

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1934.

Andra kammaren.

Nr 31.

Onsdagen den 2 maj.

Kl. 2 e. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 24 och den 25 nästlidna april.

§ 2.

Föredrogs var för sig samt hänvisades till jordbruksutskottet följande å kammarens bord vilande Kungl. Maj:ts propositioner, nämligen:

nr 267, angående anslag för kapitalökning för jordförmedlingsfonden; och nr 268, angående inrättande av en arrendeegnahmefond m. m.

Härefter föredrogs propositionen, nr 265, angående anslag till särskilda åtgärder i anledning av ungdomsarbetslösheten. Ordet begärdes därvid av *Vid remiss av propositionen nr 265.*

Herr **Carleson**, som yttrade: Herr talman! Innan förevarande proposition remitteras till vederbörande utskott, skall jag be att få göra en vördsam vädjan till statsutskottet. Denna min vädjan äsyftar att vinna en överblick över det budgetära arbetet vad beträffar de anslag, som redan äro givna att utgå av låne-medel eller som ligga på riksdagens och utskottens bord för vidare behandling och helt eller delvis äro av nämnda beskaffenhet. Då jag framför denna min vädjan vid remissen av förevarande proposition, beror det icke därpå, att jag på denna punkt vill kritisera Kungl. Maj:ts förslag. I detta förslag förut-sattes icke ens, att medel skola tagas lånevägen. Därför vet man dock icke, om icke utgiften av statsutskottet kommer att hänvisas att utgå lånevägen.

När regeringen nu på andra året för en finanspolitik, som med rätt eller orätt på många håll inom riksdagen möter de största betänkligheter, ligger det i sakens natur, att man åtminstone på dessa håll skulle vilja såvitt möjligt under riksdagens gång få en överblick över läget. Regeringen har genom förhållandenas makt kommit i den ställningen att densamma, trots att den är en minoritetsregering, har den fulla ledningen av finanspolitiken och därför givetvis översikten av det budgetära läget. Detta räcker dock ej. Vi ha alla vårt ansvar och detta ansvar kräver delaktighet i nämnda översikt.

Flertalet av de kapitalbelopp, som begäras av regeringen, avse ändamål, som äro behjärtansvärda. De hava av regeringen motiverats än såsom erforderliga för arbetslöshetens bekämpande, än såsom stöd för näringslivet. Man har ofta icke någon invändning att göra mot utgiften i sig själv, men man står rådvill vid varje särskild punkt med tanke på hur det hela sedan skall gestalta sig. När man icke sitter i regeringen och liksom jag icke heller är ledamot av utskott, som närmast behandla låneärendena, kan det icke hjälpas, att man känner sig osäker vid behandlingen av en massa spørsmål, vilka innebära utgifter, som näppeligen kunna täckas annorledes än genom lån.

Varför äro svårigheterna så stora att överhuvud taget kunna följa med det budgetära arbetet för närvarande? Jag skulle vilja säga, att regeringen själv

Vid remiss av propositionen nr 265. (Forts.)

försvårar översikten genom att den under riksdagen kommer fram med propositioner, som avse att skaffa medel till betydliga belopp lånevägen eller på annat sätt *utanför* den ram, som finnes angiven i statsverkspropositionen. Och likaledes har regeringen alltemellanåt slagit sönder sina egna förslag i statsverkspropositionen (se exempelvis förevarande proposition), så att man får statsverkspropositionens förslag portionsvis. Därigenom har det blivit svårare att följa deras slutliga öden. Det förefaller mig också, som om utskottet hade börjat mera än förr plocka sönder de petita, som komma från regeringens sida. Olika anslagsposter i statsverkspropositionen redovisas allt oftare och i högre grad än förr av jordbruksutskottet och statsutskottet endast med en förklaring, att utskottet kommer att framdeles under riksdagen avgiva förslag till anslags täckande, något som allmänt uppfattas såsom en hänvisning till att man kommer att gå lånevägen.

Det finnes åtskilligt annat, som gör att det föreligger svårigheter för de enskilda riksdagsmännen att kunna följa med det budgetära arbetet i den mån riksdagens arbete fortskrider. Man skulle då kunna säga: varför voro icke svårigheterna lika stora förra året? Man kanske då bör först komma ihåg, att förra året var det första året man gick in för den av regeringen inaugurerade länepolitiken. Även de, som då befarade vissa stora olägenheter av systemet, hade kanske mindre känsla då än nu för den fara som hotade. Nu är man inne på det andra året; och vi se en viss progression i den nya finanspolitiken, som gjort sig gällande. Med tanke därpå må det vara ursäktligt, att de, som känna sig stå på osäker grund, bli ännu mera stärkta i sitt krav på att få en överblick av det budgetära läget under riksdagens gång.

För övrigt skulle man kunna säga det, att statsutskottet — och jag antar, att det är i samråd med bevillningsutskottet — redan förut har visat, att det anser, att riksdagens ledamöter böra få någon ledning rörande det budgetära arbetet under riksdagen, ity att vi nu genom budgetdeputerades försorg få uppgifter, som specificera ökningar och minskningar i de i statsverkspropositionen föreslagna statsutgifterna.

Det är därför jag kommit fram till själva frågan, om icke statsutskottet genom budgetdeputerade eller på annat sätt skulle kunna hjälpa riksdagen till en liknande översikt över de anslag, som vi redan ha givit att utgå av låne-medel eller som äro avsedda att täckas på denna väg, samt de anslag, som i övrigt äskas av Kungl. Maj:t att utgå på sådant sätt men som hittills icke varit föremål för slutlig behandling? En sådan översikt skulle då jämföras med motsvarande äskanden i statsverkspropositionen. Det är enligt min mening i hög grad av behovet påkallat, att en sådan jämförande tablå lämnas riksdagen. Vi ha redan hunnit långt på riksdagen, men vi ha mycket stora anslag av lånemedel att behandla inom de närmaste veckorna. Jag förstår, att man kan invända, att statsutskottet vet i denna stund icke, om anslag, där statsutskottet eller annat utskott lämnat öppen frågan om sättet för anslagets täckande, skall utgå av lånemedel eller skattemedel. Det blir enligt vår vana avgjort först vid den slutliga i riksdagens sista stund gjorda behandlingen av budgeten eller vid statsregleringen. Men jag är dock övertygad om att statsutskottet med litet god vilja skall kunna giva riksdagen en approximativ uppgift på vad jag nämnde. Det kan icke vara tal om att därvidlag gå från anslagsrubrik till anslagsrubrik, utan man skulle taga det i stort, men i varje fall på sådant sätt, att man, innan man går till ytterligare avgöranden på väsentliga punkter hade klart för sig, hur det ställer sig på förevarande område.

Jag skulle till detta vilja foga följande. När man har kommit så långt på lånevägen, som vi gjort genom föregående riksdags och genom innevarande

Vid remiss av propositionen nr 265. (Forts.)

riksdags beslut, skulle det kunna vara lämpligt att icke uppskjuta till sista stunden för att få yttranden från de riksdagens myndigheter, vilka kunna säga ett ord rörande utsikterna för den lånepolitik under det nu kommande budgetåret, som påkallas. Riksgäldsfullmäktige och riksbanksfullmäktige borde sålunda i god tid få tillfälle att göra klart för sig, hur stora summor som behöva upplånas under nästkommande budgetår på grund av tidigare riksdagens och vid denna riksdag fattade beslut. Nu har jag hört sägas, att ett sådant förfarande icke skulle vara i och för sig främmande för utskotten. Sålunda skulle underhandsupplysningar rörande låneutsikterna för budgetåret 1933/1934 ha lämnats till det särskilda utskott, som förra året hade frågan om arbetslöshetsanslagen till sig remitterad. Från min sida uttalas därför därutinnan blott en förhoppning att man i god tid i år, innan det formella avgörandet träffas rörande statsregleringen, gör klart för sig nämnda sida av saken.

Vidare anfördes ej. Kammaren beslöt överlämna ifrågavarande proposition jämte det i anledning av densamma inom kammaren avgivna yttrandet till statsutskottet.

§ 3.

Härpå föredrogs och remitterades till statsutskottet Kungl. Maj:ts jämväl å kammarens bord vilande skrivelse, nr 269, med tillkännagivande beträffande den genom Kungl. Maj:ts proposition nr 253 riksdagen förelagda fråga.

§ 4.

Herr *Peterssons* i Lerbäcksbyn *m. fl.* på kammarens bord liggande motion nr 640, som nu föredrogs, hänvisades till statsutskottet.

§ 5.

Föredrogs, men bordlades åter konstitutionsutskottets utlåtande nr 12.

§ 6.

Vidare föredrogs herr *Jacobssons* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda men då bordlagda anhållan att till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet få framställa spörsmål angående ändring i grunderna för familjeavdrag för kommunal inkomstskatt m. m.; och blev berörda anhållan av kammaren bifallen.

§ 7.

Till avgörande företogs första lagutskottets utlåtande, nr 51, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 6 och 41 §§ sjömanslagen den 15 juni 1922 (nr 270) ävensom i ämnet väckta motioner. *Ang. ändrad lydelse av 6 och 41 §§ sjömanslagen.*

Genom en den 16 februari 1934 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 137, vilken behandlats av första lagutskottet, hade Kungl. Maj:t under återopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll föreslagit riksdagen att antaga följande vid propositionen fogade förslag till

Ang. ändrad lydelse av 6 och 41 §§ sjömanslagen. (Forts.)

Lag

*om ändrad lydelse av 6 och 41 §§ sjömanslagen
den 15 juni 1922 (nr 270).*

Häri genom förordnas, att 6 och 41 §§ sjömanslagen den 15 juni 1922 skola i nedan angivna delar erhålla följande ändrade lydelse:

6 §.

Går fartyget — — — och lasten.

Om befälhavarens rätt till hyra vid arbetslöshet, till fri hemresa med hyra och underhåll under resan samt till ersättning för förlorade effekter gäller vad i 41 § är stadgat för sjöman.

41 §.

Går fartyget — — — sjöförklaringen avgivits.

Varder svensk sjöman arbetslös till följd av fartygets förolyckande, äger han rätt till hyra för den tid han av sådan anledning är utan anställning, dock högst för två månader utöver den tid, för vilken han enligt första stycket åtnjuter hyra.

Upphör till följd av fartygets förolyckande svensk sjömans anställning i utlandet, äger han rätt att erhålla fri resa med underhåll till sin hemort här i riket så ock hyra under resa i den mån sådan ej utgår enligt andra stycket. Kostnaden för sjömans hemresa med underhåll skall bestridas av statsmedel. Sjömannen är dock pliktig att antaga tjänst å annat fartyg enligt vad i 28 § första stycket är stadgat.

För förlust — — — Konungen fastställer.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1935 men äger ej tillämpning i fall, där fartyget dessförinnan förolyckats.

I samband härmed hade utskottet förehaft de i anledning av propositionen väckta likalydande motionerna nr 305 i första kammaren av herr *Nordborg* och nr 547 i andra kammaren av herr *Hillgård*, i vilka yrkats, att riksdagen icke måtte bifalla Kungl. Maj:ts förevarande förslag.

Utskottet hemställde, att förevarande proposition måtte av riksdagen bifallas.

Vid utlåtandet var fogad reservation av herr *V. Edward Larson* och fröken *Wellin*, vilka yrkat, att förevarande proposition icke måtte av riksdagen bifallas.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Fröken **Wellin**: Herr talman! Det är i dag en vecka sedan första kammaren fattade beslut i detta ärende, men fastän det nu kommer till behandling i efterhand i denna kammare, anser jag i alla fall, att det är förtjänt av någon stunds uppmärksamhet, innan det definitivt avgöres.

Det centrala i fråga om huruvida en konvention bör av ett land ratificeras eller ej är väl inflytandet därav på de egna nationella förhållandena. Att ett antal andra länder funnit lämpligt för sin del godtaga förslaget, bör därför icke, såvitt jag kan se, vara utslagsgivande. Fullväl förstår jag, att regeringens ställning kan vara en annan än menige mans i fråga om ratificering av internationella konventioner. Vid avgörandet om sådant samarbete skall kom-

Ang. ändrad lydelse av 6 och 41 §§ sjömanslagen. (Forts.)

ma till stånd eller icke kunna för en regering sålunda förhållanden spela in, som undandraga sig utomstående bedömande.

I fråga om nu föreliggande konventions lovvärda och behjärtansvärda syfte råda inga delade meningar. Densamma har vunnit erkännande av samtliga svenska representanter i Genua år 1920, och hade normala förhållanden varit rådande, hade säkerligen enighet även nu vunnits därom. Emellertid är det vid frågans bedömande rimligt och rättvist, att hänsyn toges dels till att sjömanslagen av år 1922 förändrade ställningen till det bättre för sjöfolket och dels till att förhållandena för sjöfartsnäringen nu äro långt ifrån normala. Rederiaringen, som haft att genomkämpa en depressionstid av stora mått, har börjat skönja en ljusning och står nu beredd att sätta in sina krafter till gagn icke bara för sig själv utan i lika grad för sjömännen, för folket och för landet för att få verksamheten i gång i så vitt möjligt normal utsträckning. I denna sin strävan är den i behov av uppmuntran och hjälp. Att beklaga är då, att den i stället mötes av ensidigt inriktade ökade krav på ekonomiska prestationer. Må vara att kraven icke i sig själva äro särskilt stora, ur psykologisk synpunkt måste dock ögonblicket för deras framläggande sägas vara synnerligen olyckligt valt, och därför komma de att verka irriterande.

Betecknande är också, att våra nordiska grannar, Danmark, Finland och Norge, icke velat ratificera konventionen och att endast Norge uttalat en önskan att överlägga därom. Danmark har svarat, att det »icke anser tiden lämplig för anslutning till konventionen utan håller före, att spørsmålet härom bör anstå i avvidan på väsentlig förbättring av förhållandena inom sjöfarten». (Detta uttalande återfinnes på sid. 9 i Kungl. Maj:ts proposition.)

I sin motivering, kärv och kortfattad, har utskottets majoritet helt förbisett eller underkänt betydelsen av de av mig angivna förutsättningarna och i stället stött sig på ett citat, vari framhålles, »att konventionen vore ur sociala synpunkter berättigad». Rent principiellt har detta icke på något håll bestritts. Härom kan emellertid anmärkas, att ur social synpunkt är det lika berättigat att få arbetet inom detta verksamhetsområde i gång, och att denna sociala uppgift icke främjas genom skapande av irritationsmoment. Hela spørsmålet framstår för övrigt icke såsom en stridsfråga mellan arbetsgivarna och deras anställda. Ty för den ena uppfattningen, *att ratificering nu bör ske*, står den svenska socialdemokratiska regeringen, och för den andra uppfattningen, *att ratificering icke för närvarande bör ske*, står den danska socialdemokratiska regeringen.

Då jag, herr talman, icke kan finna annat än att den senare visat större förståelse för tidslägets krav än den regering, som framlagt föreliggande förslag, har jag icke kunnat biträda utskottets hemställan utan anslutit mig till den av herr Larson i Lerdala avgivna reservationen med yrkande om avslag å förevarande proposition.

Jag ber alltså, herr talman, att få yrka bifall till de i ämnet väckta motionerna.

Herr *Lithander* instämde häruti.

Herr *Nilsson* i Antnäs: Herr talman! Det här är väl egentligen icke någon synnerligen stor fråga. Och jag skall avhålla mig, så mycket jag kan, från att bidra till, att vi skola få en flera timmars debatt, i anledning av vad jag nyss nämnde, att det ej är någon större ekonomisk fråga för någon, och därför att jag hoppas och tror, att denna kammare kommer att bifalla utskottets förslag, vare sig vi diskutera mera eller mindre om det. Jag skall därför ej gå in på en polemik mot det, som fröken Wellin anförde, utan försöka hålla mig på verklighetens mark.

Ang. ändrad lydelse av 6 och 41 §§ sjömanslagen. (Forts.)

Jag kan gott meddela kammaren, att då vi i utskottet gingo till behandling av ärendet, var jag kanske ungefär av samma mening, som den fröken Wellin framfört här, möjligen beroende på, att jag läst den kungl. propositionen dåligt. Det medger jag. Orsaken till att jag var så inriktad var, att jag ansåg det ej vara tillräddligt att ytterligare ekonomiskt betunga den redan förut hårt pressade rederinäringen. Under behandlingen i utskottet måste jag emellertid frånfalla denna inställning. Och nu skall jag söka i korthet lägga upp saken, sådan den är, framför allt ur kostnadssynpunkt.

Vid den internationella konferens, som hölls i Genua 1920, förklarade såväl de svenska arbetsgivare- och arbetareombuden som svenska statens representant, att konventionen var ur sociala synpunkter berättigad. De kostnader, som därvid uppkomma för redarna, äro så ringa, att de ej kunna åberopas som skäl mot en anslutning från Sveriges sida. Herrarna kunna se detta på sidan 5 i utlåtandet, där det står: »De utgifter för hyra som vid förslaget genomförande skulle åsamkas redarna ha beräknats till sammanlagt omkring 67,000 kronor för år. Tillika har meddelats att möjlighet föreligger att erhålla försäkring mot ifrågavarande risk. Den årliga försäkringspremien för ett ångfartyg om cirka 8,000 d. w. tons har i propositionen beräknats till i genomsnitt 300 kronor.» Det är egentligen ej mycket att resonera om för ett fartyg, vars omkostnader går till miljoner. Det är, som om fröken Wellin och jag taga upp en liten slant ur portmonnän och ge till välgörande ändamål. För ett mindre fartyg med en försäkringssumma på några hundra kronor skulle den årliga premien stanna vid ett par tre tior.

Vi måste vidare i detta fall beakta, att syftet med konventionen är att bereda sjömännen hjälp, därest de råka i nödläge efter lidet skeppsbrott. Jag kan i detta sammanhang icke förbise det så ofta påfrestande och farofyllda liv, dessa sjömän måste föra. Med hänsyn till den stora betydelsen deras gärning har för vårt ekonomiska liv, och då kostnaderna här synts mig vara mycket överkomliga, ansluter jag mig till utskottsmajoritetens hemställan, vartill jag, herr talman, ber att få yrka bifall.

Herr Hillgård: Herr talman! Det förslag till ändring i sjömanslagen, som av Kungl. Maj:t framlagts och av första lagutskottet tillstyrkts, berör en mycket speciell detalj i det mycket omfattande arbetslöshetsproblemet. Det gäller arbetslöshet bland sjöfolk, uppkommen genom fartygs förolyckande. Förslaget går ut på, att de ombord anställda, befälet inbegripet, tillerkännas rätt till hyra under den tid de på grund av förolyckandet sakna anställning, dock högst 2 månader. Såväl Kungl. Maj:t som utskottet ha framhållit det synnerligen behjärtansvärda syftet med lagändringen. Denna medkänsla har så mycket lättare kunnat omsättas i handling, som statsmakternas insats begränsats till besväret att åstadkomma denna lag. Kostnaderna för denna arbetslöshetshjälp skola nämligen icke, som eljest brukar vara fallet, bäras av det allmänna utan av arbetsgivaren ensam.

Utgångspunkten för lagförslaget är ett beslut vid Internationella arbetsorganisationens konferens i Genua 1920. Beslutet biträdades av Sveriges representanter, även av ombudet för redarna.

Men sedan dess har läget väsentligen förändrats. Det var då goda tider för sjöfarten. Man var van vid stora utgifter, icke minst för försäkringar, men också vid väldiga inkomster. Bland de stora talen betydde denna kostnad ej så mycket. Man ansåg sig därför kunna bortse från de principiella invändningarna och gå med på förslaget.

Men det är ej endast konjunkturerna som ändrats. Genom lagstiftning

Ang. ändrad lydelse av 6 och 41 §§ sjömanslagen. (Forts.)

gens ingripande ha de svenska sjömännen efter år 1920 beretts åtskilliga förmåner, vilka i sin tur förorsakat redarna ej oväsentliga kostnader. Genom 1922 års sjömanslag och andra författningar har i det här avsedda fallet, fartygets förolyckande, sjöfolket tillförsäkrats fri hemresa från utrikes ort och underhåll under resan av statsmedel samt av rederiet hyra under resan och ersättning för förlorade effekter, varierande mellan 150 och 1.200 kronor. Vidare ha redarens förpliktelser vid sjömans sjukdom utökats. År 1927 genomfördes en skärpt bostadsförordning, som — sedd från sjöfolkets synpunkt — ej torde överträffas av något annat lands och som förorsakat redarna betydande kostnader. Med hänsyn härtill synes det knappast befogat att 14 år senare återropa ett godkännande av arbetsgivareombudet, som lämnats under helt andra förhållanden.

Rörande förslagets ekonomiska betydelse för redarna upplyses, att kostnaderna under 10-årsperioden 1923—1932 beräknats till i genomsnitt 67,000 kronor för år. Om riskerna skola täckas genom försäkring, måste man emellertid räkna med en kostnad på mellan 125 och 150 tusen kronor om året. Denna kostnad anses dock vara så obetydlig, att den för redarna spelar »en helt underordnad roll». Till jämförelse må erinras, att Kungl. Maj:ts och riksdagens intresse för sjömännen i fjol tog sig det uttrycket, att anslaget till sjömanshusen av statsfinansiella skäl nedsattes med 62,000 kronor. I år har anslagsminskningen för samma ändamål av samma skäl utgjort 16,000 kronor. Man anser alltså, att en utgift, som är av betydelse, då den skall bäras av landets samlade skattekraft, spelar en helt underordnad roll, då den skall bäras av en enda och därtill mycket liten medborgargrupp, nämligen redarna.

Herr Nilsson i Antnäs betraktade kostnaden som en bagatell, närmast att jämställa med vad en person skänker till välgörande ändamål. Men om vi ta denna anslagsminskning till sjömanshusen i fjol, uppgående till 62,000 kronor, och vi räkna på samma sätt där, d. v. s. hur mycket det gör för den enskilde skattedragaren, så finna vi, att det gör en utdebitering av ungefär ett femtedels öre per skattekrona, alltså per 100 kronors inkomst. Alltså, dessa 62,000 kronor, som man av statsfinansiella skäl ansåg sig böra spara, motsvara en utdebitering av tio öre på 5,000 kronors beskattningsbar inkomst. Men det skulle icke falla statsutskottet in att räkna på det sättet därför att det skulle mötas av svaret, att ett tiondels öre här och ett femtedels öre där sammanlagt blir en betydande summa. Redarna må ha lov att räkna på samma sätt. De ha andra utgifter än för den försäkring, som de måste taga för att täcka denna risk, och det är summan av utgifterna för näringen, som man får taga i betraktande, särskilt när det gäller en näring, som arbetar på gränsen till förlust eller i många fall med förlust.

Kommerskollegium och lagrådet ha funnit lagförslaget föga stå i överensstämmelse med de principer i övrigt, enligt vilka sjömanslagen reglerar kontrahenternas rättigheter och skyldigheter. Om t. ex. en sjöman obehörigen avskedas, är redarens ersättningsskyldighet, även om sjömannen blir arbetslös, i det stora flertalet fall begränsad till att utge löneförmåner under 10—12 dagar. Det är då ej rimligt att om en olyckshändelse inträffar, som redaren ej rår för ålägga honom att betala hyra under en tid av upp till 2 månader.

I ett yttrande, som avgivits av Sveriges delegation för det internationella socialpolitiska samarbetet, heter det, att »bestämmelserna hade tillkommit med hänsyn till den svåra ställning, i vilken en sjöman oftast råkade efter lidet skeppsbrott, särskilt om förolyckandet ägt rum långt borta från hemlandet».

Ang. ändrad lydelse av 6 och 41 §§ sjömanslagen. (Forts.)

Men sker förolyckandet utomlands, erhåller sjömannen, som förut framhållits, fri hemresa samt underhåll och hyra under resan. Därigenom är han ju i samma läge, som om förolyckandet ägt rum vid svensk kust.

Det är svårt att finna något hållbart skäl, varför arbetsgivaren skall betungas med denna arbetslöshetshjälp. Så sker ej i andra fall, t. ex. om en fabrik på grund av eldsolycka måste inställa driften. Det vore ju också egen-domligt, om en fabriksägare, då driftsinställelsen vore föranledd av ren olyckshändelse, såsom eldsvåda, skulle bli skyldig att betala lön under viss tid, låt oss säga 2 månader, men ej om han stoppar driften, därför att han finner det oekonomiskt att fortsätta. Men en sådan anordning är just vad man vill införa för redarnas del. Om en redare lägger upp ett fartyg och de anställda bli arbetslösa, har han ingen skyldighet gent emot dem, men råkar han ut för den olyckan, att fartyget förliser, vilket trots försäkring i regel vårlar även honom själv förlust, så ålägger man honom att betala hyra upp till 2 månader. Man ålägger redaren en betalningsskyldighet, som varken grundas på avtal eller därpå att han förfarit så, att han efter allmänna regler är ersättningsskyldig. Vad är då grunden till denna betalningsskyldighet? Om de anställda, sedan de återkommit till Sverige, ej kunna få ny anställning, så måste det bero på att det är dåliga tider för sjöfarten — och alltså även för redarna. Det förhållandet, att det är lågkonjunktur med arbetslöshet, är ju intet som redaren kan hjälpa. I alla andra sådana fall får det allmänna träda emellan. Varför ej också här?

Såsom huvudsakligt skäl för lagen har anförts, att konventionen biträtts av 19 stater, bland dem England, Frankrike och Tyskland. Men den har ej, trots invit från svensk sida, biträtts av våra grannländer Danmark, Norge och Finland. Och åtskilliga av de ratificerande staterna, som ej ha en så omfattande social lagstiftning på området som vi, lämna statsunderstöd till sin sjöfartsnäring. Ett viktigt moment i dessa internationella konventioner är givetvis, att man vill ha en likformig belastning av ifrågavarande näring i de olika staterna, så att ej de socialt mera ansvarskännande skola vara handikapade. Men det momentet elimineras ju fullständigt genom att somliga av de i konventionen deltagande lämna statsunderstöd. Därmed faller grunden för ratificering för de staters vidkommande, som ej subventionera sin sjöfart.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den reservation om avslag, som finnes fogad vid utskottsutlåtandet.

Med herr *Hillgård* förenade sig herrar *Ekman*, *Johansson* i Krogstorp, *Christiernsson*, *Ossbahr*, *Andersson* i Lindome, *Gustafson* i Kasenberg, *Olsson* i Staxäng, *Holmström* och *Sandström*.

Herr **Lindberg** i Stockholm: Herr talman! När jag hörde herr *Hillgård* tala för sin motion, fick jag ett intryck av, att han ej var på det klara med det ämne, varom han talade. Han sade exempelvis, att om en fabrik slår igen, få arbetarna ej ersättning, så länge arbetslösheten varar tack vare driftsin-skränkningen, och ville bevisa, att det var orimligt, att redaren skulle betala 2 månaders hyra till sjömännen, om ett fartyg förliser. Det är väl samma för-hållande för sjömännen som för arbetarna vid fabriken. När ett fartyg lägger upp, blir besättningen i regel utan arbete och får ej ersättning av redaren under den tid de gå arbetslösa. Och Kungl. Maj:t har i sin proposition ej tänkt sig, att de skola få någon ersättning för sådan arbetslöshet. Ersätt-ningen skall endast utgå för den arbetslöshet, i vilken de råkat genom skepps-brott.

Ang. ändrad lydelse av 6 och 41 §§ sjömanslagen. (Forts.)

Vidare sade herr Hillgård, att det vore orimligt, att de skulle få 2 månaders hyra i det fallet, när man i sjömanslagen stadgat, att de ej få mer än 1 månads hyra, om de olagligen avskedas från sin tjänst. Det är en sanning med modifikation, därför att sjömanslagen föreskriver, att den, som blir olagligt avskedad, skall ha ersättning av redaren för den skada han lidit. Det står ej, att det generellt skall vara en månads hyra, men det står, att det skall utgå en månadshyra, om det ej kan bevisas, att skadan sjömannen lidit varit större. Det har inträffat fall, där sjömannen ej fått mer än 1 månads hyra. Man bryr sig nämligen ej om att söka leda i bevis, att skadorna varit större.

Vidare sade herr Hillgård något om de stora förluster redaren åsamkas, när ett fartyg förliser. Ja, det kan väl hända, att de i vissa fall åsamkas förlust, men i andra fall ha de säkerligen så pass bra försäkrat, att de göra sig en förtjänst på en förlisning, och följaktligen är den där tvåmånadshyran i sådana fall en ren bagatell.

Vidare talas det om den ställning, som landet befann sig i 1920, när arbetsgivarrepresentanten gick in för att tillstyrka denna konvention. Ja, det är klart, att det var andra förhållanden på den tiden. Men det var också andra förhållanden för sjöfolket på den tiden. År 1920 behövde exempelvis en sjöman icke gå arbetslös 11, 12 à 13 månader efter det han lämnat sitt fartyg, utan han kunde få ny anställning efter 14 dagar eller 3 veckor — en sjöman i den högsta tjänsteställningen i manskapsgraden. År 1920 hade också matroserna en hyra på 277 kronor 50 öre, medan de nu komma upp i en hyra av 144 à 149 kronor. I genomsnitt kanske den ligger något över 150 kronor, om man räknar med de tre tonnagegrupper, efter vilka lönerna äro graderade. Detta är också en skillnad, som man bör taga hänsyn till, när man talar om skillnaden mellan förhållandena år 1920 och nu. Visserligen är det sant, att redarna vid den tidpunkten, åtminstone under första hälften av år 1920, hade ganska goda förtjänster. Men om jag icke minns alltför fel, började depressionen för sjöfarten i augusti eller september 1920, och man var redan i början av året på det klara med, att tiderna icke skulle bli så förfärligt lysande inom den närmaste framtiden. Följaktligen hade arbetsgivarnas ombud redan, när han var nere i Genève och godkände konventionen, för ögonen denna depression inom sjöfarten. Det är sålunda litet omotiverat att börja tala om att det var så förfärligt stor skillnad på tiden då och nu.

När man också vill göra en jämförelse mellan sjöfolk, som mist sin anställning genom en fartygsförlisning, och industriarbetare, haltar denna jämförelse högst avsevärt. En sjöman, som lyckats klara sig från ett fartyg, som förlist, har i regel mist alla sina tillhörigheter. Ingenting finns kvar av vad han tidigare ägde. Alltihop har försvunnit med fartyget. En industriarbetare åter, som mister sitt arbete genom att fabriken brunnit ned, har i alla fall icke förlorat hus och hem och sina övriga ägodelar. Det är också en avsevärd skillnad.

Man talar också om att sjömanslagen tillförsäkrat besättningarna så stora förmåner, som icke existerade 1920, och man trycker då, såsom herr Hillgård gjort i sin motion, på att sjömännen blivit tillförsäkrade klädesersättning vid ett fartygs förolyckande. Ja, de ha blivit tillförsäkrade ersättning för sina kläder. För besättningen i manskapsgrad varierar ersättningen — från 250 till 300 kronor. Är det någon, som tror, att en sjöman kan ekipera sig på 300 kronor, om detta nu är det högsta beloppet. Det är väl ändå litet orimligt att ens kunna begära, att han skall kunna göra det, om han förlorat allt vad han ägde, i regel har han förlorat samtliga sina tillhörigheter, och vid en förlisning har han också förlorat sina bästa kläder. Många komma i land med knappast

Ang. ändrad lydelse av 6 och 41 §§ sjömanslagen. (Forts.)
mer än skjortan på kroppen och kanske icke ens det. Är det någon, som tror att han skall kunna ekipera sig för sitt nya arbete på 300 kronor? Det är orimligt, och man kan inte ens tänka sig, att det skall kunna gå för sig. För den händelse han skulle kunnat bärga en del av sina tillhörigheter, får han de paltor, som finnas kvar, mycket noggrant värderade, och därvid värderar man dessa saker ganska högt med den påföljd, att besättningsmannen får icke så värst mycket i ersättning för det han i verkligheten förlorat.

Så har man här gjort en beräkning och sagt, att det skall kosta redarna 67,000 kronor om året att betala denna ersättning i form av månadshyra till befäl och manskap, när ett fartyg förlist eller förolyckats, så att det icke blivit iståndsättligt. Man har emellertid icke sett, varpå en sådan beräkning grundar sig. Förmodligen har man räknat i överkant, därför att det kommer väl i praktiken att bli på det sättet, att denna ersättning med två månaders hyra icke kommer att utgå i andra fall, än när fartyget totalt förlist eller fartyget efter ett större haveri icke är iståndsättligt. Då kommer denna månadshyra att utgå. Följaktligen kan det icke bli så förfärligt många fall, ty dess bättre är det icke så rysligt många sjöolyckor varje år, där fartygen totalt förlisa eller efter ett större haveri icke äro iståndsättliga. I det allra största flertalet fall är det så, att fartyget mycket väl kan repareras efter ett sådant haveri, och då förmodar jag, att det kommer att ligga i redarens intresse att behålla hela sin besättning ombord för att utföra arbete där, medan exempelvis varvet utför de nödiga reparationerna. Följaktligen kommer redaren icke att åsamkas några extra utgifter, därför att han icke på alla haverier blir lagligen skyldig att betala 2 månaders hyra. Jag tror, att man högst betydligt överdriver dessa belopps storlek, och det är nog tämligen säkert, att det icke blir så förfärligt många ersättningar att utbetala på ett år, att dessa kunna springa upp till ett belopp av 67,000 kronor, och man skall väl för alla människolivs skull hoppas, att det icke blir så många sjöolyckor. Man får i alla fall icke räkna med att så och så många olyckor skola inträffa.

På tal om klädnadsersättningen vill jag nämna, att det finns en kungl. kungörelse angående ersättning för förlust av förlorade effekter, däri stadgas, att sådan ersättning skall utgå efter ett fartygs förolyckande. Detta stadgande har man från redarehåll och även av jurister, som haft att syssla med denna fråga, tolkat så, att fartyget skall hava totalt förlist eller efter ett haveri icke varit iståndsättligt. Eljest skulle någon ersättning icke utgå. Att denna tolkning befunnits riktig, framgår därav, att sjöfolket i sina kollektivavtal varit tvingat att rycka in en bestämmelse om att klädnadsersättning även skulle utgå vid förlust av effekter, som förorsakats av skada, som tillfogats fartyget vid haveri, ävensom vid brand och sjöroveri. Följaktligen kan man räkna med att tolkningen av denna lag, om den nu blir antagen, kommer att bli densamma, och att risken för att en redare skall behöva betala ut någon ersättning i onödan, icke kommer att bli så förfärligt stor.

När jag av utskottsutlåtandet såg bland dem, som reserverat sig, en kvinnlig ledamot, blev jag åtskilligt förvånad. Jag tänkte nämligen omedelbart på Tryggvekatastrofen, då en enda person blev räddad från fartyget. Jag kommer mycket väl ihåg, huru det då lät, särskilt från kvinnohåll, när man fått klart för sig, att denna person blivit räddad, och vad man från kvinnohåll gjorde för att på alla möjliga sätt bisträcka och hjälpa honom. Jag kommer också ihåg, att det var tal om och sades litet här och var, att det icke vore för mycket begärt, att exempelvis redaren i ett sådant fall vore skyldig att ge sjömannen ersättning med en ganska dryg penning för utståndna lidanden och andra strapatser, som han fått utstå efter förlisningen. Jag vill också erinra om fallet »Dagmar», där ett fartyg, som var överbelastat, gick bort på

Ang. ändrad lydelse av 6 och 41 §§ sjömanslagen. (Forts.)

resa från Danzig. Där blevo ett par man borta, och man ömmade särskilt för besättningen, när den kom i land, och man tyckte också då, att det borde vara redarens skyldighet att taga hand om dessa sjömän en längre tid. Jag erinrar mig, när jag såg denna reservation, vad som står i en bok, som heter »Svenska Handelsflottans krigsförluster». Jag har nämligen läst boken ett par gånger, och jag skulle vilja rekommendera dem av kammarens ledamöter, som instämma i avslagsyrkandet, att skaffa sig den boken och läsa den. Sedan tror jag säkert, att ni icke skola komma och yrka avslag på en sådan rent humanitär sak, som den föreliggande propositionen berör.

Jag skall be, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till utskottets hemställan.

I detta yttrande instämde herr *Lind*.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet **Möller**: Herr talman! När jag fick se detta utlåtande, blev jag glad. Jag trodde nämligen, att det betydde, att riksdagen skulle, i det stora hela åtminstone, kunna ena sig om att Sverige skulle biträda denna konvention. Det visade sig, att det endast var en högerledamot och en av de frisinnade ledamöterna i vederbörande utskott, som reserverat sig för avslag på Kungl. Maj:ts proposition. Men jag fann till min förvåning, att det redan i första kammaren restes ett mycket bestämt motstånd, närmast från högersidan, mot denna lilla blygsamma sociala reform. Och nu märker jag på de instämmanden, som följde på ett av anförandena, att man tydligen även här från högersidan reser ett lika energiskt motstånd, och att man isolerar de högerledamöter i utskottet, som trott, att de skulle kunna vara med om denna, låt mig säga, ganska obetydliga välgärning mot sjömännen.

Det har upplysts upprepade gånger, att det är 19 stater — det är i själva verket 20 stater — som ratificerat konventionen. Av dessa stater äro praktiskt taget alla stora sjöfartsnationer med, om man undantager Norge. England, Tyskland, Frankrike och Italien — för att icke tala om en rad av mindre stater — ha samtliga ansett sig kunna våga sig på denna för rederinäringen så ytterligt betungande utgift. Apropå denna utgift nämnde herr Nilsson i Antnäs, att den icke betydde mera än en liten slant ur hans ficka, om han skulle göra en jämförelse. Jag hoppas, att det icke tas illa upp, om jag säger, att om en redare har ett 8,000 tons fartyg och skall betala premier för att försäkra sig mot denna risk, skulle det icke gå till mer än 300 kronor, och det är väl icke mycket mer än vad en bättre redaremiddag kostar. Jag förmodar, att det är närmast fråga om olikheten av utgifternas art, som motiveerar dessa resonemang om huru man ånyo skall belasta rederinäringen. Det vore ju lätt nog att vädja till mera sentimentala känslor, men jag skall icke på annat sätt göra det, än att jag måste erkänna, att då jag läser i tidningarna, om hur man behandlar, ser och åtminstone synes se — detta oavsett partifärg — på de stackars förlista sjömannens öde, och när man hör det fullständigt kallhjärtade, kallsinniga resonemang, som förts här i dag — icke från fröken Wellins, men från herr Hillgårds sida — blev jag överraskad av vilken skillnad det kan vara, när man rör en liten smula vid penningpungen, och huru man utgjuter sig i sentimentala skildringar, när det icke kostar ett enda öre. Jag kan upplysa om att år 1927 förolyckades 33 svenska fartyg med 192 överlevande, år 1928 42 fartyg med 355 överlevande, år 1929 35 fartyg med 266 överlevande, år 1930 25 fartyg med 163 överlevande, år 1931 23 fartyg med 196 överlevande och år 1932 19 fartyg med 125 överlevande. Det rör sig alltså icke om så många personer, men saken är dock så mycket mera be-

Ang. ändrad lydelse av 6 och 41 §§ sjömanslagen. (Forts.)
hjärtansvärd åtminstone vad flertalet överlevande från de förolyckade fartygen beträffar.

Jag vill också fästa uppmärksamheten på att det här icke rör sig om en lagstiftning om 2 månaders hyra till sjömän från förlista fartyg, såsom man här vill urgera, utan det är fråga om att genom en lag *maximera* ersättningen till två månaders hyra. Skulle vederbörande lyckats få anställning, innan dessa två månader förflutit, får han icke hyra för längre tid än han gått arbetslös. Blir arbetslösheten däremot längre än två månader, är redarens hela utgift maximerad till två månaders hyra. Denna kan således aldrig överstiga det belopp, som motsvarar två månaders hyra, men väl understiga detta belopp. Jag tror nog, att det beräknade beloppet, 67,000 kronor för år, kan anses vara ganska riktigt, men likaväl som vederbörande befraktare försäkrar lasten och redaren försäkrar sitt fartyg, kan denna för en mycket skälig penning försäkra sig mot denna risk.

Ja, jag hoppas, att då det icke lyckats att övertala första kammaren att gå emot propositionen, skall det heller icke lyckas att övertala andra kammaren att gå emot densamma. Jag kan emellertid icke undertrycka den slutreflexionen, att jag tror, att redarna gjorde sina egna ekonomiska intressen den största tjänsten, om de icke jämrade sig på varje punkt utan inskränkte sig, lät mig säga, till de punkter, som kanske äro av mycket mera ekonomiskt allvar, än den, det i dag gäller.

Herr **Hagberg** i Malmö: Det, som vi här överlägga om, herr talman, är en pålaga, om också den kanske icke i och för sig är en så särskilt betungande pålaga, men i alla fall en ny belastning på en näring, som redan nu kämpar med ganska betydande svårigheter. Denna näring är emellertid såsom alla andra underkastad det vanliga konkurrensförfarandet. När man skall bedöma dess framtidsmöjligheter, får man alltså taga hänsyn till huru den har utsikt att kunna klara sig i den internationella konkurrensen. Varje pålaga, hur liten den än är, måste naturligtvis i viss mån försvåra konkurrensmöjligheterna för och konkurrensförmågan hos vår svenska sjöfartsnäring. När man alltså fastställer, att det även här gäller en konkurrensfråga, har man att se till, huru man ställt för sig i de sjöfartsidkande länder, som vi närmast ha att tävla med.

Här har det pekats på, huru som de nordiska staterna, Danmark, Norge och Finland, vägrat ratificera denna konvention. Särskilt beträffande Finland är ju detta ganska anmärkningsvärt, enär Finland, på grund av allmänt kända förhållanden, inom sjöfarten för en politik, som är ytterligt generande för den svenska sjöfarten. Man har där en avlöning till sjöfolket, som är av helt annan art än den som vi ännu, lyckligt att säga, kunna betala vårt sjöfolk.

Det finns emellertid ytterligare nationer, som man har att taga hänsyn till i detta sammanhang, bl. a. exempelvis Amerika. Här har tidigare helt flyktigt antytts, vilken subsidiepolitik, de flesta betydande nationer bedriva gent emot sjöfarten. Jag vill framhålla, att en sådan subsidiepolitik bedrivs bl. a. av Amerika, Frankrike, Tyskland och Italien. Dessutom är det ganska intressant att konstatera, att man i Amerika i möjligaste mån reserverar såväl export som import för amerikanska kölar. I Frankrike låter man därutöver skattebetalarna delvis bestrida sjöfolkets avlöning, som på grund av en, lät oss säga, missriktad social lagstiftning på arbetstidens område stigit till belopp, som utsluta all fri konkurrens. Det finns ytterligare dylika exempel. Det finns här ett exempel, som i dagarna kommit från Belgien, ett exempel, som kanske intresserar oss alldeles speciellt. En mycket stor sjöfartsorganisation i Belgien har nämligen ingått till belgiska regeringen med hemställen, att i handels-

Ang. ändrad lydelse av 6 och 41 §§ sjömanslagen. (Forts.)
fördrag med främmande stater regeringen måtte förbehålla sig rätten att transportera importerade varor på belgiska kölar. Och så kommer ett avsnitt av denna framställning, som näppeligen kan undgå att intressera kammaren. Det heter nämligen i denna anhållan från sjöfartsrepresentanternas sida, att man såsom lämpligt försöksobjekt i nämnda hänseende föreslår, att förbinda införseln av trävaror och gatsten från Sverige med villkoret, att dessa varuslag skola skeppas på belgiska kölar.

När konkurrensförhållandena ligga till på det sättet, håller jag före, att man har all anledning att med synnerlig varsamhet gå fram på den väg, som här ifrågasättes.

Det har framhållits, att den pålaga, det här gäller, är ganska obetydlig. Men jag tror, att såsom det f. n. är ställt inom sjöfarten, kommer denna pålaga likväl att kännas.

Det har tidigare under debatten påpekats, att våra nordiska grannländer icke ha ratificerat konventionen. Bland dessa är ju Danmark. Jag tycker, att man skulle fäst något avseende just vid det förhållandet, att Danmark icke har ratificerat. Vår nuvarande regering har ju, såvitt man kan förstå, i flera betydelsefulla sammanhang sökt följa vissa danska linjer. Den har lagt upp mycket stora kungl. propositioner efter i viss mån danskt föredöme. Tyvärr har man emellertid i detta här förevarande fall icke följt det danska föredömet eller den danska regeringens sätt att resonera. Den danska regeringen har i fråga om ratifikationsspörsmålet förklarat, att härmed borde anstå »i avbidan på en väsentlig förbättring av förhållandena inom sjöfarten». Jag hade icke funnit det vara orimligt, om vår nuvarande regering även på denna punkt hade följt sina danska kolleger.

Herr statsrådet anmärkte i sitt korta anförande för en stund sedan, om jag fattade honom rätt, på den kallsinnighet, som i detta spörsmål skulle ha kommit till uttryck hos dem, som ha en annan mening än den, som den kungl. propositionen företräder. Jag vill icke diskutera med herr statsrådet, huruvida detta ståndpunktstagande rimligen kan betecknas såsom kallsinnighet eller ej, men är det kallsinnighet, så kan ju detta uttryck med precis samma rätt appliceras på herr statsrådets danska kollega, som intagit samma ståndpunkt som reservanterna i detta fall, en kollega, som ju, för övrigt, har samma politiska uppfattning som herr statsrådet.

Jag tillåter mig, herr talman, att med dessa korta ord yrka bifall till reservationen.

Herr Lindqvist: Herr talman! Jag trodde för min del, att det icke skulle behövas så lång debatt i detta ärende, då första kammaren redan tidigare har bifallit propositionen och utskottets hemställan — jag förmodar, att utgången här kommer att bli densamma — och jag skulle icke heller ha begärt ordet, om icke herr Hillgård hade gjort sig skyldig till, jag skulle vilja säga, en felsägning. Det kunde naturligtvis aldrig ha varit herr Hillgårds mening att på något sätt vilja vilseleda kammaren, utan jag tar det som en felsägning. Herr Hillgård anförde först de skäl emot propositionen, som han anser böra anföras och som ju i stort sett äro desamma, som rederinäringens representanter ha anført och som återfinnas både i propositionen och i den motion, som av herr Hillgård blivit avlämnad i denna kammare; och för att ge ytterligare stöd åt sin mening anförde han till sist, att såväl kommerskollegium som lagrådet hade avstyrkt ratificering av denna konvention. Så är det emellertid icke. Det är riktigt, att kommerskollegium har avstyrkt, men lagrådet har icke avstyrkt. Nu är det väl icke så många av kammarens ledamöter, som ha propositionen med sig, men herr Hillgård har det säkerligen,

Ang. ändrad lydelse av 6 och 41 §§ sjömanslagen. (Forts.)
och om herr Hillgård läser den en gång till, skall herr Hillgård finna, att lagrådet icke har avstyrkt. För att ge stöd för detta mitt påstående skall jag också be att få läsa upp vad lagrådet har yttrat.

Justitierådet Forssman, med vilken justitierådet Eklund och regeringsrådet Aschan instämde, anförde: »De invändningar, som år 1921 inom lagrådet riktades mot en lagstiftning enligt konventionen, torde alltjämt äga fog. Med hänsyn till det mellanfolkliga samarbetet kan det måhända ändock anses lämpligt att Sverige biträder konventionen, till vilken numera tjugu stater redan anslutit sig.» Detta innebär sålunda icke något avstyrkande från lagrådets majoritet. I justitierådet Greffbergs yttrande, som det kan vara obehövt att läsa upp i dess helhet, heter det: »Beaktansvärda invändningar mot förslaget hava, såsom remissprotokollet utvisar, jämväl framförts av Sveriges redareförening, Sveriges segelfartygsförening och kommerskollegiet. Som konventionen emellertid numera ratificerats av ett tjugotal stater, samt såväl Sveriges representant som de svenska arbetsgivar- och arbetarombuden vid Genuakonferensen röstat för konventionsförslaget antagande, böra måhända berörda betänkligheter och invändningar icke få utgöra hinder mot konventionens biträdande och den därav föranledda lagstiftningens genomförande», och till sist heter det: »Med hänsyn till reformens av allt att döma relativt ringa betydelse i ekonomiskt avseende för redarna vill jag emellertid icke bestämt påyrka att så sker», d. v. s. att tills vidare uppskjuta ratifikationen. Det föreligger alltså icke något avstyrkande från lagrådets sida.

Med detta skulle jag egentligen kunna låta mig nöja, men jag vill dessutom säga, att det har väckt min stora förvåning, att för herr Hillgård framträder i detta fall — det brukar annars icke vara vanligt — endast penningen och icke människan. Jag behöver icke anslå några känsloträngar, men jag tror, att detta område är av sådan art, att vi icke få glömma människan för penningen.

Det förvånar mig också, att icke blott i herr Hillgårds motion och anförande utan även i redarnas uttalande säges, att om sjömännen skola få den ersättning, som ifrågasattes, så böra statsmakterna träda till och betala det och icke rederinäringen. Jag har litet svårt att förstå, att detta skulle kunna överensstämma med den politik, som herrarna säga sig vilja föra. Jag har fattat det så, när jag hört er tala och läst vad ni skrivit, som om det skulle vara riktigare, om varje gren av näringsverksamheten bure sina egna omkostnader och att man icke bara skulle försöka lasta över på det allmänna.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Johanson** i Stockholm: Herr talman! Efter vad som redan anförts skulle det icke finnas anledning att förlänga debatten, men jag kan dock icke underlåta att framhålla en synpunkt, som jag anser förtjäna att framhållas i detta sammanhang.

Genom sin anslutning till Nationernas förbund och Internationella arbetsbyrå i Genève har Sverige förklarat sig berett att deltaga i det mellanfolkliga samarbetet i syfte att förbättra de sociala förhållandena i den mån det är möjligt. Denna konvention antogs för 14 år sedan. Den biträdades för Sveriges del av regeringens representant, av arbetsgivarrepresentanterna och av arbetarrepresentanterna. Den har ratificerats av 20 stater och bland dessa tjugu befinna sig de ledande sjöfartsnationerna som England, Tyskland, Frankrike och Italien. Men när det nu gäller för Sverige att infria sin utfästelse och det är fråga om en konvention, som i och för sig ekonomiskt sett har ganska ringa betydelse, så reser man ett frenetiskt motstånd. Det har

Ang. ändrad lydelse av 6 och 41 §§ sjömanslagen. (Forts.)

ändå av flera föregående talare framhållits, att det icke i verkligheten kan vara tal om någon verkligt betydande utgift för sjöfartsnäringen, utan det är en utgift av så ringa ekonomisk betydelse, att den mycket väl kan tålas. Ändå reser man som sagt ett frenetiskt motstånd, när det gäller att infria den utfästelse, som gjordes för 14 år sedan.

Vad skall sjöfolket egentligen få för uppfattning om parlamentet? Bidrager det till att inge dem den tron, att deras sociala villkor skola kunna förbättras genom parlamentet, när man i en så obetydlig sak som denna från högerns sida reser ett så energiskt motstånd. Nu förstår jag mycket väl, att högern i parlamentet fullföljer samma politik, som högern för vid Internationella arbetsbyrån, ty där diskuteras överhuvud taget icke, huruvida det finns sociala skäl för det eller det förslaget, utan man röstar ned allt i klump, man voterar emot budgeten, man deltar överhuvud taget icke i arbetet, man säger nej till allting. Det gäller sociala förbättringar, och därför kan man icke vara med om det utan säger nej. Om hela nationen skulle biträda denna högerns uppfattning, som kommer till uttryck i arbetet i Internationella arbetsbyrån och som gör sig gällande i parlamentet, då det är fråga om att ratificera konventioner, som antagits där nere, skulle det verkligen vara bedröfligt ställt. Nu tror jag icke, att svenska nationen kan göra sig lika okänslig som exempelvis herr Hillgård gjorde, ty det är dock så, att det här gäller en kår, som arbetar under synnerligen hårda villkor och som varje dag riskerar liv och lem. Det vore väl höjden av ynkedom, det vågar jag säga, om det svenska parlamentet nu skulle avslå regeringens förslag om ratifikation av denna konvention, som det borde kännas såsom en klar förpliktelse för Sverige att biträda, när den förut blivit ratificerad av icke mindre än 20 stater.

Att anföra Finland, Danmark och Norge som skäl för sina betänkligheter härvidlag är sannerligen icke något starkt skäl. Jag är övertygad om att det bara är en praktisk fråga om när man lämpligen skall ratificera. Det är icke fråga om huruvida man skall ratificera, utan det är en lämplighetsfråga, när man kan eller bör ratificera, vilket medfört, att dessa länder ännu icke kommit med. För min del är jag tämligen på det klara med att de nog komma med.

Om det vore så, att detta skulle medföra en betungande utgift för Sverige, vilket medförde, att Sverige genom ratifikationen komme i ett sämre läge, skulle jag förstå synpunkten, men så är ju icke förhållandet, ty Sverige kommer ju härigenom endast att bli jämställt med övriga sjöfarande nationer och att infria en av de utfästelser, som landet tidigare har gjort.

Jag skulle vilja rekommendera herrarna att se efter i vilken omfattning Sverige har ratificerat de konventioner, som antagits av Internationella arbetsbyrån, och därvid jämföra Sverige med andra länder. Man lever nog i den föreställningen, att Sverige skulle på något sätt inta en framträdande ställning i det avseendet, men det är ett misstag. Ni skola snart finna, att Sverige ingalunda är i den ställningen. Med hänsyn till landets ekonomiska ställning och med hänsyn till den privilegierade ställning, som landet kommit i till följd av att icke ha deltagit i världskriget, vore det berättigat att ställa det kravet, att vår nation skulle gå i täten för det sociala nydaningsarbete, som bedrivs i Genève, och icke vägra in i det sista att biträda förslag, som snart sagt över hela linjen annars har biträts.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **Lindberg** i Stockholm: Herr talman! Det var någon av dem, som talade för reservationen, som framhöll, att staten borde betala denna ersättning och att man i så fall skulle kunna vara med om att yrka bifall till utskot-

Ang. ändrad lydelse av 6 och 41 §§ sjömanslagen. (Forts.)
 tets hemställan. Jag vill emellertid framhålla, att staten ju även i fortsättningen ikläder sig ett ganska stort ansvar vid förlisning, såsom ju också framgår av det förslag, som framlagts av Kungl. Maj:t. Det står nämligen i den föreslagna 41 §: »Upphör till följd av fartygets förolyckande svensk sjömans anställning i utlandet, äger han rätt att erhålla fri resa till sin hemort», och längre fram står det: »Kostnaden för sjömans hemresa med underhåll skall bestridas av statsmedel.» Jag tror det var herr Hillgård, som just påpekade detta om den fria hemförskaffningen i samband med att han talade om de förbättringar i sjömannens ställning, som sjömanslagen medfört. Jag har endast velat påpeka detta för att visa, att även i fortsättningen kommer det att bli likadant, att staten kommer att betala hemreseersättning. Förliser däremot ett fartyg på svenska kusten, erhåller sjömannen ingen som helst fri hemresa. Det kan dock innebära en ganska betydande utgift för honom. Har förlisningen skett någonstades på bohuslänska kusten och sjömannan är hemmahörande i övre Norland, blir det en rätt dyrbar historia för honom att resa hem. Han har kanske också bara varit kort tid ombord, så att han icke har någon hyra till godo och följaktligen har svårt att själv betala hemresan. Utblottad på allt måste han ju söka sig till sitt föräldrahem, ifall han nu har något sådant, för att där få den hjälp, som arbetsgivaren i detta fall icke vill lämna.

Herr Hagberg i Malmö talade om den hårda internationella konkurrensen gentemot redarna här i Sverige och ansåg, att detta vore ett skäl att här gå emot utskottets hemställan. Ja, vi känna och veta mycket väl, att denna konkurrens kanske vid vissa tillfällen tar sig former, som icke äro lämpliga och icke önskvärda, men vad skall man exempelvis tänka om den internationella konkurrens, som tillgår så, att Sverige skickar Finland fartyg för att konkurrera med svenska redare? Det påvisades ju här i fjol och bevisades också, att svenska redare hade skenförsålt fartyg till Finland. Jag för min del framhöll då också, att just dessa skenförsäljningar komme att verka på det sättet, att det i verkligheten var svenska redare, som konkurrerade med svenskarna, och icke finska redare. Man skall icke klandra finnarna alltför mycket, därför att de konkurrera med oss, när svenskarna själva låna dem fartyg för att göra det.

Dessutom har det, såvitt jag är riktigt underrättad, en tid pågått ganska omfattande fartygsförsäljningar till Finland och Estland och i något fall tror jag även till Lettland. Det har också visat sig, att de fartyg, som sålts, äldre svenska fartyg, på svenska kusten börjat konkurrera med svenska redare. Vi ha sålt fartygen för en spottstyver, varigenom det blivit möjligt för utlänningarna att konkurrera med oss. Redarna borde naturligtvis avstå från att hjälpa utlänningarna att konkurrera med oss, och först sedan de gjort det, kan det vara någon mening i att här komma och tala om den starka internationella konkurrensen.

Det är för övrigt också så, att en del av de nationer, vars konkurrens man säger sig frukta, ha för sin del ratificerat denna konvention och ha följaktligen självmant gått med på att ta på sig de utgifter, som konventionens antagande kan medföra. Man måste väl förutsätta, att de få mindre möjligheter att kunna konkurrera, när de fått större utgifter för sin handelsflotta.

Jag ber att få vidhålla mitt yrkande, herr talman.

Herr Hillgård: Herr talman, endast ett par ord!

Jag får säga, att jag blev något förvånad, när man här börjat tala om att jag skulle ha fört ett kallhjärtat resonemang. Jag vågar alldeles bestämt påstå, att min medkänsla för förlista sjömän är både varm och uppriktig, men det

Ang. ändrad lydelse av 6 och 41 §§ sjömanslagen. (Forts.)

är väl icke meningen, att vi skola sitta här och låta vår medkänsla lysa utan att alls göra några uppoffringar. Det var just det, som jag uttryckligen opponerade mig emot, att man låter sin medkänsla taga sig uttrycket, att man ålägger andra bördor för att uppfylla de krav, som medkänslan föranleder.

Vad lagrådets yttrande beträffar, vill jag endast erinra om att lagrådet år 1921 avstyrkte det då framlagda förslaget. Det heter härom i propositionen: »Härvid åberopades av lagrådets flesta ledamöter, att principen om skyldighet för redaren att vid fartygs förolyckande ersätta sjöman för uppkommande arbetslöshet syntes innebära ett föga billigt betungande av redaren, vilken i sådant fall som regel själv lede avsevärd förlust, en förlust som i allmänhet icke torde täckas, även om han i följd av försäkring utbekomme fartygets fulla värde.» En ledamot av lagrådet avgav ett mera utförligt yttrande, ur vilket jag använt viss argumentering. När nu lagrådet hade att yttra sig år 1934, framhöll lagrådet, att »de invändningar, som år 1921 inom lagrådet riktades mot en lagstiftning enligt konventionen, torde alltjämt äga fog». Vad jag velat framhålla — vilket jag kanske borde ha gjort tydligare — är, att lagrådet funnit de sakliga synpunkter, som ha anförts, icke vara tillräckliga motiv för en lagändring, men att, om statsmakterna skulle finna, att Sverige likväl borde biträda konventionen, det skulle vara allenast på den grund, att ett sådant biträdande skett från ett större antal andra stater.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet **Möller**: Jag skall icke säga många ord. Jag brydde mig icke om i mitt förra anförande att taga upp frågan, huruvida man här verkligen på allvar avviker från de principer, som tillämpas överhuvud taget inom svensk lagstiftning. I själva verket är det väl ändå så, att man aldrig har ansett det vara orätt att ålägga en viss näring, som är förenad med en speciell risk, vilken andra näringar icke äro förenade med, de extra riskkostnader, som följa med själva yrket. Hela olycksfallsförsäkringslagen innebär ju icke något annat. Eftersom industrien framkallar vissa risker för olycksfall etc., så ålägger man näringen att bära kostnaderna för dessa. Tar jag yrkessjukdomar, så är stenindustrien alldeles särskilt belastad, därför att vi ha knappast mer än en svensk yrkessjukdom, som faller under gällande lag, den s. k. stenlungan eller silikos. Stenindustrien skulle med samma rätt kunna opponera sig mot att icke staten tar på sig denna risk och säga, att staten betalar till sjukkassor, varför skall då icke staten betala denna speciella form av sjukdom etc. Det är väl ändå så, att sjöfarten medför en risk för de anställda, som icke finns inom andra näringar, vilka därför icke på något vis kunna jämsställas.

Jag kan därför icke se att det finnes det ringaste fog för den argumentationen, att det borde vara staten, som skulle betala denna så kallade arbetslöshetshjälp. Det är ju ingen arbetslöshetshjälp i vanlig mening, ty vederbörande befrias ju från att betala den efter två månader. Eftersom här förefinnes en alldeles speciell risk, skall man se till, att de människor, som utsätta sig för denna risk, också under en rimligt tilltagen tid, för övrigt ganska kort, kunna reda sig i livet. Det kan väl ändå icke bestridas, att en sjöman, som förliser någonstädes på en kust, var det vara må, icke har lika lätt att skaffa sig ny sysselsättning som den, som går i en hamn och kan bevaka arbetstillfällena. Jag kan icke inse, att den argumentation, som på denna punkt har förts från herr Hillgårds sida, är giltig. Det kan med samma fog sägas, att vad som här föreslagits stämmer fullständigt med de principer, som i övrigt tillämpas i vår sociallagstiftning.

Ang. ändrad lydelse av 6 och 41 §§ sjömanslagen. (Forts.)

Herr **Lindqvist**: Herr talman! Det förvånar mig verkligen, att icke herr Hillgård ville rätta till sitt första uttalande här, när herr Hillgård sade i sitt första anförande, att lagrådet hade avstyrkt. Det vidhåller han alltså. Så kommer han med en hänvisning till vad lagrådet 1921 sade. Men det är icke fråga om lagrådet 1921 utan om lagrådet 1934. Det förvånar mig, att herr Hillgård vill gör sig skyldig till en sådan blunder.

Det var vid ett tillfälle, som en talare uppträdde här så, som herr Hillgård nu gör. Man uttalade vid det tillfället, att det var advokatyr. Jag vill icke säga, att det är detta nu, men det är något liknande.

Herr **Hillgård**: Herr talman! Jag förstår verkligen icke detta. Jag framhöll i mitt första anförande, att de myndigheter, som i sak avstyrkt, voro kommerskollegium och lagrådet. Lagrådets yttrande har jag återgivit från 1921. 1934 års lagråd återopar 1921 års lagråd, men så säger man, att där-est biträdande från Sveriges sida likväl anses böra ske, det endast kan vara på grund av att ratificering skett från andra stater.

Herr **Lithander**: Herr talman! Den ärade talaren på Stockholmsbanken talade om ökad konkurrens, därför att fartygsförsäljningar skett till utlandet. Anledningen till att detta sker, är understundom, många gånger för övrigt, att den svenska sjöfarten icke bär sig. Det lönar sig icke att hålla tonnaget i gång. Man måste sälja till andra länder och understundom till länder, som driva sjöfart med mindre rigorösa bestämmelser än vi hava. Jag menar, att det kan vara skäl i att gå fram med en viss försiktighet, när det är fråga om bestämmelser, som drabba sjöfarten. Det kan understundom synas, som om en åtgärd kanske icke är av den storleksordning, att man skulle behöva hesitera för den. Men det kan komma till många åtgärder. Det blir kanske så, att man säger: tål du det, så tål du det. Och så lägger man på sjöfarten pålagor i olika former. Det är icke alltid sagt, att man i verkligheten gagnar de yrkesutövande sjömännen, om man med sådana anordningar ställer vår sjöfart sämre än andra, mycket livskraftiga nationers med de bestämmelser, som de hava. Ty det kan hava den påföljden bara — och det har visat sig vara fallet — att det överför driften från vårt land till andra länder. Det är en synpunkt, som jag tror, att det vore önskvärt, om riksdagen vid behandlingen av sjöfartsfrågor ville lägga på dessa saker.

Dessutom skulle jag vilja säga, att det är ingalunda någon brist på intresse för näringens utöware, som dikterat redarnas handlingssätt. Jag kan intyga, att under de gångna åren, under tillkomsten av det frivilliga svenska livbåtsväsendet, som alltså är direkt inriktat på att förebygga olycksfall, att rädda ur nöd, när den stunden kommer, hava de svenska redarna på ett storartat sätt trätt in. De ha gjort det under de tider, då sjöfarten var givande, storartat. De göra det fortfarande, fastän de naturligtvis icke kunna göra det i samma utsträckning som när det var en mycket lönande näring. Men där har man i alla fall praktiskt visat sitt intresse för den fråga, som nu diskuteras, i en sådan omfattning, att det frivilliga livbåtsväsendet omfattar lika många stationer som staten själv driver, utrustade med det modernaste material, som finnes, och tillkomna utan ett öres kostnad för statsverket. De hava icke en gång fribrevsrätt. Detta hava i mycket hög grad redarna gjort.

Det är många synpunkter, herr talman, när det gäller frågor, som röra sjöfarten, men jag skall icke längre taga upp kammarens tid.

Jag ber att få vidhålla mitt instämmande i det yrkande, som först framställdes av fröken Wellin.

Ang. ändrad lydelse av 6 och 41 §§ sjömanslagen. (Forts.)

Herr **Lindberg** i Stockholm: Herr talman! Herr Lithander talade om, att de svenska redarna gått in för att stödja livräddningsväsendet mycket kraftigt. Det erkänner jag, att de gjort. Men för att det skall stå klart för den stora allmänheten, att redarna icke äro ensamma om den saken, vill jag säga, att sjöfolket mycket kraftigt i mån av förmåga bidrager till samma sak dels genom frivilliga insamlingar och dels genom anslag, som lämnas till livräddningsväsendet från sjöfolkets organisationer.

Efter härmed slutad överläggning framställde herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag å såväl utskottets hemställan som Kungl. Maj:ts proposition i ämnet; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 8.

Vid härpå skedd föredragning av första lagutskottets utlåtande, nr 52, i anledning av väckta motioner angående ändring i gällande föreskrifter om uppskattning av prästlöneboställes normalavkastning m. m. yttrade:

Ang. uppskattningen av prästlöneboställes normalavkastning m. m.

Herr **Gustafson** i Kasenberg: Herr talman! Första lagutskottet har bland de motioner, som avses i detta utlåtande, också behandlat en motion, som jag och några kamrater framfört och som avser fondbildningen vid försäljning från ecklesiastika boställen. Man får icke medräkna i dessa boställen inkomsten av vad som inlutit vid sådan försäljning. Jag vill anföra en synpunkt, som första lagutskottet icke varit inne på nu. Det är så, att enligt 1910 års lag ålades ju vissa pastorat att bebygga dessa löneboställen. Därför hava för dessa boställen måst upptagas vissa byggnadslån, som måste amorteras. De äro i regel så stora, att hela arrendeavkastningen åtgår för dessa amorteringar. Nu är det så, att om man från ett sådant boställe säljer en lägenhet eller upplåter en tomt, får icke bostället beräkna den inkomsten, utan den lägges till prästlönefonden. Det vill säga räntan å kapitalet för den försälda lägenheten eller tomten. Då hela arrendet åtgår till amorteringen, kan man icke mot pastoratets bestridande gärna bevilja någon ansökan om friköp av lägenheter och upplåtelse för tomter, ty arrendatorn skall hava avdrag av arrendet genom den minskning av arealen, som försäljningen av en lägenhet medför. Jag vill framhålla, att för egnahemsbildandet är detta en ganska viktig sak, som kanske icke utskottet tänkt på.

Den andra motionen gäller de pastorat, där det är flera boställen. Det har i motionen yrkats, att den sammanlagda inkomsten från dessa boställen skall få medräknas vid uppskattning av normalavkastningen, både då det avser inkomster och utgifter. Även denna motion har första lagutskottet avstyrkt. Det sakkunniga kammarkollegium säger, att varje boställe skall svara för sig. Jag nämnde förut i den andra frågan 1910 års lag. Då det gällde dessa boställen, blevo genom häradsrätten pastoraten ålagda att bebygga boställena. Emellertid beviljade Kungl. Maj:ts då, att de fingo taga den sammanlagda inkomsten av arrendet för alla boställena. Nu tolkas den nya lagen så, att varje boställe skall svara för sig.

Nu säga vederbörande verk, som yttrat sig, att om bostället icke bär sig, kan det säljas. Men det passar icke överallt. Man kan tänka på en prästgård, som ligger mitt inne i ett boställe. Då kan det icke säljas av vissa skäl, till exempel gemensam vattenledning m. m. En del ställen äro donerade, och det är tvist, om pastoratet kan sälja. Det är särskilt ett stort pastorat som jag tänker på, som har ett boställe, där husen äro tagna till prästboställe. Det har då måst byggas på lönebostället, vilket kostat mycket pengar. Dessutom har

Ang. uppskattningen av prästlöneboställes normalavkastning m. m. (Forts.) bostället påtvingats att deltaga i ett vattenavledningsföretag mot sin vilja, och har att dragas med en ganska stor årlig utgift av amortering och ränta. I stället för att detta pastorat beräknats täcka sina utgifter med 20 öres uttaxering, har man för detsamma måst uttaxera ända till 50 öre. Jag menar, att när dessa pastorat förut haft rätt genom Kungl. Maj:ts medgivande få avdraga utgifter för dessa boställen på den sammanlagda gemensamma inkomsten, borde pastoraten i fortsättningen få detsamma.

Jag vädjar till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet att han måtte vidtaga vissa erforderliga ändringar i detta hänseende.

Då lagutskottet är enigt om avslag, kan jag icke hava något yrkande. Jag bara beklagar, att utskottet på ett så lättvindigt sätt behandlat dessa motioner. Jag har, herr talman, intet yrkande.

Herr Lindqvist: Herr talman! Den siste ärade talaren hade intet yrkande. Jag skulle icke hava begärt ordet, om han icke slutat som han gjorde, då han sade, att lagutskottet på ett lättvindigt sätt behandlat dessa motioner. Det kan icke vara riktigt att säga så. Jag vill bestämt protestera mot påståendet att första lagutskottet lättvindigt behandlat någon motion. Men de saker, varom dessa motioner röra sig, äro så svåra, att det icke har varit möjligt för oss att tränga in i desamma, utan vi hava — vilket icke är så ovanligt — sökt inhämta upplysningar från de mest sakkunniga myndigheter vi hava på detta område, nämligen statskontoret och kammarkollegium. Med hänvisning till den motivering för avslag, som dessa myndigheter avlämnat, har första lagutskottet yrkat avslag på motionerna.

Nu säga dessa myndigheter, att den lagstiftning det här är fråga om, är så ny, att man ännu icke har kunnat se verkningarna av densamma. Skulle icke herrar motionärer, om det nu visar sig, att tillämpningen blir oriktig enligt deras uppfattning, kunna komma tillbaka ett annat år, när vi hava hunnit att tillämpa lagen något längre? Då kanske det ligger till på ett annat sätt.

Vi hava som förut sagts visst icke lättvindigt behandlat motionerna, utan vi hava med hänvisning till vad myndigheterna anfört yrkat avslag på motionerna.

Jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 9.

Föredrogs första lagutskottets utlåtande, nr 53, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 23 § lagen den 16 oktober 1914 (nr 349) om tillsyn å fartyg; och biföll kammaren utskottets däri gjorda hemställan.

§ 10.

Ang. vissa ändringar i fattigvårdslagen. Å föredragningslistan var härefter uppfört andra lagutskottets utlåtande, nr 23, i anledning av väckta motioner angående vissa ändringar i lagen om fattigvården.

Sedan *mom. a)*, angående ifrågasatta ändringar av de allmänna bestämmelserna om hemorts rätt m. m., föredragits, anförde:

Herr Ericson i Boxholm: Herr talman! Första kammaren har redan fattat beslut i föreliggande fråga. Därför kommer jag icke att hemställa annat än vad utskottet här föreslår.

Ang. vissa ändringar i fattigvårdslagen. (Forts.)

I utskottets utlåtande redogöres för de motioner i fattigvårdsfrågan, som under senare år förelegat till behandling, och det förekommer också en redogörelse för riksdagens beslut angående desamma. Av denna redogörelse framgår, att vissa motioner återkomma år efter år, speciellt då det gäller frågan om hemortsrätten och ändring eller upphävande av 50 § i fattigvårdslagen. Men varje gång har riksdagen avslagit samtliga motioner.

Jag skall icke nu vid detta tillfälle gå in på själva saken utan blott hänvisa till, att vi så många gånger här i kammaren hava diskuterat dessa frågor, såväl då det gäller hemortsrättsfrågan som då det gäller 50 §, att var och en, som erinrar sig dessa debatter, också torde vara medveten om vad frågan gäller.

Det kan måhända anses vara okynne att år efter år återkomma med ungefär samma krav till riksdagen med avseende å dessa frågor, som motionsledes här framförts. Men så är icke förhållandet. De uti kommunerna, som hava den många gånger obehagliga ställningen att tillämpa lagar och förordningar, hava kommit under fund med vissa brister i gällande lagar och författningar, som det är helt naturligt att man vill avhjälpa. Det skulle vara i övrigt oklokt att icke söka få dessa brister avhjälpta.

Jag hade emellertid nu vid innevarande års riksdag väntat, att utskottet skulle hava gjort någonting av hela det knippe av motioner i fråga om fattigvårdslagen, som förelegat i utskottet. Det är måhända så, att de invändningar, som utskottet har gjort och varpå det stöder sitt yrkande om avslag på dessa motioner, äro riktiga beträffande hemortsrätten och även angående den andra frågan om 50 §. Det stöder sig nämligen på, att frågan måste komma under utredning i samband med skatteutjämningsberedningens och de organisationssakkunnigas arbete. Samtidigt hänvisas till, att statens inspektör för fattigvård och barnavård 1930 skrev en direkt skrivelse till socialdepartementet för att få dessa frågor upptagna till utredning. Men utskottet har icke kommit med något annat i sitt skrivelseförslag än frågan om hemsändning av understödstagarna. Den motion i detta avseende, som är avlämnad av herr Thorell, emanerar, efter vad jag kan se, från en utredning, som tidigare företagits inom socialdepartementet och som genom en promemoria utsändes till olika myndigheter. Då hava ju dessa pekat på, att genom en friare form för hemsändning skulle man kunna åstadkomma minskade utgifter för fattigvården. Jag vill icke nu yttra mig något vidare om den saken. Men jag tror i alla fall, att som jag ser det hela, var denna speciella del av alla de frågor, som förelågo inom utskottet, det minst väsentliga, som man skulle hava haft behov av att få utredning om. Jag tror, att det ligger så till med hela denna hemsändningsfråga, att man får vara ytterst försiktig med avseende å hemsändning av hjälpbehövande, så att man icke åstadkommer värre obehag för de fattiga och även för primärkommunerna än som man avser.

Jag skall nu vid detta tillfälle blott uttala den förhoppningen, att Kungl. Maj:t, som givetvis kommer att taga upp den hemställan, som här göres från utskottets sida, även skall taga upp alla de problem, som här under de senaste riksdagarna framburits i motioner angående hemortsrätten och därmed sammanhängande spörsmål. Då får Kungl. Maj:t också tillfälle att tillmötesgå önskemålen i den skrivelse, som inspektören för statens fattigvård och barnavård på sin tid inlämnade till socialdepartementet.

Jag är icke säker på om det är lämpligt att i detta sammanhang beröra den allmänna tendens, som börjar göra sig gällande speciellt bland större delen av den svenska borgarpresen och bland stora delar av befolkningen, nämligen att klaga över, att arbetarna i alltför stor utsträckning i onödan och utan motiv söka hjälp av fattigvården, varigenom fattigvårdens utgifter i så betänklig

Ang. vissa ändringar i fattigvårdslagen. (Forts.)
grad ökats och även fattigvårdsklientelet företett en ökning. Denna allmänna syn på dessa ting har gjort, att det företagits vissa undersökningar och utredningar, och man har i anledning av dessa ansett sig böra kasta ut den parollen till landets fattigvårdsstyrelser att vara mera varsamma och försöka åstadkomma nedskärning av fattigvårdsutgifterna. Jag vill icke yttra mig över huruvida det kunde anses nödvändigt att kasta ut denna paroll. Det är ju sant, att en ökning av fattigvårdsutgifterna förekommit, och det är sant, att det klientel, som fattigvårdsstyrelserna ha att taga hand om, också ökats i antal. Det är så, att fattigvårdsstyrelserna under dessa tidsförhållanden ha svårartade fall att handlägga. Man har ju pekat på dessa fall, då vederbörande sökt anlita fattigvården, ehuru det konstaterats att vederbörande icke haft behov av att få hjälp. Det är sant, att man observerat sådana förhållanden, och det är sant, att det förekommit sådana fall, som sökt lura sig fram, men jag tror, att man bör vara försiktig med att generalisera i dessa fall och härav få fram, att det är en allmän tendens hos arbetarna att i onödan söka fattigvård, vilket skulle medföra omotiverade utgifter för fattigvårdsstyrelserna.

Jag skall icke försvara förhållandena i de större städerna, där det givetvis är svårare att överblicka och övervaka fattigvårdsarbetet, men jag känner väl till förhållandena ute på landsbygden i mindre och medelstora kommuner, och jag tror, att om man granskar fattigvårdsstyrelsernas arbete där, så kan man icke generalisera på det sätt, som man här sökt göra.

Jag skall blott taga exempel från min egen kommun. Det är en kommun på mellan 4- och 5,000 invånare. Den omfattar tillika ett brukssamhälle på cirka 3,000 invånare. Driften vid detta bruk har under de sista femton åren varit mycket oregelbunden. I många fall ha arbetarna icke tjänat mera än som motsvarar hälften av deras normala inkomst, varför det är helt naturligt, att de blivit ekonomiskt ruinerade, allt efter som denna korttidsgång fortfarit. Men när man observerar, hurusom arbetarfamiljer, som icke ha större inkomster än 600, 700 å 800 kronor per år och ändå ha ett par barn, kunna reda sig utan att vända sig till fattigvården, då måste man reagera inför det allmänna talesättet, att arbetarna i onödan vända sig till fattigvården.

Det framhålles också, att fattigvårdsstyrelserna som sådana icke skulle tillräckligt noggrant och samvetsgrant pröva de krav, som inkomma, innan man lämnar ut understöd. Med vad jag här sagt, vill jag tillbakavisa även en sådan anklagelse. Mera noggrann prövning torde knappast förekomma, då hjälp skall utlämnas. Att fattigvårdsklientelet ökats är förklarligt. Redan av den omständigheten, att hela sociallagstiftningen genom 1918 års lag blivit mera humaniserad än tidigare, följer, att antalet understödstagare och de, som få hjälp av fattigvården, måste ökas. Inträffar då en kristid, som det här i landet gjort, är det klart, att fattigvårdsutgifterna och de bördor, som kommunerna härför få påtaga sig, måste bliva större. Då arbetarna, som jag nyss nämnde, fått sin inkomst i sådan utsträckning decimerad, kunna de icke heller på samma sätt som tidigare underhålla sina gamla föräldrar, utan måste dessa gamla numera i större omfattning vända sig till fattigvården. Vi ha nu också en mera utbredd och förbättrad sjukvård, och om arbetare med små inkomster kunna reda sig under normala förhållanden, så kunna de det icke, då sjukdom stöter till. Under sådana förhållanden måste fattigvården träda hjälpende emellan. Samtidigt veta vi ju, hurusom arbetslöshetsanordningarna äro långt ifrån tillfredsställande i vissa kommuner. Även om de ha bidrag från staten, så få de på långt när icke hjälp till alla, som äro i behov av sådan hjälp. Dessa måste då på något sätt understödjas, och då det icke finns någon annan att vända sig till, måste fattigvården ingripa.

Jag menar därmed, att det går mycket bra att upprätta en statistik och

Ang. vissa ändringar i fattigvårdslagen. (Forts.)

därav konstatera, att så och så mycket ha fattigvårdens utgifter stigit ute i landet, och med så stort antal ha understödstagarna ökats, men jag tror, att man måste se detta från helt andra synpunkter än dem, från vilka vederbörande ha sett det, då de sökt att få fram en sådan allmän uppfattning, att arbetarna numera i större utsträckning, än som är av behovet påkallat, vända sig till fattigvårdsstyrelserna för att få hjälp. Jag tror, att om man ser, hur förhållandena äro i verkligheten, och ser efter, vad som förorsakar, att fattigvårdsutgifterna och klientelet ökats, då har man icke anledning att generalisera om ökad understödstagaranda och om bristande prövning av hjälpbehovet på det sätt, som man här sökt göra.

Herr **Olsson** i Kullenbergstorp: Herr talman! Sedan lagen om fattigvård år 1918 trätt i kraft, ha vi nu haft 15 års tillämpning av densamma och kunnat i kommunerna få lära oss åtskilligt och se, hur den verkat i olika avseenden. Det är icke tu tal om, att den i vissa avseenden innebar en förbättring men däremot i andra och grundväsentliga avseenden en utomordentligt stor försämring av 1871 års kungl. förordning om fattigvård. Detta förhållande har föranlett, att vi äro 24 ledamöter av andra kammaren, som ha väckt en motion om förändrade bestämmelser beträffande hemortsrätten, och att 12 ledamöter av första kammaren väckt en liknande motion. Det är följaktligen icke bara ett hugskott av en motionär utan en motion byggd på erfarenheterna av det dagliga arbetet i fattigvårdsstyrelserna, vilket lärt oss, att det är oundgängligt, att en förändring sker.

Nu har det burit sig så olyckligt till, att huvudmotionären här i denna kammar av allvarlig sjukdom är hindrad närvara här i dag. Jag hoppas då, att herrarna tillgiva mig, att jag med några ord yttrar mig i frågan, då jag är medmotionär. Jag skulle annars icke ha gjort det, då jag gärna vill, att den, som svarar för motionen, också får försvara densamma här i kammaren.

Den siste ärade talaren tyckte icke precis om det svar, som andra lagutskottet givit på den motion, som han kommit med, men han är dock i en lyckligare ställning än vi 24, som kommit med den andra motionen, ty oss har andra lagutskottet icke svarat någonting alls, icke ett ord, icke det minsta. Utskottet har helt enkelt kringgått vår motion och icke besvarat den. Då kanske det kan vara nödvändigt, att jag själv i allra största korthet utvecklar några punkter, vari 1918 års fattigvårdslag visat sig vara synnerligen olycklig. Denna lag har ju gått ut ifrån, att den, som tager emot fattigvårdsunderstöd, skulle vara en mycket nobel människa och rättrådig på alla sätt. Den har med ett ord sagt räknat med människorna, sådana som de borde vara, men tyvärr icke räknat med människorna, sådana som de äro i verkligheten, åtminstone en hel del.

Nu vill jag blott framhålla en sak, och det är, att en del av fattigvårdsklientelet utgöres av synnerligen omöjliga objekt, och det är sådana, i vilka det finns ett stänk av zigenarblod. De äro så säkra och vilja taga ut allt, som kan tagas ut genom en bristfällig lag, och göra det så olidligt för fattigvårdsstyrelserna, som gärna är tänkbart. Det förekom, att en dylik krävare av fattigvårdsunderstöd sade, att han ville ha så och så mycket i fattigvårdsunderstöd. Då sade fattigvårdsstyrelsens ordförande, att man hade ett utomordentligt ålderdomshem, där man kunde taga emot honom. Jag är icke alls skyldig att gå dit, sade mannen, och det var han icke heller, helt enkelt. Ja, sade han, så och så mycket vill jag ha. Då sade fattigvårdsstyrelsens ordförande, att det var orimligt, att så mycket får ni icke, och att så mycket kostade det icke på ålderdomshemmet. Det bryr jag mig icke om, svarade mannen. Då tager jag mig in i den eller den kommunen, där får jag dubbelt så

Ang. vissa ändringar i fattigvårdslagen. (Forts.)
mycket. Jag är arbetslös på samma gång, och någon hämtning kan icke komma i fråga. Det är jag icke alls skyldig att underkasta mig, utan då blir jag där, och då får kommunen betala. Nu ha ni att välja på, om ni vill ge mig vad jag begär eller om ni vill att jag skall gå till den andra kommunen. Detta är ingen konstruktion. Jag har själv bevittnat det. Jag är icke fattigvårdsordförande, men jag hörde detta samtal, och så gick det absolut till. Det där, att man har rätt att begära hemsändning, är blott spegelfakteri. Då säger den fattigvårdssökande: nej, det underkastar jag mig icke, jag har mera utsikt, där jag nu vistas, att komma till någon slags sysselsättning, och jag kommer icke att fara hem. Våra ålderdomshem äro icke tillstängda som städernas försörjningsanstalter med portvakt och dylikt, utan om man skulle hämta dem dit, så sprunge de sin väg dagen efter. Det går icke att stänga dem inne på något sätt. Det enda naturliga sättet vore, men det har tydligen andra lagutskottet ansett för enkelt att meddela, det vore, att om en kommun övertagit en fattig från en annan kommun, skall den senare kommunen ha rätt icke blott att hämta honom utan även rätt att förbjuda den andra kommunen att lämna honom fattigvårdsunderstöd, då kommunen själv vill övertaga hans fulla försörjning.

Nu ha statsmakterna ålagt kommunerna att hålla åtskilliga präktiga ålderdomshem. Det fanns kommuner, som hade sådana, innan den nya fattigvårdslagen kom till, och de fingo modernisera dem litet med badrum och dylikt. Vi ha ålderdomshem, där mellan 20 och 26 personer få bo. Det beror på om man skall ha ett rum åt var och en eller om det är gifta personer, då man får ha två och två per rum. Vi kunna ha vilketdera som helst. Nu ha vi i ålderdomshemmet inalles endast fyra personer. De, som skola ha fattigvårdsunderstöd, förklara ofta, att de icke gå till ålderdomshemmet. Det har man bara att titta på helt enkelt. Då kunna väl herrarna förstå, att saken är orimlig. Det kan icke få fortsätta på detta sätt.

Man har talat om att 1871 års kungl. förordning om fattigvård föranledde åtskilliga processer om fattigvård, som även enligt densamma meddelats på sådant sätt, att det verkligen var berättigat av en kommun att söka ut den av en annan kommun, där fattighjonen hörde hemma. Det vållade litet krängel, men det är intet mot dessa processer, som nu föras. I en medelstor kommun eller vi kunna kalla det en mindre kommun på 2,000 å 3,000 människor går fattigvårdsstyrelsernas halva arbetstid åt till att väcka processer och svara i processer om fattigvårdsmål. Om man säger, att det icke är mer än rimligt, att vederbörande få sitt understöd, då frågar jag, varför kan man icke låta hemortsrätten vara helt och hållet beroende av mantalsskrivningen. Man kan ju skärpa bestämmelserna om mantalsskrivning, så att vissa villkor skola vara uppfyllda, för att det skall bli en verklig mantalsskrivning. Då kunde man komma in på rätt spår, och då vore processerna borta på ett ögonblick. Då kunde aldrig dessa skälstycken utföras, t. ex. under arbetslöshetstider som denna, vilka spela in som en faktor och som gjort det önskvärt, att i åtskilliga stadskommuner föreskriva, att arbetslösa skola avvisas från kommunen, då man fordrar, att de skola ha vistats där ett eller två år, ja i en kommun till och med tre år, innan de få betraktas som sådana arbetslösa, som denna kommun skall draga försorg om. Det är klart, att när de då bli avvisade från arbetslöshetslinjen och icke få arbete, då blir det fattigvård. Härigenom har läget blivit ytterst prekärt, och nu har fattigvårdsunderstöden flödat över alla bräddar.

Det är märkvärdigt nu, att utskottet gör denna kringgående rörelse och säger, att när skatteutjämningsberedningens förslag föreligger och sedermera or-

Ang. vissa ändringar i fattigvårdslagen. (Forts.)

ganisationssakkunnigas förslag, då få dessa herrar eller de, som skola överarbete skatteutjämningsberedningens förslag, denna motion att titta på. Men för egen del säger icke utskottet något om motionen är berättigad eller icke — ingenting, och då vet ändock var och en, och det vet bestämt varenda en av ledamöterna i andra lagutskottet, att en hel del av skatteutjämningsberedningens förslag aldrig någonsin blir lag här i Sverige. Svenska folket är alltför praktiskt för att så skulle kunna ske. Detta förslag kan nämligen praktiskt sett icke genomföras, helt enkelt. Det innebär detsamma som att koppla ihop denna fråga med en sak, som man vet är omöjlig att genomföra, vilket återigen innebär, att man själv icke svarat något på densamma.

Nu har man ju ställt till på sådant sätt här, att man kan icke gärna göra något yrkande, det går helt enkelt icke för sig. Saken har ju behandlats i första kammaren där huvudmotionärerna möttes med likadana invändningar, som gjorts här, i det man sade: herrarna få ändock saken behandlad, ty utskottet har rekommenderat ett visst tillvägagångssätt — det är dock en egenomlighet, att ett utskott kan säga: andra skola behandla denna motion, men vi behandla den icke, utan vi stoppa den bara i de andras påse, och så få de behandla den, om de vilja, eller låta bli, om de så vilja.

Nu finns det naturligtvis icke något hopp, utan motionärerna eller de av dem, som komma med nästa riksdag få, om de fasthålla vid sin mening, väcka en motion igen och söka förmå andra lagutskottet att svara på den motionen. Då kunna kanske organisationssakkunniga komma med någonting, varom man icke vet något nu. Men jag beklagar verkligen, att ett utskott har behandlat en motion på ett sådant sätt som här skett. Man borde ha kunnat förstå, att den icke är en nyck av en motionär, utan att bakom densamma står helt enkelt en stor del av Sveriges fattigvårdsfolk; och man hade då verkligen haft rätt att vänta, att andra lagutskottet skulle på ett helt annat sätt hava behandlat motionen, antingen avstyrkt den helt och hållet, eller också angivit något sätt till en lösning av detta problem, vilket är ett mycket allvarligt problem. Och jag hoppas, att motionärerna, som jag antar komma igen till nästa år, icke då få ett likadant svar av andra lagutskottet, som de fått i år, ty det tycker jag skulle närma sig rent av en förnärmelse, när det dock är ett så pass stort antal motionärer som fullt en tiondedel av kammarens ledamöter.

Herr talman, jag har tyvärr icke någon möjlighet att göra något yrkande.

Herr Paulsen: Herr talman! Jag skall icke yttra mig om här föreliggande motioner. Jag har icke särskilt intresse för dem. De verka på mig som att sätta nya lappar på ett gammalt kläde. De föregående båda talarna hava tydligt visat, att fattigvårdsbestämmelserna icke äro sådana som de borde vara och som man vill att de skola vara. De äro sådana, att de ge anledning till en massa trassel. Kommunerna försöka efter bästa förmåga att lura varandra.

Jag skall tillåta mig nämna ett enda exempel som ett bidrag till att kammaren får någon liten klarhet om, huru det kan tillgå vid sådana tillfällen. Jag erinrar mig en statdräng, som tidigare var anställd hos en bonde. Det var en duktig karl, de trivedes bra med varandra, men statdrängen var 58 år gammal och hade tre minderåriga barn. Det dröjde därför icke länge, förrän en av kommunens duktigare kommunalmän kom till den bonden och sade: det är bäst att skicka i väg den där drängen, ty han är gammal, får han stanna här, får han snart hemortsrätt här, och så har han småbarn. Bonden ville icke släppa honom, han tyckte bra om honom, det var en duktig karl, men kommunalmannen stod i borgen för bonden för lån, och så blev till sist resultatet,

Ang. vissa ändringar i fattigvårdslagen. (Forts.)

att han måste avskeda statdrängen. Det gick så för den där familjen, att den höll på att gå under, men då var det en som rådde dem att vända sig till länsstyrelsen, och då blev resultatet, att länsstyrelsen ålade fattigvårdsstyrelsen att lämna familjen underhåll till de tre minderåriga barnen. Nu hade familjen faktiskt bättre än den hade, när mannen arbetade som statare. Han kunde icke få plats någon annanstans i socknen, och det dröjde icke länge, förrän han icke brydde sig om det längre. Nu hade han bott där så pass lång tid, att han fått hemortsrätt i den kommunen. Då ville bönderna i orten, att han skulle taga tjänst, men det ville han icke, han hade blivit lösarbetare där på orten och detta jämte underhållet till barnen gav honom större inkomster än då han var statdräng. Då drogo de in understödet. En ny hänvändelse till Konungens befallningshavande ledde till ett nytt åläggande för fattigvårdsstyrelsen. Så småningom blevo mannen och hustrun gamla, så att de blevo orkeslösa och kunde på den grund få understöd av fattigvården, när den dagen kom, att de icke behövede underhålla barnen.

Ja, genom detta ingripande från den duktige kommunalmannens sida fick kommunen faktiskt betala mycket mera pengar än den hade behövt, om icke detta hade skett. Man skall naturligtvis icke klandra kommunalmannen, han var rädd om sin kommun. Man skall icke klandra den fattiga arbetaren heller — man måste klandra lagstiftaren, som vet att det är felaktigt ställt med avseende på hemortsrättsbestämmelserna, men icke gör något för att rätta till det. Det ges tillfällen när en fattigvårdsordförande — man ser det en och annan gång i pressen — ger sig till att bli äktenskapsförmedlare, när det finnes ogifta kvinnor i kommunen, vilka hava barn som kommunen försörjer. Då skaffa de dem en man från något annat samhälle. De bara ta reda på, att den mannen säkert har hemortsrätt där, men bry sig icke ett dugg om huruvida det är en karl, som kan försörja familjen. Det är i allmänhet undermåliga individer. Huvudsaken är att han säkert har hemortsrätt där. Fattigvårdsstyrelsens ordförande tar och ordnar med litet pengar och bohag, och så sker lysning och vigsel, och så hava de hela familjen i den andra kommunen. När sådant kan hända — och sådant händer — och lagstiftaren ser på utan vidare, utan att göra något för att åstadkomma ändring, då tycker jag för min del det är beklagligt. Man kan då icke säga något om att gamla fattiga människor flytta från en församling, som har det dåligt ekonomiskt eller där de äro snåla, till en församling, där man är mera rundhänt. Sådant sker också, men jag tror icke man har anledning att klandra människor för den saken. Jag tycker för min del, att det skulle vara på tiden att slopa alla dessa gamla hemortsrättsbestämmelser. Sistförflutna år väckte jag en motion, däri jag föreslog, att man skulle slopa alla hemortsrättsbestämmelser och endast skriva dit, att alla som hava svensk medborgar rätt skola hava hemortsrätt i Sverige, och jag föreslog också, att staten skulle betala kostnaderna. Det invändes däremot, att man skulle bli oerhört slösaktig i kommunerna, när staten skulle betala och kommunerna skulle bestämma vad man skulle ge. Nåja, det kan ligga något i det, jag vill icke helt och hållet bestrida det. Men om man kunde tänka sig, att fattigvården och barnavården sköttes i kommunerna som hittills, men att staten bidrog med låt mig säga samma summa, som vägstyrelserna få av bilskattemedlen, d. v. s. 75 %, skulle därmed oerhört mycket vara vunnet. Man klagar icke över, att vägstyrelserna slösa, varför skulle fattigvårdsstyrelserna vara sämre? Det är samma slags människor, som utöva förvaltningen i den ena som i den andra styrelsen.

Jag kan naturligtvis icke göra något yrkande, men jag har försökt så gott jag förmått att ge kammarens ledamöter en föreställning om, att det är gallet som det är, och att vi behöva göra något vid denna sak, och jag skulle vara

Ang. vissa ändringar i fattigvårdslagen. (Forts.)

ytterligt tacksam, om regeringen till ett annat år ville komma med förslag härom.

Herr Holmström: Herr talman! Då här icke gjorts något annat yrkande än om bifall till utskottets förslag, torde det icke vara skäl att taga upp tiden till något slags bemötande av vad en del talare här anfört, detta så mycket mindre som mången svävat ut utanför ramen för utskottets utlåtande. Herr Ericson i Boxholm började med att tala om, att denna fråga flera gånger diskuterats här i kammaren. Ja, man har så gjort, och den har diskuterats mycket ofta också utanför riksdagen bland fattigvårdsintresserade. Resultatet av dessa diskussioner har för mig blivit, att jag anser, att de bestämmelser, som finnas i gällande lag, äro de bästa. De hava dock tillkommit efter ett synnerligen moget övervägande och på ett utomordentligt vederhäftigt sätt. Det är ju klart, att hemortsrättsbestämmelserna kunna hårt drabba en och annan kommun. En kommun kan få en stor familj att försörja, och det väcker förtrytelse i den kommunen. Men då får man tänka på, att en annan kommun har blivit gynnad genom detta. Man hör aldrig talas om från kommunernas sida när de hava tur, när de bli gynnade av de nuvarande hemortsrättsbestämmelserna. Det är endast, när en kommun råkat illa ut, som vi få höra det. Jag menar därför, att det icke kan bli givande, att man här står och vittnar i kammaren om enstaka fall, då en kommun blivit missgynnad. Man talar icke om de fall, då kommunerna haft fördelar.

För att visa huru pass olika man ser på dessa förhållanden, vill jag bara peka på, att här föreligger nu en motion av herrar Hedlund i Östersund och Ericson i Boxholm tillsammans, och en annan motion av herr Nyblom. Dessa båda motioner gå stiek i stäv emot varandra, precis stiek i stäv! Jag tycker, att det är en ganska god illustration till, huru det hela ligger till i detta hänseende.

Herr Olsson i Kullenbergstorp var missbelåten med utskottet, och han förmenade, att utskottet hade underlåtit att säga sin mening om en motion och bara uttalat den förväntan, att de organisationsakkunniga skulle behandla den. Ja, det är ju på det sättet, jag kan nämna det, att detta utskottsutlåtande har vilat en ganska lång tid i avvaktan på riksdagens beslut med anledning av herr Ericsons i Boxholms motion angående en revision av mantalsskrivningsförordningen, och riksdagen fattade nu helt nyligen sitt beslut med anledning av den motionen. Riksdagen har begärt en revision av mantalsskrivningsförordningen. När herr Olsson i Kullenbergstorp säger, att enligt hans förmenande skulle hemortsrätten vara bunden vid den faktiska mantalsskrivningen, då vill man väl först veta, huru mantalsskrivningen skall ske. Vad kommer riksdagen att besluta, eller vad kommer följden att bli av riksdagens nyligen fattade beslut rörande mantalsskrivningsförordningen? Vi måste väl först hava klara bestämmelser om, huru mantalsskrivningen skall ske, innan man kan säga, huru fattigvården i hemortsrättsavseende skall vara beroende därav. Herr Olsson i Kullenbergstorp brukar ju alltid vara logisk i sitt resonemang, och jag tycker han nu borde förstå detta, om han tycker att mantalsskrivningsförordningen skall vara grunden, då skola vi väl hava den grunden klar innan vi bygga därpå.

Ja, herr talman, jag skall, som jag sade, icke förirra mig i långa resonemang, utan jag ber endast att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Thorell: Herr talman! Då utskottet har behandlat den motion, som jag väckt i fråga om hemsändning av sådana, som åtnjuta fattigvårdsunderstöd i annan kommun än den där de hava hemortsrätt, så hade jag icke be-

Ang. vissa ändringar i fattigvårdslagen. (Forts.)

hövt hava någon särskild anledning att här taga kammarens tid i anspråk, om icke herr Ericson i Boxholm hade föllt ett yttrande, som icke gärna får stå oemotsagt.

Herr Ericson i Boxholm sade, att frågan om hemsändning är den minst viktiga av de motioner, som här väckts. Herr Olsson i Kullenbergstorp sade litet senare, att dessa motioner, som här väckts, äro erfarenhetsmotioner, och det ber jag, herr talman, verkligen att få instämna i, ty det är just på grund av erfarenheterna i denna sak, som denna motion har väckts, och jag skall be att inför kammaren få tala om något av dessa erfarenheter.

En liten landsortskommun i Roslagen hade för något år sedan en familj, som flyttade till ett förtortssamhälle, det var Danderyd. Där fick mannen arbete någon månad, men blev snart arbetslös, och Danderyds kommun gav barnen understöd med 100 kronor per månad. Det är ju den vanliga formen, som alla här torde känna till, att just ett understöd åt barnen blir fattigvård enligt par. 1 i fattigvårdslagen, och följaktligen förhindrar det vederbörande familj att få hemortsrätt i den nya kommun dit den kommit. 100 kronor per månad är ett stort belopp för en liten landsortskommun, och särskilt i detta fall, då de kunde skaffa familjen bostad och skaffa mannen arbete under största delen om icke hela året. Mannen hade sysselsatts med jordbruksarbete och skogsarbete, när han var i den kommun, därifrån han kom, men i den nya kommunen hade han fått tillfälligt arbete som parketläggare, och numera angav han detta som yrkesbenämning. I alla fall så framställdes begäran om familjens hemsändande. Man fick avslag hos K. B. första gången, och just nu i dagarna har man fått avslag av K. B. i samma ärende för andra gången. Fattigvårdsstyrelsen i Danderyd har sagt ifrån i de handlingar, som jag har framför mig, att denne man icke kan beräkna att få något arbete inom Danderyds kommun, och Danderyds sockens fattigvårdsstyrelse har varmt instämt med Rö sockens anhållan, att familjen skulle flyttas hem. Det har emellertid icke lyckats, utan det är som sagt andra gången sagda kommun har fått avslag på sin anhållan. När herr Ericson i Boxholm sade, att detta var en fråga av mindre vikt, borde han ändå först och främst fråga fattigvårdskonsulenten i Jämtlands län, herr Hedlund, sin egen partikamrat, vad han har för uppfattning i denna fråga. När jag lämnade in denna motion, så hände det några dagar därefter, att herr Hedlund träffade mig ute i korridoren och sade, att denna motion var synnerligen förständig och var synnerligen av behovet påkallad. Det är således en ganska stor skillnad i uppfattningen mellan dessa båda kommunalmän och fattigvårdsmän, men herr Hedlund torde väl ändock hava den större erfarenheten i denna fråga.

För att understryka, huru fattigvårdsmännen kunna se denna fråga i landet, ber jag att få läsa upp en ganska pepprad skrivelse, som jag fick från fattigvårdsordföranden i Rö socken, då han fått detta utslag från K. B. och då han tillställde mig detsamma. Han skriver så här: »Jag måste låta dig läsa det lindrigt sagt» — här kommer ett uttryck som icke lämpar sig för protokollet — »utslaget beträffande familjen Franzéns hemsändning. Detta är utslaget nummer 2 i samma ärende. Är då inte tiden inne för lagändring? Här ha vi sedan 1 november haft omkring 20 skogshuggare på Beateberg — eller samtliga arbetslösa inom Rö — ävensom haft god plats för Franzén till midsommar, alltså $\frac{3}{4}$ år, ja säkerligen — om det gällt att undvika fattigvård — hela året, men allt detta skall stängas av par. 57 fattigvårdslagen — eller en av fattigvårdslagens mest idiotiska paragrafer. Tror du inte, Franzén grinar åt oss. Nej, undfallenheten gör sig bred ganska högt upp, det är på hög tid att gamla Sverige visar klorna i stället för silkestassar.»

Det är erfarenheten här som talar hos denne fattigvårdsstyrelseordförande.

Ang. vissa ändringar i fattigvårdslagen. (Forts.)

— Socialstyrelsen har också sagt ifrån i en utredning, att därest en understödstagare vägrar att låta sig hemsändas, går det icke att få honom hemsänd. Det är också känt helt säkert av dem som syssla med dessa frågor. Om de också få utslag från K. B., är det icke säkert att det lyckas, därför att handräkningsmyndigheterna i en hel del fall vägra att låta frågan gå vidare, vägra att verkställa beslutet.

Jag skall be, herr talman, att få sluta med att framhålla, att det är väl ändock för långt gånget, att skattdragarna, de som skola betala, inga rättigheter hava i en sådan fråga, utan de hava bara skyldigheter, och rättigheterna stanna fullständigt på den sida, som skall taga emot hjälpen, som samhället skänker. Med framhållande av dessa synpunkter ber jag, herr talman, att få instämna i det förslag, som andra lagutskottet har gjort i frågan.

Herr Hage: Herr talman! Som här icke gjorts något annat yrkande än om bifall till utskottets förslag, skulle jag kunnat avstå från att yttra mig. Men jag har likväl anledning säga några ord, särskilt på grund därav, att herr Ericson i Boxholm talade om en sak, som jag anser vara mycket lämplig att föra på tal i detta sammanhang.

Herr Ericson i Boxholm kom att omnämna, att det från högsta fattigvårdsmyndigheten här i landet hade utgått några slags direktiv angående tillämpningen av fattigvårdslagen under de tider, som nu stunda, då vi kanske gå emot en bättre ekonomisk situation här i landet. Just med anledning därav har fattigvårdsinspektören efter hörande av fattigvårdskonsulenterna — såvitt jag vet förekom detta vid ett sammanträde här i Stockholm — givit ut vissa direktiv om huru fattigvårdsstyrelserna hädanefter böra lägga sin fattigvårdspolitik. Jag vill gärna erkänna, att det kan kanske finnas anledning utge sådana direktiv nu. Men jag måste för min del säga, att när jag läste en del av uttalandena i denna skrivelse, fann jag dem väl bryska. I dessa direktiv säges bl. a. — detta antyddes även av herr Ericson i Boxholm — att när man nu nalkas bättre tider, finnes anledning att successivt sänka understöden för att på något sätt borttränga en del av fattigvårdsklientelet. Jag måste för min del säga, att det är väl ändå en väl tidig tidpunkt att redan nu utsända *dylika* direktiv. Det är ju möjligt, att här håller på att ske en självläkning, och alla hoppas, att så skall komma att ske. Men att *redan nu* utsända direktiv, som direkt kunna uttolkas på det sättet av respektive fattigvårdsstyrelser, att man rentav genom nedpressade anslag skall tränga folk från fattigvårdsklientelet och kasta ut människor kanske i den rena svälten på ett så tidigt stadium som nu, när icke denna läkning i större utsträckning ännu skett, det anser jag vara ganska orimligt. Och jag har velat passa på att säga detta i detta sammanhang, när vi nu behandla föreliggande fattigvårdsfråga.

Vidare vill jag erinra därom, att jag vid flera föregående tillfällen varit med om att tillsammans med några partivänner reservera mig i föreliggande fråga, då det gällt motioner om hemortsrätten. Jag har icke gjort det denna gång. Anledningen därtill är den, att det är ju ändå på det sättet, att hela denna fråga ligger under utredning. Och vi få väl ändå antaga, att ju längre tiden skrider framåt, ju närmare komma vi den tidpunkt, då det skall bli en ny lagstiftning på detta område. Det är ju två kungliga kommittéer eller beredningar, som för närvarande syssla med dessa saker, och vi få väl ändå hoppas, att resultatet av dessa två kommittéers arbete inom någorlunda rimlig tid skall bli en lösning av dessa spörsmål. Och ingen kan väl bestrida, att dessa två kommittéer även syssla med dessa detaljfrågor på ett sådant sätt, att det kanske icke finns anledning att nu i förväg göra

Ang. vissa ändringar i fattigvårdslagen. (Forts.)
vissa *detalj*ändringar, emedan detta skulle kunna leda till, att man sedan måste göra ytterligare ändringar på dessa punkter, när vi komma fram till den *stora* reformen.

Jag vill för övrigt i detta sammanhang nämna, att under de mycket långa diskussioner, som i detta ärende förts inom andra lagutskottet, har jag många gånger kunnat konstatera, att om man gör en sådan här ändring, som föreslagits av en eller annan motionär, så täpper man kanske därmed till ett hål. Man gör kanske en förständig och för en viss situation förnuftig lagändring. Men så öppnar sig ganska snart ett nytt hål, som det då blir fråga om att täppa till. Om en sådan här lagändring åstadkommes vid *en* riksdag, så avgivas kanske vid nästa riksdag en mångfald motioner, vari det säges, att den lagändring, som gjordes vid föregående riksdag, visserligen åstadkommit fördelar på den och den punkten men även medfört nackdelar på en annan punkt. Och med anledning därav frambäras då nya motioner för att avhjälpa de nackdelar, som genom föregående års riksdagsbeslut uppkommit. Så brukar det ofta hända vid dylika lagändringar.

När saken sålunda är under utredning, synes mig det förnuftigaste vara, att man överlämnar hela denna fråga till den pågående utredningen. För min del gjorde jag i utskottet det yrkandet, att utskottet i sitt utlåtande skulle på något sätt understryka, att denna utredning var brådskande, och att man så långt det var möjligt skulle försöka komma fram till definitiv lagstiftning på detta område. Jag är visserligen medveten om, att det är fruktansvärt sangviniskt att göra ett sådant yrkande, när det gäller dessa stora saker, men jag tycker icke, det skulle skadat, om utskottet hade gjort ett sådant uttalande. Det blev nu icke gjort, men jag utgår likväl ifrån, att man från statsmakternas sida bör sätta in hela sin kraft för att så fort som möjligt komma fram till ett resultat i denna fråga. Även om det icke blir en reform i den stora utsträckning, som skatteutjämningskommittén tänker sig, bör man i alla fall komma fram till en reform på detta område. I detta avseende instämmer jag med en del av motionärerna.

Med denna motivering har jag för min del kunnat gå med även på det delvis avstyrkande utskottsutlåtandet, och med denna motivering skall jag för min del be att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **Olsson** i Kullenbergstorp: Blott ett par ord. Det var verkligen välkommet höra herr Hage säga, att man icke kan göra reformer, emedan det då kan hända, att det blir nackdelar därav. Jag tror, att här i kammaren icke finnas många ledamöter, som så mycket hava ivrat för reformer och förändringar som just herr Hage. Det är verkligen en mycket stark självkritik, som herr Hage här kostat på sig. Herr Hage var rädd för, att om något av motionärernas förslag gick igenom, skulle det bliva så dåligt för understödstagarna, att de skulle få svälta och få det riktigt svårt. Men de hava ju fattigvårdskonsulenterna. Dessa kunna göra anmälan till länsstyrelsen och till landsfiskalerna. Så att nog kan ett fattighjon få rättelse, om det skulle vara en fattigvårdsstyrelse, som på något sätt kringgick gällande bestämmelser. Då äro herr Hage och jag nästan av samma mening. Kanske medgiver han själv till sist, att det finns åtskilliga ändringar, som behöva göras. Ja, hade man sagt detta i utskottets utlåtande, så hade kanske icke mitt yttrande här blivit såsom det blev.

Herr Holmström uttalade sig här litet egendomligt och villa bestraffa mig, för att jag icke var logisk. Han sade, att innan vi nu skriva och begära ändringar i hemortsrätten, så skulle vi naturligtvis hava klart för oss, huru mantalsskrivningsförordningen blir i sitt slutgiltiga skick. Men då hade det

Ang. vissa ändringar i fattigvårdslagen. (Forts.)

ju legat snubblande nära, herr Holmström, att remittera eller, om jag så får säga, kasta motionen dit och säga, att samtidigt som de sakkunniga skriva denna förordning, böra de även taga denna motion under behandling. Det hade jag funnit vara naturligt och icke innebärande ett kringgående av motionens krav; här kastas detta ut på ett helt annat sätt till den s. k. skatteutjämningsberedningen. I detta sammanhang vill jag fråga herr Holmström: Tror verkligen herr Holmström, att skatteutjämningsberedningens alla förslag bli upphöjda till lag här i Sverige? Som praktisk man kan jag åtminstone aldrig tillägna mig den tron. Hade det däremot, som jag sade, lagts just på dem, som nu skola taga itu med mantalsskrivningsförordningen, så hade jag där funnit ett naturligt sammanhang, och jag skulle icke sagt ett ord emot ett sådant arrangemang. Och det hade väl varit logiskt, herr Holmström?

Sedan talade herr Holmström om, att de, som gjorde 1918 års fattigvårdslag, det var folk, som var mycket hemma i dessa saker. Ja, det var teoretiker, men jag tror icke, att de själva hade sysslat med att vara fattigvårdsordförande. Det tror jag icke, ty hade de varit det, så hade de icke skrivit, som de gjorde. Och då hade icke den lagen haft dessa stora brister i jämförelse med de smärre brister, som funnos i 1871 års lag. Jag medger, att den var litet för hård. Men sedan lät man pendeln slå åt andra sidan och lät fattigvårdshjonen vara fullständigt dominerande i allt, som rör fattigvården. Och det är detta, som är omöjligt att genomföra i längden, om fattigvårdsstyrelser överhuvud skola kunna existera i en kommun.

Herr Holmström: På herr Olssons i Kullenbergstorp fråga, huruvida jag tror, att skatteutjämningsberedningens förslag skola gå igenom, vill jag säga, att jag livligt hoppas, att de icke skola komma att gå igenom, i varje fall icke den del därav, som föreslår ett utvidgande av fattigvårdssamhällena till landstingen, så att landstingen skola bära tre fjärdedelar av fattigvårdskostnaderna. Då är man en bit på väg mot det slöseri, som skulle bliva följderna av herr Paulsens förslag, att hela landet bör bli ett enda fattigvårdssamhälle.

Men då vi nu i alla fall, herr Olsson i Kullenbergstorp, hava utredningar angående dessa förhållanden — vi hava organisationssakkunniga och kommunalskatteutjämningsberedningen, som visserligen är färdig, men vars resultat vi ännu icke sett överarbetningen utav, och slutligen den utredning om mantalsskrivningsförordningen, som riksdagen för någon vecka sedan beslutade — då måste man väl säga sig, att det vore till fördel för alla dessa frågor, om vi finge avvakta dessa utredningar. Och jag kan icke komma ifrån, att den utredning, som här har begärts om mantalsskrivningsförordningen, ju är föranledd av helt andra förhållanden. Den är handlagd av bevillningsutskottet, och den är motiverad av helt andra skäl än de här föreliggande. Vill man ha den som grund, så skall den väl först vara färdig innan man bygger på den. När man, som herr Olsson i Kullenbergstorp, vill att den faktiska mantalsskrivningen skall ligga till grund för hemortsrättsbestämmelserna, så kräver väl logiken, att frågan om mantalsskrivningen först skall vara klar, innan man beslutar att den skall ligga till grund för hemortsrättsbestämmelserna.

Jag begärde emellertid ordet, när jag hörde herr Thorell tala om sin förfärliga historia från Danderyd. Och även andra talare här hava svävat ut. Dessa motioner hava icke med skattebetalningen att göra. De hava, som herr Olsson i Kullenbergstorp sade, ingenting att skaffa med den omständigheten, att understödstagarna kunna kommendera. Motionerna omspanna rent formella saker. Detta framgår av rubrikerna i utskottets utlåtande. Dessa äro: »A. Ifrågasatta ändringar av de allmänna bestämmelserna om hemortsrätt m. m.», »B. Ifrågasatt upphävande av eller tillägg till stadgandet i 50 §

Ang. vissa ändringar i fattigvårdslagen. (Forts.)

2 mom. fattigvårdslagen m. m.» — det gäller, huruvida utgifter för hjälp till barn i skolåldern, kläder eller annat, som avser att sätta dem i tillfälle att begagna skolundervisningen, skall räknas till fattigvård eller icke, sålunda en rent formell sak. Vidare är det punkt C.: »Ifrågasatta ändringar i och tilllägg till bestämmelserna om hemsändning av understödstagare» — också en rent formell sak. Jag vill inom parentes säga till herr Thorell, att *denna* detalj har utskottet tillstyrkt utredning om. Sista rubriken lyder: »D. Ifrågasatt ökat inflytande för de lokala fattigvårdsmyndigheterna.» Det gäller, när dessa ha att yttra sig om besvär, också en rent formell sak.

Att här stå och resonera om understödstagarnas förhållanden, vad skattebetalarna hava att säga o s. v., ligger alldeles utanför ämnet. Jag skall icke fortsätta debatten, herr talman, utan ber att få yrka bifall till utskottets utlåtande ännu en gång.

Herr Hage: Herr Olsson i Kullenbergstorp sade, att han skulle varit belåten med utskottets utlåtande, om utskottet direkt sagt, att här behövdes vissa ändringar. Ja, men det har utskottet på sätt och vis gjort. Ty utskottet har hänvisat till, att dessa frågor äro överlämnade till en utredning. Utskottet har alltså icke sagt, att det icke ville vara med om vad som föreslås i dessa motioner, utan vi hava sagt, att det kan hända, att dessa ändringar mycket väl behövas, men denna fråga håller på att utredas.

I detta sammanhang vill jag också säga, att det var ett misstag, jag gjorde mig skyldig till på en punkt i mitt förra anförande. Utskottet har verkligen i sitt utlåtande talat om, att den utredning, som här skall ske, bör ske med *skyndsamhet*. Jag hade gjort detta yrkande inom utskottet. Utskottet ändrade i sista stund sitt utlåtandet, och jag observerade icke denna ändring. Utskottet har t. o. m. gått så långt i detta avseende, att det i motiveringen sagt, att det är synnerligen önskvärt, att denna utredning sker så snabbt som dessa sakers vikt påfordrar. Jag tycker, att detta egentligen är en ganska sympatisk inställning till de yrkanden, som framförts i motionerna.

Herr Pehrsson i Bramstorp: Herr talman! Med anledning av herr Holmströms uttalande, att motionerna vore i huvudsak av formell natur, rörande bl. a. frågorna om mantalsskrivningen och hemortsrätten, så skulle jag vilja säga, att har man inom andra lagutskottet haft den uppfattning, som herr Holmström här givit uttryck åt beträffande fattigvårdens ordnande framdeles, så kan jag förstå det förslag, vartill utskottet kommit. Mig synes det angeläget att utan avvaktan någonting åtgöres beträffande mantalsskrivningen liksom beträffande hemortsrätten, vilken är beroende av mantalsskrivningen. Detta är en av de svåraste saker, som fattigvårdsstyrelserna hava att handskas med. Inflyttar en familj, vars existensmöjligheter äro tvivelaktiga, till ett samhälle, beviljas i många fall understöd till denna familj utan att behovet prövas i den utsträckning, som det bör prövas, och vederbörande hemortsrättskommun får i fortsättningen betala detta understöd. Detta förhållande, som i många fall alstrar understödsgaranda, tror jag icke är lyckligt ens för understödstagarna själva.

Jag har i all korthet velat framföra den synpunkten här, att detta är en sak, som statsmakterna enligt min mening nödvändigt böra taga upp och pröva fortast möjligt.

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Blott ett ord till herr Hage och även till herr Holmström. Som herr Hage lägger ut detta ämne låter det mycket, myc-

Ang. vissa ändringar i fattigvårdslagen. (Forts.)

ket bra. Men läser jag vad utskottet här skrivit, så blir det icke fullt så bra — jag tror, att herr Hage och jag nästan skulle kunna vara överens om det. Men herr Hage är icke hela utskottet, icke alls. Och det är därför jag har vågat göra dessa invändningar.

När man som herr Holmström kan påstå, att dessa bestämmelser om hämtning och hemsändning endast äro formella saker, och att de ingenting hava att göra med fattigvårdskostnaderna, då lämnar man verklighetens mark långt bakom sig.

Herr Thorell: Herr talman! Jag begärde ordet med anledning av herr Holmströms yttrande, att detta endast skulle vara formella saker. Det är icke bara en formell sak för en fattig kommun att få betala hundratals eller tusentals kronor per år till ett förstadssamhälle för en understödstagare, som kan försörjas med liten eller ingen kostnad i hemortskommunen. Det förvånar mig verkligen, att en fattigvårdsstyrelses ordförande, som jag tror herr Holmström är, kan lägga upp saken på ett så pass enkelt sätt.

Att utskottet här tillstyrkt motionen om hemsändning visste jag mycket väl, och det var endast denna fråga, som jag rörde mig med. Jag svävade icke ut på minsta sätt, ty vad jag anförde hade full anslutning till den motion, som väckts.

Vidare yttrades ej. Kammaren biföll utskottets hemställan i förevarande moment.

Mom. b) — d).

Vad utskottet hemställt bifölls.

Som tiden nu var långt framskriden, beslöt kammaren, på hemställan av herr talmannen, att uppskjuta behandlingen av övriga å föredragningslistan uppförda ärenden till kl. 7 e. m., då enligt utfärdat anslag detta plenum komme att fortsättas.

§ 11.

Avgåvos följande motioner i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 264, med förslag till lag om förbud mot vissa sammanslutningar, nämligen av:

herr *Hillgård*, nr 641; och

herr *Petersson* i Lerbäcksbym *m. fl.*, nr 642.

Dessa motioner bordlades.

§ 12.

Ordet lämnades slutligen på begäran till

Interpellation.

Herr Jacobsson, som yttrade: Herr talman! Vid ett stort antal tillfällen alltsedan 1834 års ståndsriksdag har frågan om försäljning i Sverige av lottsedlar för utländska penninglotterier varit föremål för diskussion i riksdagen. Icke minst under de senaste tvenne decennierna har detta spörsmål varit aktuellt, ehuru det genom formulering av rubriker och klämmar kommit att inrymmas under den missvisande rubriken statslotteri, varigenom frågans kärnpunkt, kapitalflykten till utlandet, blivit skynd. Den årliga miljonrullning

Andra kammarens protokoll 1934. Nr 31.

Interpellation. (Forts.)

till utlandet, som nu försiggår genom spel på utländska penninglotterier, är emellertid ett förhållande av så stor betydelse för landet, att det förefaller mig böra påkalla skärpt uppmärksamhet. Även om man härvidlag anser sig vara fullkomligt renons på möjligheter att i det egna landet konkurrera med utländsk företagsamhet av denna art, så är man likväl icke försvarad med att utan vidare lägga armarna i kors och ödmjukt resignera, förrän man åtminstone har uppjudit all förmåga att stävja ett för landet i dess helhet så skadligt missförhållande. De vapen, som härvidlag måste komma till användning, äro icke av enbart formell art, utan måste även vara av psykologisk beskaffenhet. Vad de sistnämnda beträffar, torde föregående eller innevarande års riksdags beslut icke lägga hinder i vägen för ett därtill benäget Kungl. Maj:t att framkomma med förslag i anledning av 1920 års riksdags skrivelse nr 92. Men vad angår de redan nu befintliga formella hindren i form av stiftad lag, vill det synas, som om vissa åtgärder erfordrades för att däråt giva önskvärd och avsedd effektivitet.

Kungl. förordningen av den 6 augusti 1881 angående förbud mot lotterier och andra dylika företag samt mot försäljning av lotter för in- eller utländska lotteriers eller andra sådana företags räkning stadgar klart förbud mot utbjudande eller avyttrande för egen eller annans räkning av lott eller lottbevis för inom eller utom riket anordnat penninglotteri. Att sådant utbjudande och avyttrande likväl i stor utsträckning äger rum i Sverige är väl bekant och att detta särskilt gäller beträffande lotter i Danska statens klasslotteri är också känt. Genom utnyttjande av brevhemligheten i Sverige bedrivs här en trafik i strid mot syftet i gällande lag, vilken uppenbarligen icke ägnas önskvärd hänsyn. En under förra månaden företagen utvidgning av det danska lotteriet är ägnad ingiva farhågor för ytterligare utbredd verksamhet i Sverige. Sälunda fick jag den 29 mars i år mottaga ett anbud att bliva kund i lotteriet, och med hänsyn till att jag aldrig någonsin spelat på danskt lotteri och icke på många år erhållit något erbjudande måste jag därav draga den slutsatsen, att nämnda farhågor äro välgrundade. Jag skall tillåta mig anföra den mottagna skrivelsen, som är av följande lydelse:

»Högtärade!

Härmed har jag nöjet meddela Eder, att *Det Kungliga Köpenhamnska Klass-Lotteriet*, eller som det också kallas i Sverige *Det riktiga, äkta, gamla klass-lotteriet*, som hittills städse har haft slutsålt, på grund av den stora efterfrågan efter lotterna *har beslutat sig för att företaga en utvidgning* av lotteriet, vilken äger rum från denna series första klass, som dragas den 18. 19. April *detta år*.

I det jag hänvisar till bifogade prospekt över samtliga vinster, fäster jag uppmärksamheten på, att den *högsta vinsten* har blivit *förhöjd till 250.000,00 kronor, alltså 1/4 miljon kronor*; likaledes äro många andra vinster förhöjda, och *vinsternas antal har blivit mycket väsentligt förökad*.

Priset för lottnumren är så lågt, att alla hava råd till att deltaga. Uppskjut därför icke, utan begagna detta synnerligen gynnsamma tillfälle till att gripa den chance, som kan bringa Eder både rikedom och lycka, ty aldrig har chancen varit så stor som nu. Insänd omgående Eder order på baksidan av bifogade inbetalningskort och insänd beloppet till mitt postgirokonto i Stockholm. Jag garanterar Eder en omsorgsfull och reell expedition. En auktoriserad dragningslista sändes Eder omedelbart efter dragningen.

Högaktningfullt
Oluf Christensen.»

Interpellation. (Forts.)

Det kan icke läggas kungl. postverket i Sverige till last, att brevet befordrats till mig, ty kuvertet saknar varje tryckt eller på annat sätt åstadkommet meddelande, att försändelsen rör försäljning av lotter i utländskt lotteri, men vad som i ännu högre grad är ägnat att väcka förargelse, är uppgiften i den tryckta skrivelsen, att agenten innehar postgirokonto i Sverige. Det bifogade inbetalningskortet ger dessutom — även det — en antydning om, att vederbörande icke är helt obekant med den svenska lagstiftningen. Den påtryckta adressen är av privat natur och dessutom har kupongen påtryckts följande formulär att ifylla:

»Sänd till omstående adress:

.....	styck	$\frac{1}{1}$	nr.	å	kr.	14,00
.....	»	$\frac{1}{2}$	»	»	»	7,00
.....	»	$\frac{1}{4}$	»	»	»	3,50
.....	»	$\frac{1}{8}$	»	»	»	2,00»

Man bemärke att ordet lott eller lottsedel icke förekommer liksom icke heller i övrigt något, som uppenbarligen kan tjäna kungl. postverket såsom stöd för tillämpning av § 4 i Allmän poststadga. Då jag emellertid nu erfarit sammanhanget, kan jag icke underlåta att bringa det till kännedom och anhåller för den skull få meddela, att av mig tillställd försändelse framgår, att innehavaren av postgirokonto nr 74175 vid postgirokontoret i Stockholm, Oluf Christensen, Askögade 10, Köpenhamn Ö, bedriver agentur med lotter i Det Kungliga Klasslotteriet i Danmark, som i prospektet uppgives ägt, drivet, garanterat och kontrollerat av danska staten, och att med postgirokontot uppenbarligen avses att till denna person förmedla likvider för lotter, vilka i strid mot gällande svensk lag utbjudits i Sverige. Att skäl föreligger misstänka, att fallet ingalunda är ensamstående, kan konstateras allenast genom en blick på 1934 års postgiroförteckning.

Det förefaller mig vara väl starkt, att dessa danska agenter icke blott nonchalera svensk lagstiftning utan därvid även tillåta sig anlita ett svenskt ämbetsverks tjänster för vilka det påfordras särskild inregistrering. Den lägre portokostnad, som härigenom uppkommer för de svenska köparna, kan på grund av köpens natur icke berättiga till hänsynstagande.

Även om det skulle visa sig, att allenast en ringa del av likviderna förmedlas av postgirokontoret, torde likväl blotta tillvaron av ett dylikt förhållande, på vilket jag sålunda tillåtit mig anföra allenast ett exempel, kunna tagas till intäkt för åtgärder i allmänt köpstävjande syfte.

Jag anhåller därför om kammarens medgivande att till herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet få framställa följande fråga:

Anser sig herr statsrådet i anledning av ovan lämnade upplysningar kunna eller böra föranstalta om åtgärder för stävjande av berörd propaganda och lottförsäljning i Sverige, vare sig genom lagstiftningsåtgärder, överenskomst eller på diplomatisk väg eller annorledes?

Ifrågavarande anhållan bordlades.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 5.4 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Onsdagen den 2 maj.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på middagen började sammanträdet; och leddes förhandlingarna därvid till en början av herr förste vice talmannen.

§ 1.

Ang. ändring i fattigvårdslagens bestämmelser rörande hemortsrätt.

Till avgörande företogs andra lagutskottets utlåtande, nr 24, i anledning av väckta motioner angående viss ändring i fattigvårdslagens bestämmelser rörande hemortsrätt.

Andra lagutskottet hade till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade likalydande motioner, nämligen nr 248 i första kammaren av herr *Robert W. F. Berg* och nr 450 i andra kammaren av herr *Lövgren*, i vilka föreslagits, att riksdagen ville för sin del besluta att till 45 § i lagen den 14 juni 1918 om fattigvården foga ett stycke av följande lydelse:

»För dem av krigsmanskapet eller av de vid kronans varv eller verkstäder anställda arbetare eller hantverkare, vilka endast till följd av tjänsten mantalsskrivas å tjänstgöringsorten, gäller ej denna mantalsskrivning till bestämmande av deras hemortsrätt.»

Utskottets hemställan innefattade, att förevarande motioner icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade emellertid avgivits av herrar *Hage* och *Lindberg* i Stockholm, vilka yrkat, att utskottet måtte föreslå riksdagen att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande lämpligheten av ändrade bestämmelser om hemortsrätt för dem av krigsmanskapet eller av de vid kronans varv och verkstäder anställda arbetare eller hantverkare, vilka endast till följd av tjänsten mantalsskrives å tjänstgöringsorten.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr Hage: Herr talman! Jag har tillsammans med herr Lindberg i Stockholm vid detta utlåtande avgivit en reservation, vari vi begära, att den fråga, som nu behandlas, skall bli föremål för utredning.

Den motion, som föreligger, är väckt i båda kamrarna. I densamma åberopas, att det tidigare i fattigvårdslagen funnits en bestämmelse, som avsåg att skydda kommuner med militär förläggning mot att kommunen åsamkades utgifter på grund av att manskap, tillhörande den militära förläggningen, erhöll hemortsrätt i stationsorten. Denna bestämmelse avskaffades emellertid, när den nya fattigvårdslagen kom till, och nu göra motionärerna gällande, att det vore rimligt, att denna bestämmelse återinfördes.

I dessa tvenne motioner framhålles, att när manskap och i vissa fall även arbetare placeras på en militär förläggning, sker detta endast för vissa år. Följden blir emellertid, att vederbörande får hemortsrätt i förläggningensorten, och det kan inträffa, att hemortsrätten bibehålles under lång tid framåt, även om vederbörande flyttar till annan kommun. Detta medför betydligt ökade utgifter för fattigvårdskommunen, och detta menar man är oriktigt.

Ang. ändring i fattigvårdslagens bestämmelser rörande hemortsrätt. (Forts.)

Vi ha emellertid inom utskottet icke kunnat samla majoritet för motionärernas uppfattning, men herr Lindberg i Stockholm och jag ha reserverat oss för en utredning av frågan. Jag vågar säga, att även om man gått emot alla de förslag angående hemortsrätten, som tidigare i dag behandlats, kan man ha anledning att påyrka en utredning i detta speciella fall, ty alla de förut behandlade frågorna rörande hemortsrätten äro redan uppmärksammade och föremål för utredning. Denna fråga är emellertid på sätt och vis ny, och om icke riksdagen tar upp saken, kommer den säkerligen icke att bli föremål för någon utredning.

Herr talman! Jag skall be att med detta korta anförande få yrka bifall till den reservation, som avgivits av herr Lindberg i Stockholm och mig och vari föreslås en utredning av frågan.

Herr Holmström: Herr talman! De personalgrupper, varom det här är fråga, nämligen de vid försvarsväsendet anställda, äro ju i regel under en följd av år knutna vid sin tjänst, och ha på så sätt hunnit vinna samhörighet med sin kommun i lika hög grad som många andra personer inom kommunen, som behöva lita till fattigvården. De betala sina skatter där — de äro inte stora, men i alla fall pålitliga skattebetalare — de utöva sina medborgerliga rättigheter i kommunen o. s. v.

Fattigvårdslagstiftningskommittén hade ju på sin tid detta spörsmål under övervägande och kom till det resultatet, att det inte vore rätt att göra någon undantagsbestämmelse för dessa grupper i fråga om hemortsrätt i fattigvårdshänseende. Vid bedömandet av denna fråga får man också taga hänsyn till de fördelar av olika slag, som en kommun anses ha därigenom att den har en militär förläggning inom sitt område.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Lövgren: Herr talman! Det är mindre med tanke på kommunernas ekonomi utan fast mera med hänsyn till de f. d. stamanställda, som jag väckt denna motion.

Man kan inte komma ifrån, att det blir ett problem, hur man skall kunna få försörjning åt dem, som efter några års anställning lämna militärtjänsten. Jag har resonerat som så, att det skulle ovillkorligen vara lättare för dem att åter komma ut i civilt arbete, om de bibehölle hemortsrätten i sina ursprungliga kommuner. Som det nu är blir det på de större militärförläggningssorterna både 100-talet och mera av f. d. stamanställda, som inte kunna få civil anställning men som på grund av hemortsrätt inom den kommun, där förläggningen är belägen, stanna kvar där till skada för både sig själva och samhället. Det var sistlidna höst, när man i pressen började diskutera denna fråga om hur man skulle bereda arbete åt de f. d. stamanställda, som jag efter samtal med kommunalmän inom Bodens stad sade mig själv, att det måste vara lättare att placera dem, om de behölle sin gamla hemortsrätt, än med det system, som nu råder. Då skulle de nämligen automatiskt bli spridda över landet i stället för att såsom nu vara tvungna att kvarstanna inom den kommun, där de under längre eller kortare tid fullgjort sin militärtjänst. Det är mot bakgrunden härav, som jag hoppas att kammaren skall bifalla reservationen.

Häruti instämde herr *Fast*.

Herr Holmström: Herr talman! Motionärernas förslag skulle innebära en orättvisa mot de kommuner, från vilken denna personal kommit till militärförläggningsskommunen. Den ursprungliga kommunen har kanske inte sett per-

Ang. ändring i fattigvårdslagens bestämmelser rörande hemortsrätt. (Forts.) sonerna i fråga på 5, 6, 7, jag ända upp till tio år, och vederbörande kanske aldrig i sitt liv kommer tillbaka till denna kommun. Skall då den kommunen behöva svara för deras försörjning i framtiden! Det kan jag inte alls anse vara rätt.

Herr **Andersson** i Stockholm: Herr talman! Jag har med intresse följt denna motion och dess öden av den anledningen, att man i motionen yrkat på att även arbetarna vid försvarsväsendets arbetsplatser inte skulle få hemortsrätt i den kommun, där de ha sin anställning. Det kan väl ändå inte vara motionärernas mening, att en sådan bestämmelse skall genomföras. Utskottet har meddelat några uppgifter, som mycket väl stämma överens med verkligheten, beträffande dessa arbetares anställningstid i allmänhet. Det förhåller sig nämligen på det sättet, att dessa arbetare ha en mera stadigvarande anställning än de arbetare, som äro anställda inom företaget på den enskilda arbetsmarknaden. Den bestämmelsen, att en arbetare, som vinner anställning vid en av försvarsväsendets arbetsplatser och flyttar in i den kommun, där arbetsplatsen är förlagd, inte skulle få hemortsrätt i denna kommun, kan jag inte tänka mig skall kunna genomföras, i varje fall vore det inte ändamålsenligt. Låt mig ta det exemplet, att man vid varvet i Karlskrona behöver några verkstadsarbetare, annonserar och får sådana från Eskilstuna, vilket ju är ganska vanligt. De flytta till Karlskrona och få anställning vid kronovarvet kanske vid 25 eller 30 års ålder och arbeta där till dess de fylla 60 eller 65 år. Mena motionärerna, att dessa arbetare inte skulle få hemortsrätt i Karlskrona utan alltjämt ha hemortsrätt i Eskilstuna? Det kan naturligtvis inte vara riktigt.

Om motionärerna anse, att en utredning skall igångsättas, skulle jag vilja hemställa till dem att ur reservationen strykas orden »eller av de vid kronans varv och verkstäder anställda arbetare eller hantverkare». Är det så, att man anser sig böra igångsätta en utredning, hur man skall förfara med hemortsrätten beträffande militärmanskapet, har jag ingenting att invända däremot. Det skulle nämligen vara motiverat med hänsyn till de förhållanden, som uppstått framför allt på de större förläggningssorterna såsom Karlskrona och Boden, där varje år något 100-tal avskedade militärer inte kan få någon anställning. Jag förstår problemet för Karlskrona och Boden. De tycka inte det är riktigt, att de skola sörja för dessa personers uppehälle i den mån de inte kunna skaffa sig anställning. Det kunde också tänkas, att man ordnade saken genom speciella statsbidrag till de kommuner, vilka drabbas av den arbetslöshet, som uppkommer genom de avskedade militärerna. Båda dessa utvägar äro naturligtvis möjliga, och jag anser därför, att de böra bli föremål för utredning. Beträffande de arbetare och hantverkare, som äro anställda vid dessa arbetsplatser, finns det däremot inte något som helst skäl för en utredning.

Jag ställer tills vidare inte något yrkande i frågan. Jag hemställer emellertid till reservanterna att ändra sitt yrkande i enlighet med vad jag anför. Göra ni det, skall jag rösta för ett sådant förslag, ändra ni däremot icke ert yrkande, kommer jag att rösta för avslag på motionen.

Herr **Hage**: Herr talman! Med anledning av den siste ärade talarens yttrande skall jag gärna medgiva, att även jag i stort sett har samma uppfattning som han. När vi resonerade om saken, framhöll jag för min del, att frågan naturligtvis i högre grad gällde krigsmanskapet än arbetarna.

Nu är ju motionen avslagen i första kammaren, och under sådana förhållanden finner jag ingen anledning att nu ändra mitt yrkande. Jag vill emel-

Ang. ändring i fattigvårdslagens bestämmelser rörande hemortsrätt. (Forts.)
lertid framhålla, att reservationen uteslutande går ut på en utredning, och då menar jag, att det gör väl inte precis någon skada, om man tar med även de kategorier, som herr Andersson i Stockholm inte ville ha med. Jag har nämligen den bestämda uppfattningen, att en dylik utredning skulle resultera i, att vi hade anledning att åstadkomma en sådan lagstiftning beträffande *militärmanskap* men icke beträffande de vid försvarsväsendet anställda *arbetarna*.

Jag vill i detta sammanhang säga till herr Holmström, att det är väl ändå en betydande skillnad mellan militärmanskap, stamanställda exempelvis, och andra personer, som få anställning på en plats och få hemortsrätt där. De förra äro ju i allmänhet inställda på att endast en viss tid ha sysselsättning på förlägningsorten. Det normala är ju, att de efter ganska kort tid lämna denna plats, och den lilla skatt, som de under anställningstiden betalat, är inte mycket att fästa sig vid. Såvitt jag vet är det inte på det sätt, som herr Holmström antydde, nämligen att de kommuner, som det här är fråga om, ha synnerligen stor ekonomisk fördel av militärförläggningen. Naturligtvis har vederbörande kommun en *viss* fördel, men det är att märka, att dessa militära etablissemang och militära anordningar icke betala någon skatt till kommunen. Många gånger åstadkomma militärförläggningarna ganska betydande utgifter för kommunerna på grund av många omständigheter, men det betalas ingen skatt från dessa statsinstitutioner till kommunerna. Jag tycker särskilt denna senare omständighet bör vara ett motiv för tillstyrkande av en utredning.

Herr **Törnkvist** i Karlskrona: Herr talman! Jag kan för min del, oavsett att jag tillhör ett samhälle, som här apostroferats, varken tillstyrka utskottets hemställan eller reservationen.

Det är riktigt såsom talaren på Stockholmsbanken sade, att det finns ingen anledning att sammankoppla krigsmanskapet med den civila arbetarstammen. Arbetarna anställas ju praktiskt taget på samma sätt som på de civila arbetsplatserna, och den, som får en plats t. ex. på varvet i Karlskrona, anses ju ha en fast anställning, d. v. s. lika fast som ett arbete på andra arbetsplatser. Att överhuvud taget anse, att försvarsväsendets arbetare skola behandlas på annat sätt i fråga om mantalsskrivning än arbetare på civila verkstäder, är väl att gå för långt. För vår stads del finns, såvitt jag kan se, inte någon anledning att ställa något sådant krav. Det skulle vara att klassificera arbetarstammen på ett synnerligen orättvist sätt och göra försvarsverkets arbetare praktiskt taget rotlösa. Det finns överhuvud taget inte något samband mellan krigsmanskapet och de civila arbetarna vid kronans varv och verkstäder. En kompromiss- eller samlingslinje måste därför sökas efter andra grunder, om man vill giva till känna en opinionsyttring mot det ur samhällets synpunkt oefterrättliga tillstånd, som nu råder, att en tillfällig tjänst såsom krigsman i en viss grad utan vidare skall konstituera ett berättigande för vederbörande att få hemortsrätt i förlägningsorten. Mången räknar med, att, eftersom man i sinom tid måste bli beväringssman, kan det vara lika bra att taga värvning några år, så har man därigenom klarat av värnplikten. Att en tjänst, vid vilken man bundit sig med sådana beräkningar, skall medföra privilegiet att ha hemortsrätt i det samhälle, som man på detta sätt kommer att tillhöra en viss tid, anser jag vara olämpligt. Vad beträffar vårt samhälle har det under de sista åren fått mycket svåra känningar av ekonomisk art på grund av detta förhållande.

Jag vill i detta sammanhang understryka behovet av att iakttaga den speciella art av arbetslöshet i vissa samhällen, som åstadkommes genom indrag-

Ang. ändring i fattigvårdslagens bestämmelser rörande hemortsrätt. (Forts.) ningar från krigstjänsten. De militärpersoner, som efter slutad tjänstgöring inte kunna placeras på något annat håll, måste nu omhändertagas av kommunen i förläggningssorten, som sålunda för framtiden får taga hand om dem såsom civila understödstagare. Denna sida av problemet måste iakttagas på ett annat och bättre sätt än hittills.

I fråga om krigsman skall jag gärna vara beredd att rösta för reservationen under den förutsättning, som tidigare berörts, nämligen att det i motionerna föreslagna tillägget till § 45 fattigvårdslagen får följande lydelse: »För dem av krigsmanskapet, vilka endast till följd av tjänsten mantalsskrivas å tjänstgöringsorten, gäller ej denna mantalsskrivning till bestämmande av deras hemortsrätt.» Blir detta grunden för den utredning, som enligt reservationen skall verkställas, skall jag biträda ett sådan yrkande.

Herr Holmström: Herr talman! Jag nämnde i mitt första anförande, att de kommuner, i vilka militärförläggningar finnas, ha vissa fördelar därav. Herr Hage anmärkte gentemot detta mitt påstående, att så icke skulle vara fallet. Jag ber då att få erinra om vad vi upplevde här i riksdagen år 1925, då det var fråga om att en del regementen i landet skulle dragas in. Vi blevo föremål för utomordentliga påtryckningar från alla de orter, där man hade på känn, att just det regemente, som var förlagt dit, skulle indragas. Man sände deputationer, som uppvaktade riksdagsmännen och bönade för att just det regementet eller truppförbandet skulle få vara kvar. Detta är en ganska god illustration till den betydelse truppförbanden ha för vederbörande orter i många hänseenden. Herr Hage nämnde, att militära etablissemang och militära anordningar icke betala någon skatt. Men, herr Hage, officerare, underofficerare, underbefäl och manskap betala skatt till kommunerna. Och betydelsen överhuvud taget för kommunerna, t. ex. för affärsmännen såsom leverantörer till truppförbanden o. s. v., ligger ju i öppen dag.

Herr Lövgren: Herr talman! I anledning av den siste ärade talarens yttrande vill jag bara säga, att jag fäster mycket mindre vikt vid kommunernas ekonomi i detta sammanhang men vida mera vid de f. d. stamanställdas behov av att på ett smidigt sätt komma ut i arbete igen. Ingen skall kunna övertyga mig om att det icke ligger så till, att om de behålla hemortsrätten i sina resp. hemkommuner de ha lättare att komma ut i civilt arbete än om de äro hopade i tiotal och hundratal på den militära förläggningssorten.

Jag har ingenting emot att ur reservationen stryka orden »eller av de vid kronans varv och verkstäder anställda arbetare och hantverkare». När jag skrev motionen, klippte jag bara bestämmelsen från 1871 års lag, men jag har ingenting emot att inskränka undersökningen till att bara gälla det egentliga f. d. stamanställda krigsmanskapet. Det var dessa personer jag syftade på, då jag ville ha en revision av bestämmelserna. Jag yrkar alltså bifall till reservationen med den nämnda ändringen.

Herr Hage: Herr talman! För att vi skola slippa få tre yrkanden vid den eventuella voteringen ber jag att få återtaga mitt första yrkande och förena mig i herr Lövgrens yrkande.

Vidare yttrades ej. Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till det av herr Lövgren under överläggningen framställda yrkandet; och förklarade herr förste vice talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Herr Hage begärde emellertid votering,

Ang. ändring i fattigvårdslagens bestämmelser rörande hemortsrätt. (Forts.)
i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller andra lagutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 24, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit det av herr Lövgren under överläggningen framställda yrkandet.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 2.

Å föredragningslistan var härefter upptaget andra lagutskottets utlåtande, nr 25, i anledning av väckt motion angående viss ändring i lagen om fattigvården.

*Ang viss
ändring i
fattigvårdslagen.*

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 309, vilken behandlats av andra lagutskottet, hade fru *Nordgren* föreslagit, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa en skyndsam utredning dels huruvida och på vad sätt barn, åt vilka understöd utginge enligt 1 § fattigvårdslagen, bättre än nu skulle kunna skyddas från förflyttning, enbart av ekonomiska skäl, från goda och lämpliga fosterhem till moderns och styvfaderns hem, och dels huruvida och i vilken utsträckning bidrag av statsmedel måtte kunna utgå till kommunernas kostnader för ifrågavarande understöd, samt till riksdagen inkomma med förslag till de ändringar i fattigvårdslagen, som av utredningen kunde anses vara betingade.

Utskottet hemställde, att riksdagen i anledning av förevarande motion måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning, huruvida och på vad sätt barn, åt vilka understöd utginge enligt 1 § fattigvårdslagen, kunde genom föreskrifter, meddelade i administrativ ordning, bättre än vad för närvarande vore fallet skyddas från förflyttning enbart av ekonomiska skäl från goda och lämpliga fosterhem till moderns och styvfaderns hem.

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade:

Herr Paulsen: Herr talman! Motionären begär en skyndsam utredning, dels om »huruvida och på vad sätt barn, åt vilka understöd utgår enligt 1 § fattigvårdslagen, bättre än nu skola kunna skyddas från förflyttning, enbart av ekonomiska skäl, från goda och lämpliga fosterhem till moderns och styvfaderns hem och huruvida och i vilken utsträckning bidrag av statsmedel må kunna utgå till kommunernas kostnader för ifrågavarande understöd». Utskottet hemställer, att riksdagen i anledning av motionen skall anhålla hos Kungl. Maj:t om utredning, »huruvida och på vad sätt barn, åt vilka understöd utgår enligt 1 § fattigvårdslagen, kunna genom föreskrifter, meddelade i administrativ ordning, bättre än vad för närvarande är fallet skyddas från förflyttning enbart av ekonomiska skäl från goda och lämpliga fosterhem till

Ang. viss ändring i fattigvårdslagen. (Forts.)
 moderns och styvfaderns hem». Jag tycker, att detta låter mycket egendomligt, och jag undrar, vad utskottet egentligen menar. Det ser ut, som om utskottet ansåge, att man skulle genom administrativa åtgärder försätta gällande lag ur funktion. Jag kan icke tänka mig, att utskottet syftar dithän, men att döma av utlåtandet ser det faktiskt ut, som om man hade den meningen. För min del tycker jag, att det icke finns någonting att utreda i detta fall. I dylika ärenden är det statens fattigvårdsinspektör, som har högsta tillsynen, och han har enbart att genom cirkulärskrivelser till fattigvårdsstyrelserna i riket meddela, att i varje sådan sak, som kan komma i fråga, skall fattigvårdskonsulenten yttra sig. Detta är vad som behövs — en utredning är fullständigt överflödigt. Men att skriva ett utlåtande på det sätt som skett och därigenom få kammarens ledamöter att besluta, att man skall sätta gällande lag ur funktion är naturligtvis en ren orimlighet.

Jag kan i anledning härav, herr talman, icke göra annat än yrka avslag på utskottets hemställan.

Herr Hage: Herr talman! Utskottets hemställan har bifallits av första kammaren, och jag tror icke att någon där haft något att invända mot detta förslag. Utskottet är för övrigt enhälligt i sin hemställan. Avsikten med det hela är naturligtvis den, att det skall verkställas en utredning, i vilken utsträckning det inträffar sådana förhållanden, som påpekats av motionären. Man har funnit det ur humanitär synpunkt oriktigt i vissa fall, att barn skickats från goda och lämpliga fosterhem till moderns och styvfaderns hem. Nu har motionären föreslagit en ändring i lagstiftningen, varigenom man så att säga definitivt skulle sätta stopp för de missförhållanden, som råda. Utskottet har emellertid framhållit, att en utredning pågår om hela denna fråga, och under sådana förhållanden har utskottet icke tillstyrkt en ändring i lagstiftningen men menat, att den lag, som finns, kan tillämpas på olika sätt. Sådan lagen är utformad är den skriven med en så bred marginal, att man kanske kan tänka sig en tillämpning, så att motionärens önskemål tillgodoses.

Utskottet har utgått ifrån att det är synnerligen önskligt att det sker en utredning i dessa saker. Man har då tänkt sig möjligheten av att — sedan man fått klart för sig, huruvida i vissa fall sådana saker inträffat, som motionären visat på — det bör ges vissa instruktioner till personer, som syssla med hithörande ärenden, så att det kan komma till stånd en sådan humanitär tillämpning av lagen, som åsyftas i motionen. Detta innebär naturligtvis icke, att man skall *upphäva* lagen, utan endast att man vill ge rum åt en viss lagtolkning, en tolkning i den riktning motionären avsett.

Dessa äro de allmänna utgångspunkter utskottet haft vid sitt ställningstagande, och då jag anser, att det här gäller en säkerligen mycket humanitär reform, skall jag be att få yrka bifall till utskottets utredningsyrkande.

Herr Paulsen: Herr talman! Herr Hage yttrade, att det icke är meningen att sätta lagen ur funktion. Men är detta icke meningen, vad skall då utredningen tjäna till? Det är fattigvårdsinspektörens enkla skyldighet att meddela kommunerna, att de skola låta fattigvårdskonsulenten gå igenom dylika ärenden, innan dessa avgöras. Vad det då är för mening i att skriva så som utskottet gjort, förstår jag icke. Det är icke tu tal om att vad motionären framhållit är behjärtansvärt — det vill jag visst icke förneka — men man kan vinna resultat i saken utan att det görs någon utredning. Här finns faktiskt ingenting att utreda. Om fattigvårdsinspektören gör sin enkla plikt och låter fattigvårdsstyrelserna få besked om att dessa frågor skola underställas fattigvårdskonsulenten i distriktet, innan de avgöras, få dessa den behandling

Ang. viss ändring i fattigvårdslagen. (Forts.)

de skola ha. Den saken behöves icke utskottet yttra sig om — allra minst på det sätt som skett i detta fall, ty det är fullkomligt missvisande. Har utskottet icke menat, att lagen skall sättas ur funktion, borde man icke ha skrivit på sätt som skett. Om nu utskottet fattat ett dylikt beslut, därför att man icke sett sig för, skall åtminstone icke kammaren bara för att utskottet är enhälligt hoppa på saken. Jag vidhåller mitt yrkande.

Fru Nordgren: Herr talman! Jag hade icke trott, att jag skulle behöva gå upp och tala för min motion, då ett enhälligt lagutskott tillstyrkt vissa åtgärder för att råda bot på de missförhållanden, som existera i fråga om barns förflyttning ifrån fosterhem. Om herr Paulsen läser igenom motionen, skall han där finna ett exempel, som är till den grad upprörande, att varje rättänkande människa måste reagera inför detsamma. Den händelse, som där relateras, har inträffat trots statens fattigvårds- och barnavårdsinspektörs år 1931 — då denna fråga behandlades i riksdagen — till andra lagutskottet gjorda uttalande, samt en cirkulärskrivelse till fattigvårdsmyndigheterna i landet, vari dessa manats att gå varsamt fram i sådana fall, och att i främsta rummet sätta barnens bästa. Men här har tidigare i dag omvittnats huru kommunerna ofta söka vältra försörjningskostnaderna över på varandra och att man härvid i många fall icke tager hänsyn till den hjälpbehövande utan främst ser på det ekonomiska. Nu har lagutskottet förordat en utredning om huruvida man på administrativ väg skall kunna åstadkomma ett varsammare förfarande beträffande fosterbarns förflyttning, utan att lagändringar vidtagas. Statens fattigvårds- och barnavårdsinspektör, som var närvarande vid frågans behandling i utskottet, hade intet att erinra häremot.

Jag vill även framhålla, att jag med min motion icke syftar till att taga bort försörjningsplikten i allmänhet för styvfäder eller att inskränka föräldrarnas rätt att själva taga hand om sina barn, när de så vilja och kunna. Vad jag åsyftar, är en ändring i det missförhållandet, att bara för att det kostar en kommun några kronor i månaden ett barn skall utan vidare kunna ryckas från ett gott fosterhem och flyttas till ett hem där man inte önskar få detta barn, utan endast av nödtvång tager emot det, emedan man inte orkar med att betala fosterlegan för det.

Det har här sagts, att utskottets kläm icke skulle vara riktig och att ett beslut i enlighet med densamma vore liktydigt med ett förordande av att Kungl. Maj:t skulle på administrativ väg kunna upphäva lagens bestämmelser. Den saken skall jag inte närmare gå in på, men jag måste säga, att jag är i högsta grad förvånad över påståendena i den delen. Andra lagutskottet har väl dock ett presidium, som vet vad som är lagenligt och vad som kan göras. Och första kammaren har bifallit utskottets hemställan utan debatt. Det är väl knappast troligt, att den ärade medkammaren — som inom sig hyser flera framstående jurister — utan vidare skulle ha bifallit utskottets förslag, om detta skulle ha den innebörd, man här velat göra gällande.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Sandström: Herr talman! Det tycks vara något fel i herr Paulsens studium av förevarande utlåtande. Han har tydligen endast studerat utskottets kläm men icke gått igenom motiveringen. Gör man det, ser man, i vilken inskränkt bemärkelse det här verkligen är frågan om att begära en ändring i administrativ ordning i enlighet med motionens syfte. Det står nämligen i slutet av utskottets motivering vad frågan gäller. Utskottet ifrågasätter, huruvida icke motionens syfte kunde tänkas bli i ej oväsentlig mån tillgodosett, »därest länsstyrelserna, resp. överståthållarämbetet, ålades skyldighet att före avgö-

Ang. viss ändring i fattigvårdslagen. (Forts.)
randet av ärenden av ifrågavarande beskaffenhet inhämta yttrande från vederbörande fattigvårds- och barnavårdskonsulent». Detta är det enda utredningen egentligen skall gå ut på, och ett sådant åläggande kan icke göras, utan att saken föregåtts av en utredning. Det är väl ändå icke att försöka sätta lagen ur funktion.

Herr talman, jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr **Andersson** i Falkenberg: Herr talman! Jag har ingen anledning be- tvivla, att motionären framställt sitt yrkande av de bästa motiv. Å andra sidan kan jag icke vara med om att så snart det på ena eller andra området förekommer missförhållanden, man omedelbart skriver till Kungl. Maj:t för att få en ändring till stånd. Emellertid var det icke för att gå in på den saken, som jag begärde ordet. Det är själva klämman i utskottets betänkande, som jag — i likhet med herr Paulsen — under inga förhållanden vill biträda.

Låt vara att man begär en utredning, men vad skall utredningen omfatta? Jo, det skall utredas, huruvida man skall kunna lämna fullmakt åt Kungl. Maj:t att på administrativ väg sätta ur kraft en av riksdag och Konung stiftad lag. Något dylikt kan jag icke vara med om.

För övrigt vill jag med anledning av hela den debatt, som förekommit om fattigvårdsspörsmålen i dag, som min mening säga, att om man i allmänhet bland fattigvårdsstyrelserna litet mera beaktade de humanitära synpunkterna och toge hänsyn till den plikt, som åligger varje fattigvårdsman — och för en fattigvårdsman gäller det icke enbart att se till att utgifter för kommunen undvikas, utan att fylla sin plikt mot de fattiga — skulle man icke behöva alla dessa långa tal och många förslag. Jag har den bestämda känslan, att i allmänhet — undantag finnas ju — våra fattigvårdsmän fullgöra sina uppdrag på ett i allo förtjänstfullt sätt, och de förtjäna icke det klander, som så ofta riktas mot dem. Undantag finnas, jag säger det ännu en gång, men i det stora hela är det arbete, som våra fattigvårdsmän utföra, förtjänt av ett bättre erkännande än det i allmänhet får av den svenska riksdagen.

Jag ber, herr talman, att få instämma i herr Paulsens yrkande om avslag på utskottets hemställan.

Herr **Hage**: Herr talman! Om herr Andersson i Falkenberg läser igenom klämman noga, så kan han absolut icke komma till en sådan uppfattning, som den han framfört. Utskottet har aldrig någonsin tänkt sig, att riksdagen skulle vilja vara med om att säga till Kungl. Maj:t, att Kungl. Maj:t skall på administrativ väg sätta ur funktion en lag, som riksdagen har antagit. Andra lagutskottet skulle aldrig vilja komma med ett sådant förslag. Det har inte skett hittills och lär inte komma ske hädanefter heller, utan hela frågan här är ju egentligen den, huruvida man efter att ha lämnat vissa direktiv skall kunna åstadkomma en viss tolkning av fattigvårdslagen i sådana speciella fall, där det kan riskeras sådana omständigheter, som påtalats av motionären. Det är hela innebörden i det yrkande, som föreligger. Men innan åtgärder i denna riktning vidtagas, vill man dock ha en utredning för att få uttrönt i vilken omfattning sådana här fall förekommit — och det har förekommit sådana fall — och om man sedan finner, att antalet fall är tillräckligt för att motivera vidtagande av åtgärder, då vill man på grundvalen av denna utredning ha en undersökning genom Kungl. Maj:t om det är möjligt att utan att ändra lagtexten åstadkomma vissa åtgärder för att hindra missförhållanden i fortsättningen. Detta är utskottets mening och yrkande, och det finnes ingen anledning att gå emot ett sådant yrkande från utskottets sida.

Ang. viss ändring i fattigvårdslagen. (Forts.)

Fru Nordgren: Herr talman! Till herr Andersson i Falkenberg skall jag be att få säga, att om det bara varit fråga om ett eller annat enstaka fall, så hade jag givetvis icke fört fram en motion av denna art och krävt ändring i fattigvårdslagen, men det vet nog fler än jag, att det har förekommit många fall. Jag vill erinra om att när en liknande motion, som jag väckte år 1931, behandlades här i riksdagen, så förelåg det skrivelser från flera myndigheter, som handhava dessa frågor, vari framhölls, att tillämpningen av de bestämmelser, det här gäller, vållar mycken oenighet inom äktenskapen och många svårigheter för barnen, som på detta sätt ofta ryckas från goda fosterhem. Jag har för min del icke riktat något som helst klander mot fattigvårdsmyndigheterna; det är ju naturligt, att man i dessa tider söker så mycket som möjligt komma ifrån utgifter för fattigvårdsändamål från de olika kommunernas sida. I det fall, som jag anfört i min motion, lyckades man också att flytta över understödsskyldigheten på en tredje kommun, nämligen styvfaderns, en kommun, som så att säga stod utanför, och där mannen hade haft arbete endast under helt kort tid. Då mannen senare blev arbetslös, blev det denna tredje kommun, moderns och styvfaderns hemortskommun, som fick bära försörjningsbördan.

Jag tror att det vore lyckligt med en utredning och har i motionen pekat på en utväg. Som det nu är ha länsstyrelserna rättighet men ingen skyldighet att göra undersökning genom fattigvårdskonsulenterna i ärenden som röra hemsändning av fosterbarn. Enligt min mening vore det önskligt att en dylik undersökning bleve obligatorisk. Naturligtvis skulle fattigvårdskonsulentens yttrande inte vara avgörande, men det skulle dock skapa större trygghet för barnen, om förhållandena bleve undersökta i varje enskilt fall, och ärendet inte avgjordes enbart efter de skriftliga handlingarna.

Herr Holmström: Herr talman! Jag begärde ordet, när herr Andersson i Falkenberg höll sitt anförande. Sedan dess har emellertid herr Hage klargjort saken. Det är naturligtvis inte så, att utskottet föreslagit något sådant som att gällande lag skulle sättas åsido genom en administrativ åtgärd. Förhållandet är kort och gott följande. Utskottet har icke kunnat bifalla motionen, vari det yrkas på ändring i fattigvårdslagen. Vi ha däremot ansett, att motionärens syfte kan nås på ett enklare sätt genom en administrativ åtgärd. Det kan nås på det sätt, som i utskottsutlåtandet anvisats, nämligen genom att »länsstyrelserna, respektive överståthållarämbetet, ålades skyldighet att före avgörandet av ärenden av ifrågavarande beskaffenhet inhämta yttrande från vederbörande fattigvårds- och barnavårdskonsulent».

Det är ju bara fråga om en ren formalitet, en expeditionssak. Och det skall naturligtvis ske i full överensstämmelse med gällande lag.

Herr Paulsen: Herr talman! Enligt herrar Holmströms och Hages uttalanden skulle utskottets mening icke vara den, som man uttalar i klämman, utan den som framföres i motiveringen, men under sådana förhållanden är det en ren omöjlighet för kammaren att taga utskottets kläm, och därför anser jag, att det är nödvändigt, att kammaren beslutar i överensstämmelse med mitt avslagsyrkande.

Herr Holmström: Herr talman! Jag har alltid tänkt, att klämman skulle komma som slutresultat av en motivering, och att alltså den, som läst motiveringen, innan han läser klämman, borde förstå det hela.

Herr Hedlund i Östersund: Herr talman! Jag hade icke tänkt lägga mig i denna debatt, men jag har ju en rätt rik erfarenhet på detta område, och jag

Ang. viss ändring i fattigvårdslagen. (Forts.)

måste erkänna, att de erinringar, som herrar Paulsen och Andersson i Falkenberg gjort mot utskottets kläm, äro berättigade.

Jag har i min egenskap av fattigvårdskonsulent för tre av de nordliga länen alltid blivit åtspord av länsstyrelserna i sådana fall, där det gällt att taga ställning till frågan, huruvida en förflyttning av barn skulle vara lagligen grundad eller icke. Jag har aldrig märkt, jag upprepar det, jag har aldrig märkt, att en kommun av ekonomiska hänsyn åsidosatt humanitära synpunkter beträffande barnens behandling. Det kan förekomma, det medger jag, att hemsändningsfrågor uppstå, som kunna betraktas som inhumana, men i regel bära barnens föräldrar ansvaret härför, och i sådana fall resa sig de kommunala myndigheterna emot föräldrarna. Att under sådana förhållanden tillgripa den åtgärd, som andra lagutskottet här föreslår, det tycker jag skulle vara orimligt. Fattigvårdsstyrelserna och barnavårdsnämnderna i detta land äro icke förtjänta av den undervärdering av sitt arbete, som andra lagutskottet här faktiskt gör.

Jag ansluter mig således, herr talman, till herr Paulsens uppfattning.

Herr Hage: Herr talman! Jag vill för min del bestämt påstå, att det här icke är fråga om någon undervärdering av våra fattigvårdsmyndigheter. Men jag måste säga, att även om herr Hedlund har en överblick över detta område, så är det icke alldeles säkert, att han känner till alla de fall, som inträffa. Sverige är ju ett vidsträckt land, och att uttala, att man har en sådan överblick över hela detta område, så att man direkt kan göra gällande, att här icke förekommit några oegentligheter, det tror jag inte ens att herr Hedlund kan göra. Det har dock påvisats, att här inträffat vissa fall av den art motionären talat om.

Jag vill också säga, att jag för min del är mycket känslig, när det gäller dessa saker, och är det fråga om att skydda barnen, då är jag nästan med på vad som helst, ty barnen, det är något som vi måste skydda. Jag säger för min del, att kan man påvisa, att även ett mycket ringa antal fall inträffat, där sådana omständigheter förelegat, som här dragits fram av motionären, så är jag med om en utredning, och jag måste säga, att skyddandet av barnen sätter jag högre än skyddandet av fattigvårdsmyndigheternas prestige.

Herr Hedlund i Östersund: Herr talman! Jag vill inte disputeras med herr Hage om huruvida det förekommit fall av inhuman karaktär, men jag gör kammaren uppmärksam därpå, att det är en betydligt större sak, som kammaren här vill skriva om, än den kammaren för ögonblicket tänker på.

När en kvinna gifter sig och har ett barn tidigare, då åtar sig därmed den man, med vilken hon ingår äktenskap, försörjningsplikt för barnet, som hon har med sig i äktenskapet. Vill andra kammaren verkligen upphäva den rättsordningen och förklara, att mannen icke längre skall ha försörjningsplikt i detta fall, då skola vi skriva så som andra lagutskottet föreslagit. Men jag upprepar ännu en gång, att jag har aldrig i min egenskap av fattigvårdskonsulent under alla de år den institutionen funnits, märkt, att fattigvårdsstyrelser eller barnavårdsnämnderna anlagt inhumana synpunkter på barnens behandling. Jag har möjligen lagt märke till något dylikt, när det gällt äldre personers behandling, men aldrig då det varit fråga om barn.

Jag vidhåller mitt avslagsyrkande.

Herr Törnkvist i Karlskrona: Herr förste vice talman! Såsom lekman på detta område vill jag säga, att jag förstår inte denna debatt utifrån de utgångspunkter, som man här dragit upp. Här är dock verifierat, att vissa missförhål-

Ang. viss ändring i fattigvårdslagen. (Forts.)

landen äro rådande. Dessa ha förelagts riksdagen, och andra lagutskottet kommer med ett enhälligt utlåtande. Detta utlåtande måste väl ändå vila på någon grund. Första kammaren har, enligt vad det uppgivits, godkänt utskottets betänkande. Vad vill utskottet? Jo, utskottet vill, praktiskt taget, lägga i Kungl. Maj:ts hand att undersöka, huruvida några åtgärder böra vidtagas i anledning av motionen. Det är väl inte tänkbart under sådana förhållanden, att denna kammare, sedan första kammaren nu har tagit utskottets utlåtande, skulle blunda för dessa dokumenterade missförhållanden och sätta sig emot att Kungl. Maj:t tager det initiativ för rättelses åstadkommande, som kan vara behöfligt. Det kan ju inte bli tal om att Kungl. Maj:t skulle företaga någon ändring i fattigvårdslagen, som Kungl. Maj:t icke begär riksdagens medverkan till.

För min del kan jag, herr talman, icke fatta annat än att om denna kammare här skulle avslå andra lagutskottets betänkande, så sker detta icke på sakliga grunder utan på grund av rena konstruktioner. Jag ber alltså att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr *Eriksson* i Falun instämde häruti.

Herr **Sandström**: Herr förste vice talman! Endast en replik till herr Hedlund i Östersund. Om jag förstod honom rätt, så säger han, att inom det område, där han verkar, har alltid praktiserats just det tillvägagångssätt, som andra lagutskottet föreslår skall bli allmänt gällande. Han säger ju, att i dessa fall har vederbörande länsstyrelse alltid tillfrågat honom i hans egenskap av fattigvårdskonsulent, innan länsstyrelsen har avgjort ett sådant ärende. Men det är ju precis vad andra lagutskottet nu vill, att länsstyrelserna skola göra. Jag kan därför inte förstå, varför herr Hedlund skall sätta sig emot att man begär en utredning för att få till stånd ett sådant åläggande för länsstyrelserna. Det måste väl vara i deras eget intresse, att detta blir utsagt, så att *det* i framtiden blir regel, som man hittills endast praktiserat i vissa fall. Det är ju endast detta vi begära, och det måtte väl inte vara så farligt.

Fru **Östlund**: Herr förste vice talman! Eftersom det har uppstått diskussion om vad motionen och detta yrkande från andra lagutskottet kunna innebära, så skall jag i sanningens intresse be att få relatera ett par fall, för att belysa förhållandena som de äro. Jag skulle för övrigt mycket väl ha kunnat stå som motionär i denna fråga, och det var bara en händelse, som gjorde, att jag inte kom att göra det.

När jag yttrar några ord här, så är det inte alls i den tanken, att fattigvårdsstyrelserna icke skulle följa de föreskrifter, som finnas. Men detta hindrar väl inte, att de lagar, som finnas, kunna verka inhumant, även om detta icke varit meningen från fattigvårdsstyrelsernas sida.

Jag känner till ett fall, där hustrun hade ett barn före äktenskapet, och hon arbetade själv för att förtjäna så pass mycket, att hon kunde betala för barnet i det hem, där det vistats sedan födelsen. I det äktenskap hon sedan ingick, ville mannen inte veta av barnet och ansåg sig inte skyldig eller moraliskt förpliktad att betala för barnet. Så blev modern utan arbete, och ehuru hon mer än gärna hade velat själv betala för barnet, så blev det ingen annan råd än att hon fick vända sig till fattigvården. Där undersökte man förhållandet och dekreterade, att mannen måste betala. Men det blev precis lika som i det fall den ärade motionären förut påtalat här, det blev slitningar inom äktenskapet, och det barnet blev icke mottaget med glädje i det nya hemmet, där det skulle uppfostras.

Ang. viss ändring i fattigvårdslagen. (Forts.)

Om lagen följes aldrig så väl, kan det inte hjälpas, att man inte blir glad, när man får höra att ett barn måste tvångsförflyttas, för de ekonomiska synpunkternas skull.

Jag har på mitt skrivbord ett brev, som jag fick för någon tid sedan, och där skildras ett fall, som jag anser mig böra relatera. Det är en fostermor, som skriver och beklagar sig över att modern skall ha rätt att förflytta barnet från det hem, där det nu finnes. Fostermodern säger, att hon anser det olyckligt, om barnet flyttas, och hon erbjuder sig t. o. m. att behålla barnet utan någon som helst ersättning, därför att barnet därigenom får den bästa vården.

Jag menar, att det finnes sådana där rörande fall, där barn få en sådan kärleksfull vård i ett fosterhem, att de knappast kunna få något liknande, om de tvångsförflyttas.

Huruvida det kan finnas så stora formella hinder för att biträda andra lagutskottets utlåtande, som här påstås, kan jag kanske icke yttra mig om, men även i andra lagutskottet sitter det ju jurister, som svara för detta utlåtande, och jag kan inte fatta, att det skall vara så omöjligt att antaga detsamma. Jag skulle gärna vilja tillstyrka förslaget för att få utrett, om det finnes någon möjlighet att åtminstone i undantagsfall åstadkomma en humanare tillämpning av lagen. Jag förstår inte varför man skall vara så bokstavstrogen, att man inte kan göra det bästa möjliga för barnens skull.

Fru Nordgren: Herr talman! Det var verkligen inte med någon glädje jag åhörde herr Hedlunds anförande, utan jag blev tvärtom mycket överraskad över hans uppträdande, särskilt emedan jag samrått med herr Hedlund, innan jag skrev motionen, och han då intet hade att erinra mot densamma. Jag har även vänt mig till statens fattigvårdsinspektör, som ansåg, att det var en framkomlig väg, om man införde den föreskriften, att det skulle vara obligatoriskt för länsstyrelserna att höra fattigvårdskonsulenterna innan hemsändning av barn ägde rum. Nu *kunna* länsstyrelserna infordra fattigvårdskonsulenternas yttranden, men de ha ingen skyldighet att göra det. Det är möjligt, att herr Hedlund har rätt i vad han säger, och jag tror, att i många fall bli dessa konsulenter hörda, men jag tycker ändå, att om det också bara inträffar ett enda sådant fall, som jag relaterat och styrkt inför utskottet med handlingar från myndigheterna, så är detta tillräckligt för att man skall begära en utredning, huruvida det icke är möjligt att tillämpa lagen på ett humanare sätt. Och att detta låter sig göra framgår ju av att fattigvårdsinspektören utsänt cirkulär till fattigvårdsmyndigheterna, vari han fäster dessas uppmärksamhet på denna möjlighet. Men cirkuläret har tydligen icke haft den verkan det borde ha, eftersom något sådant som detta fall kunnat inträffa. Det är tråkigt att behöva ta kammarens tid i anspråk i kväll, då vi haft så långa debatter, men då jag vet, att icke alla ha läst motionen — det kan man ju inte heller begära — så anser jag mig böra relatera det särskilda fall, som föranlett min motion.

En gosse, född år 1923 utom äktenskapet, har alltsedan födelsen vårdats hos morföräldrarna, där han vuxit upp tillsammans med dessas barn, av vilka det yngsta var jämnårigt med honom själv. Han har icke vetat, att det var hos morföräldrarna han vistades, utan trott, att modern var hans vuxna syster. Så råkade morfadern genom depressionen komma i den situationen att han icke längre kunde försörja sin dotterson och vände sig fördenskull till fattigvårdsstyrelsen i A. kommun, där han begärde och fick ett understöd av 20 kronor i månaden åt detta barn, som han haft gratis i sitt hem i nio år. Understödet bifölls som sagt, men då barnet icke hade hemortsrätt i A. kommun utan i B. kommun, så vände sig fattigvårdsstyrelsen i A. kommun till den andra kom-

Ang. viss ändring i fattigvårdslagen. (Forts.)

munen för att få ut understödet. B. kommun måste också ersätta A. kommun, men gjorde samtidigt genom sin fattigvårdsstyrelse framställning hos länsstyrelsen om tillstånd till barnets hemsändning till moderns och styvfaderns hem i socknen C. Förhållandet var nämligen det, att modern till gossen i fråga ingått äktenskap 1931 med en statdräng, i vilket äktenskap makarna hade ett tvåårigt barn. Vidare hade hustrun ännu ett barn, fyra år gammalt, utom äktenskapet, till vilket mannen icke var fader, vilket barn jämväl vistades i makarnas hem. Dessutom uppgives mannen ha två barn utom äktenskapet, för vilkas underhåll införsel gjorts i hans lön. — Ja, herrarna skratta, men det är sannerligen inget att skratta åt, tvärtom är det ytterst bedrövliga förhållanden man här får en inblick i. Nu tvingades emellertid denne man att taga hem till sig även detta barn, som tidigare vistats hos sina morföräldrar. Gossen kom alltså till ett hem och en mor, som han så litet kommit i beröring med att hon för honom var så gott som en främling, samt till en styvfader som för honom var en främmande man. Frågan om barnets hemsändande gick ända upp till kammarrätten, och barnet blev hemsänt. Avgörande för myndigheterna torde ha varit, att mannen själv förklarat sig vilja taga barnet hem. Har man som denne statdräng, 580 kronor om året i lön plus några in naturaförmåner och på detta skall försörja fyra barn, då har man inte mycket att välja på, när det, som mannen här trodde, gäller att antingen betalat för ytterligare ett barn eller också taga hem det. Därför togs naturligtvis också barnet hem och rycktes på det sättet bort från sitt morföräldrahem och sin skola till detta fattiga hem.

Man torde knappast kunna säga att dylikt vittnar om humanitet mot barnet i fråga. Tvärtom synes det mig som om det vore i allra högsta grad påkallat att något göres för att förebygga dylika händelser. Och då man av flera skäl inte kan gå in för en *generell* lagändring på detta område, är väl den lämpligaste vägen att man undersöker vad som kan göras på administrativ väg.

Om lagutskottets kläm vill jag, som jag förut sagt, inte yttra mig, ty därtill är jag inte nog lagkunnig, men då andra lagutskottets ordförande är en framstående jurist och då det dessutom såväl i utskottet som dess sekretariat sitta lagkunniga män, så kan jag inte tänka mig, att utskottet kunnat komma med någonting, som är oantagligt för andra kammaren, helst som första kammaren ansett sig utan vidare kunna gå med på utskottets förslag.

Herr talman, jag vidhåller mitt yrkande om bifall till utskottets förslag.

Herr **Hedlund** i Östersund: Herr talman! Jag skall icke alls förneka att motionären rådgjort med mig i denna sak och att jag tillrätt henne att samråda med statens fattigvårdsinspektör. Men aldrig i världen hade jag drömt om att andra lagutskottet skulle föreslå riksdagen att skriva till Kungl. Maj:t och begära denna utredning. Jag hade verkligen förväntat, att andra lagutskottet skulle säga, att eftersom det är ett allmänt intresse att hemsändningsfrågan i sådana här fall bör allsidigt prövas, så anser lagutskottet att länsstyrelserna böra göras uppmärksamma på att de skola efterhöra fattigvårds-konsulentens uppfattning — om denne nu är humanare än andra människor — innan hemsändningsförfarandet tillgripes och på grund därav yrka avslag å motionen. Jag skulle svika min plikt, om jag icke säger detta. Länsstyrelserna äro så pass humant betonade, att de icke tillåta att någon olaglighet blir begången i fråga om barnens hemsändning.

Det är riktigt, som fru Nordgren uttalade, att det är hårt ibland att en styvfader skall få taga hand om barnet, men icke rättar man väl till missförhållandena genom det, som man här föreslår. Vill man ha ändring, så bör man i stället stifta en lag, som säger att en styvfader icke skall ha målsman-

Ang. viss ändring i fattigvårdslagen. (Forts.)
skap gentemot styvbarn. Vill man ha ändring så skriver man väl om den sak, som man vill ha ändring i, men i detta fall är det fråga om en skrivelse, som chikanerar icke bara landets fattigvårdsstyrelser utan även länsstyrelserna. Detta säger jag trots att en landshövding instämt i skrivelseförslaget.

Herr Lindqvist: Herr talman! Efter den långa debatt, som har uppstått i denna fråga, tycker jag, att vi snart skulle vara färdiga med att rösta för avslag å utskottets hemställan. Var man tveksam redan till en början, när man läste detta utlåtande, blir man det ännu mera efter de inlägg, som gjorts till förmån utskottets förslag.

Om det nu är något fel med denna lag, fattigvårdslagen, så vill det förefalla mig, som om det riktigaste vore att man fick till stånd en lagändring. Man skall icke gå den vägen, att man inför särskilda tillämpningsbestämmelser just i fråga om denna punkt i lagen, ty varför skall man bara åstadkomma ändring beträffande den punkten och icke beträffande andra punkter.

Utskottet har också i första delen av sitt utlåtande hänvisat till att det pågår en utredning om ändring i här ifrågavarande lagstiftning såväl som beträffande till densamma hörande författningar. Utskottet tror, att denna sak, som man här har motionerat om, då också kommer under omprövning. Nu har man velat vara särskilt artig mot motionären — det är icke något ont i det — och man har ansett, att man, när det nu synes dröja något med denna utredning, skulle kunna skicka denna skrivelse till Kungl. Maj:t, så att man får se vad den kan leda till. Jag tycker icke att det är riktigt att gå den vägen. Jag skall emellertid icke alls giva mig in på frågan om utskottets förslag är riktigt eller ej ur lagtekniska synpunkter, men nog ha väl de herrar, som ha skrivit detta, skrivit det så, att det icke strider emot lagen. Jag anser, att vi, om lagen är felaktig, böra få till stånd ändring i densamma, men låt oss icke införa några särskilda tillämpningsbestämmelser.

Jag ber, herr talman, att få biträda herr Paulsens yrkande om avslag.

Med herr Lindqvist förenade sig herrar *Sjögren* och *Persson* i Fritorp.

Herr Hage: Med anledning av herr Hedlunds yttrande, att det skulle vara lämpligast att skriva om denna sak i motiveringen och sedan avstyrka motionen, så vill jag meddela, att en mycket sakkunnig utskottsordförande, som är mycket insatt i riksdagens konstitutionella frågor, vid ett tillfälle yttrade till mig, att motiveringar i utskottsutlåtanden, där man avstyrker *motioner*, i allmänhet icke betyda alltför mycket. Om man avstyrker en *proposition* är det en annan sak, ty det anses nog allmänt att ett dylikt utlåtande innebär ett meddelande till Kungl. Maj:t, och då kan man i motiveringen lägga in ett uttalande, vari man säger till Kungl. Maj:t, att vi ha icke kunnat gå fram på den väg, som Kungl. Maj:t föreslagit i den eller den propositionen utan vilja hellre ha saken ordnad på något annat sätt. Då leder det antagligen till att Kungl. Maj:t och de olika myndigheterna ta upp saken till förnyad prövning. Gäller det en *motion* däremot, betyder det i allmänhet mindre. Från den utgångspunkten tror jag, att den väg, som herr Hedlund i Östersund varit inne på, icke är så framkomlig. Jag vill sedan säga, att det visst icke är någonting ovanligt, att man då och då gör vissa uttalanden om att en viss lagtext bör tolkas så och så. Nog har jag varit med därom under mina år i riksdagen. Det är därför ej något nytt system eller någon ny praxis, som man här vill införa.

Jag vill till sist säga, att detta utskottsutlåtande icke säger bestämt ifrån, att så och så skall det vara och så och så skall det tillämpas, utan det säges

Ang. viss ändring i fattigvårdslagen. (Forts.)

att här har det förekommit i vissa fall och på grund härav vill utskottet ha en utredning beträffande denna humanitära fråga för att utskottet skall kunna se, i vilken utsträckning lagen tillämpas på ett sätt, som icke kan anses lämpligt. Visar det sig av denna utredning, att det finnes skäl att göra någonting, hoppas utskottet att Kungl. Maj:t eller vederbörande myndigheter göra någonting i saken. Alltså, det är icke här fråga om att omedelbart giva några alldeles bestämda direktiv, utan här är det fråga om en sådan där vanlig utredning, som vi många gånger varit med om i frågor av mycket mindre vikt, än den här föreliggande.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Eriksson** i Falun: Herr talman! Jag skulle icke ha tagit till orda i denna fråga, om det icke varit så att herr Hedlunds senaste yttrande förvånat mig. Herr Hedlund sade, att om riksdagen nu på grund av utskottets förslag skrev till Kungl. Maj:t, så vore det ett chikanerande av länsstyrelserna och fattigvårdsstyrelserna. Detta övergår mitt förstånd. Vad har man sagt i motiveringen? Jo, helt enkelt, att innan en sådan här fråga avgöres skola fattigvårdskonsulenterna höras. Jag tycker, att herr Hedlund i egenskap av fattigvårdskonsulent skulle bli glad över detta förtroende, som riksdagen vill lägga i deras händer. Jag förstår icke, vad han har för anledning att protestera, när man går så långt, som att man säger att fattigvårdskonsulentens omdöme skall vara vägledande. Jag kan vitsorda, att vi ha stor nytta av fattigvårdskonsulenterna. Det är min erfarenhet. Jag förstår då icke, vad det finns för anledning att icke desamma skola höras i sådana frågor som förevarande. I Kopparbergs län förekommer icke att sådana som berörda eller liknande frågor avgöras av länsstyrelsen utan att fattigvårdskonsulenten förut fått avgiva yttrande. Hur det är i andra län i detta avseende vet jag icke.

Jag förstår icke, vad det är för oriktigt med ett uttalande, som skulle medföra att Kungl. Maj:t genom fattigvårdsinspektören eller på annat sätt meddela fattigvårdsmyndigheterna att de böra visa humanitet i berörda avseende. Jag skall icke gå närmare in på hur fattigvårdsfrågor ibland behandlas uti kommunerna, men där finnas ekonomiska synpunkter, som mången gång kanhända ta sig uttryck, som icke äro alldeles lämpliga. Jag kan för min del icke finna annat, än att andra kammaren mycket väl kan följa första kammaren i dess beslut att bifalla utskottets hemställan, till vilket jag ber att få yrka bifall.

Herr **Holmström**: Herr talman! Jag är verkligen förvånad över att man kan missförstå detta till den grad, man här har gjort. Jag börjar nästan fundera över om det icke sker under intrycket av att det i dag är andra maj. Så här har jag tänkt mig saken! En fattigvårdsstyrelse begär hemsändande av ett barn. Det blir en massa papper med protokoll från de gjorda undersökningarna o. s. v., vilket allt går till länsstyrelsen, som vid läsandet av detta naturligtvis tar intryck av hur fattigvårdsstyrelsen lagt upp saken. Sedan gå från länsstyrelsen papperen upp till den högsta myndigheten, som har att pröva saken. När det rör sig om så *personliga* saker som förhållandet mellan föräldrar och barn, detta ha ju de båda damerna här i debatten särskilt framhållit, så ha vi i utskottet ansett — det är icke alls av artighet mot damerna, som andra lagutskottet, vilket en talare antydde, tillstyrkt saken, utan det har skett på rent sakliga grunder — att det icke bara skall vara papper och papper, som skola läggas till grund för bedömandet och avgörandet av sådana här saker. Vi ha ansett att man måste kräva en person-

Ang. viss ändring i fattigvårdslagen. (Forts.)
lig undersökning. Det är därför, som vi vilja att fattigvårdskonsulenten, som följer förhållandena mera in på livet ute i bygderna och som känner till psyket hos fattigvårdsstyrelserna, skall yttra sig i ärendet. Han känner de olika fattigvårdsstyrelserna. Han reser ut till ort och ställe för att tala med fattigvårdsstyrelserna och med föräldrarna o. s. v. för att därigenom kunna bilda sig en uppfattning, grundad direkt på personlig kontakt med vederbörande. Det är detta, vi vilja ha fram och ingenting annat, allt i överensstämmelse med gällande lag. Herr Hedlund säger, att så förfar man i hans distrikt. Ja, det är ju bra, men vi vilja ha det ordnat på det sättet överallt, så att det *personliga* kommer till sin rätt.

Herr Skoglund: Herr förste vice talman! Säkerligen har fru Nordgren med motionen i ämnet haft den allra bästa mening och velat slå vakt om barn, som kunna bli utsatta för mindre lämplig behandling, men den här frågan är emellertid rätt så invecklad och kan ses från olika synpunkter. Fru Nordgren räknar med att det är det värnlösa barnet, som tages ifrån det goda fosterhemmet för att föras till föräldrarna eller någondera av dem, som kanske gift sig och fått ett ganska dåligt hem. Det kan emellertid också hända, att det kan vara så, att ett barn skall föras ifrån ett mindre lämpligt fosterhem för att komma hem till sin moder, som gift sig och fått ett rätt så bra hem. Fru Östlund berättade små sannsagor ur livet, och jag skall be att få fortsätta med ett litet exempel.

Vid ett tillfälle hade i en kommun, som jag känner till, uppstått en tvist av det slag, som ligger till grund för motionen. Barnets morföräldrar hade fosttrat upp barnet, de voro i ganska fattiga omständigheter och så pass gamla att man kunde förundra sig över att de kunde vårda och fostra barnet. Modern hade gift sig och fått ett rätt så bra hem och hon hade icke många barn heller, som voro i vägen. När kommunen icke ville betala understöd längre, vände sig kommunen till modern och hennes man och frågade, huruvida de icke skulle kunna biträda med att betala för barnet. Då sade modern, att hon länge hade tänkt på att taga vårdnaden av barnet själv, och allting talade också för att hon borde kunna få göra det. Men de gamla morföräldrarna sade ifrån, de framhöllo, att de voro fästa vid barnet och ville ha det kvar. Därvidlag kom det, märk väl, också fram ett ekonomiskt intresse, ty det finns ekonomiska intressen i sådana här fall även på annat håll än i kommunerna. De gamla ville ha den där slanten, som de fingo till barnets underhåll varje månad. När ärendet avgjordes av länsstyrelsen, dömde länsstyrelsen att de gamla skulle få ha kvar barnet. Modern fick alltså icke taga hand om detsamma.

Vi skola komma ihåg att det här är ett mycket ömtåligt och svårt område. Här ha länsstyrelserna en förfärligt svår uppgift. Det gäller många gånger att välja mellan släktingarna och modern, och det är icke så förfärligt enkelt att på rak arm säga att så och så skall det vara. När ett sådant ärende hänvisas till fattigvårdskonsulenten har han också, tror jag, en mycket svår uppgift, när det gäller att döma i ena eller andra riktningen. Min uppfattning är att länsstyrelserna och även barnavårdsmyndigheterna och de konsulenter, som tillfrågas, gå fram med mycket stor varsamhet, så att vi ej behöva avlåta en särskild skrivelse för att ytterligare påminna dem om den saken.

Jag giver fru Nordgren rätt däri att detta är ett ömtåligt område och att man i dessa frågor skall visa all möjlig humanitet, men om vi komma fram till något bättre med sådana åtgärder som utskottet här föreslagit tror jag

Ang. viss ändring i fattigvårdslagen. (Forts.)

knappast, och därför ber jag, herr talman, att få instämna med herr Paulsen.

Herr **Hedlund** i Östersund: Herr talman! Jag skall icke undervärdera andra lagutskottets strävan att få den sociala lagstiftningen humanitärt tillämpad. Jag vill emellertid fråga de ledamöter av andra lagutskottet, som försvarat utskottets ställning, när riksdagen har skrivit till Kungl. Maj:t och begärt att en lag, som riksdagen tidigare varit med om att stifta, skall tillämpas på visst sätt. Aldrig har jag varit med därom. Det är icke — såsom utskottet förutsätter — fattigvårdsstyrelserna och barnavårdsnämnderna, som uppträda inhumant. Jag har under mina år som fattigvårdskonsulent fått yttra mig, tror jag, över alla hemsändningsfrågor inom distriktet. Hemsändandet av barn sker emellertid i sådana här fall aldrig på framställning av fattigvårdsstyrelser eller barnavårdsnämnder. Det tillgår så i dessa fall att kommunen säger till styvfadern, att denne skall bidra med underhållskostnaderna för styvbarnet. Då svarar styvfadern ofta med instämmande av modern, att under sådana förhållanden ta vi hem barnet. Det är detta, som kan vara inhumant i en del fall, det medger jag. Men om riksdagen skriver aldrig så mycket till Kungl. Maj:t och begär en human handläggning av dessa ärenden i länsstyrelserna, kan likväl varken fattigvårdskonsulenten eller länsstyrelsen säga, att föräldrarna skola berövas rätten att taga hem sina barn. Det är meningslöst att skriva i saken, och därför ber jag att få yrka avslag å utskottets hemställan.

Häruti instämde herrar *Olsson* i Golvvasta och *Bengtsson* i Kullen.

Herr **Hage**: Herr talman! Jag vill bara säga, att det åtminstone icke är så ovanligt att ett lagutskott, när det t. ex. föreslår en viss lagtext, i motiveringen därom skriver om hur lagtexten skall tillämpas. Det är icke så stor skillnad mellan detta fall och det vi nu behandla, ty i det ena som i det andra är det fråga om att giva tillkänna hur en viss lag skall tillämpas. Från den utgångspunkten kan jag mycket väl säga, att det icke alls är ovanligt att ett lagutskott överhuvud taget yttrar sig om hur en lagtext skall tillämpas.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr förste vice talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag å såväl berörda hemställan som den i ämnet väckta motionen; och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övertvägande ja besvarad. Votering begärdes likväl av herr Paulsen, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller andra lagutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 25, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren avslagit såväl utskottets berörda hemställan som den i ämnet väckta motionen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för nej-propositionen, vadan kammaren avslagit såväl utskottets hemställan som den i ämnet väckta motionen.

§ 3.

Ang. ved-
eldning å
lokomotiv
m. m.

Härefter upptogs till behandling andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 5, i anledning av väckt motion angående användande av vedeldning å lokomotiv och stationära centralvärmeanläggningar vid statens järnvägar.

I en inom andra kammaren väckt och till dess tredje tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 504, hade herr Nilsson i Antnäs *m. fl.* yrkat, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte dels låta verkställa utredning beträffande vedeldningsmöjligheterna å lokomotiv och stationära centralvärmeanläggningar vid statens järnvägars banor i det skogrika inlandet, dels och skyndsamt besluta om vedeldningsinförande vid alla sådana järnvägslinjer, där dylik möjlighet syntes förefinnas inom en merkostnadsram av 20 %, ändringsarbetena på lokomotiv och bränslegivningsanordningar inberäknade.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Vid utlåtandet var fogad reservation av herrar Larsson, von Seth, Hansson i Vännäsby och Werner i Höjen, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att andra kammaren för sin del måtte besluta, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville anhålla, att Kungl. Maj:t måtte, genom föranstaltande om försöksdrift med vedeldning å lokomotiv å en för ändamålet lämplig bansträcka vid statens järnvägar, låta utreda de tekniska och ekonomiska möjligheterna för sådan järnvägsdrift.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid yttrade:

Herr Nilsson i Antnäs: Herr förste vice talman! När statsmakterna gingo in för att vidtaga åtgärder för ett mera allmänt användande av vedbränsle, så verkade det så att skogsägarna började avverka och hugga upp mera ved, än som tidigare förekommit, detta i hopp att vinna avsättning för sin skog, framför allt då gallringsvirket. Det har emellertid visat sig att tillgången är vida större än efterfrågan och allt eftersom intresset för skogarnas skötsel och vård stiger, blir också det överskott, som icke kan förbrukas och komma till nytta, större. Sistlidne höst hade jag ett meddelande rörande denna sak från en av våra mest skattetyngda kommuner, en kommun, som varit mera tyngd av arbetslöshetens elände än flertalet andra kommuner. Det inrapporterades sålunda att det vid upphandling hade ingivits anbud, som voro så låga, att priserna på huggen och framkörd ved voro satta så lågt som till 2 kronor per kubikmeter. Det har sagts mig att det till och med utbjudits ved till ännu lägre priser. Om man betänker att skogsägaren bara i hugg- och körlön får vidkännas en kostnad av 2.50 kronor per kbm. ved, i landsvägs- och järnvägs-transporter 2 å 3 kronor eller tillsammans kanske 4 å 5 kronor per kbm., så förstår man, varthän det nu har burit genom stimulerandet av vedavverkningen. Samtidigt som man stimulerar denna får man även söka se till att det finnes någon avsättning.

Redan innan erfarenheten påvisat detta, voro de praktiska männen på det klara med att så komme att bli fallet. Det måste skapas större åtgång på vedbränsle, och vi anse, att detta kan ske genom att i lämplig utsträckning driva fram vissa järnvägståg med detta bränsle. Herr förste vice talman, detta är i korthet sagt orsaken till motionen och de däri framställda yrkandena.

Det förefaller verkligen en lekman, som vill och förmår se praktiskt på problemen, märkvärdigt, att så mycket motstånd skall resas mot en så nyttig och

Ang. vedeldning å lokomotiv m. m. (Forts.)

naturlig sak, som detta är. Att järnvägsstyrelsen skulle gå emot, det visste man ju förut. Skogssakkunniga ha följt järnvägsstyrelsen, och detta kan ju också vara förklarligt, även om det ej är försvarligt. Men att utskottets majoritet icke vågat sig på att tillstyrka ett försök, ett prov, det är nästan oförsvarligt. Ett kraftigt statsingripande vore här av nöden.

Här är, mina herrar, icke fråga om att begära en utredning för att slösa medel på vedeldning. Här är tvärtom fråga om att spara pengar, att ge arbete åt våra arbetare, vård åt våra skogar och att »sätta in» vedbränset på sådant sätt, att det i största utsträckning blir vårt framtidsbränsle. Det är en försvarsberedskap av stora mått för tider, då vi kunna bliva avstängda från importbränsle, att genom en enkel organisation nu och praktiska åtgärder rusta oss för vår bränsleförsörjning.

Utän all tvekan kan här, liksom i Finland, ett positivt resultat snabbast och bäst ernås genom påbudande av vedeldning å vissa statens järnvägars lokomotiv, alldenstund en ökad användning av ved i anläggningar av stationär art, på grund av transportkostnaderna för ved, icke kommer mer än en ringa rayon kring städerna och de större samhällena tillgodo. Om vedeldning infördes vid vissa av de järnvägar, som överspanna hela landet, och särskilt i de skogrika och mest hjälpbehövande delarna, skulle såväl skogsägare som skogsarbetare ha en betydande nytta av detta statsingripande. Om vi vilja gå in för ett verkligt stöd och en naturlig hjälp åt den enskilde och därjämte önska beakta det nationalekonomiska intresset, då hjälper det ej, att vi elda endast de statliga stationära anläggningarna med ved. Dessa förbruka inte ens 4—5 procent av de importerade kolkvantiteterna. Vi måste, liksom i vårt grannland Finland, övergå till det inhemska bränset även för viss järnvägsdrift, om vi vilja vinna några mer betydande resultat och om staten skall kunna framstå såsom föregångare för detta lofvärda intresse att tillvarataga vad våra skogar ge, och vad de måste befrias från, för att möjliggöra en god och ekonomisk skogsvård.

Vi kunna helt enkelt icke göra oss fullt oberoende av importbränsle, men tillgången på lämpligt vedbränsle är ju bevisligen så stor, att vi, förutom vad vi nu normalt elda med ved, skulle kunna täcka 50—60 procent av den nuvarande kolimporten med vedbränsle, därest alla goda krafter samarbeta efter praktiska linjer. Härigenom skulle arbetsförtjänster för 40—50 miljoner kronor eller mera *ärligen* kunna skapas, motsvarande uppåt 10 miljoner dagsverken. Men om vi nu inte sätta siffran så hög, utan bara räkna med hälften, så vore det en välsignad sak och väl värd att söka taga vara på. Detta är enligt min bestämda uppfattning icke något oupphinneligt mål, därest frågan lägges till rätta från grunden. Därtill kommer att vi få råd att sköta våra skogar, varigenom återväxten befordras och skogsvärdet ökas. Man kan säga, att ju mera ved vi elda, dess mer och dess bättre skog få vi. Det är, mina herrar, saker att tänka på!

Norrbottnens läns skogsägarförening begärde sistlidne höst ett uttalande från Finlands järnvägsstyrelse rörande denna frågas behandling och resultatet i Finland. Den beredvilligt lämnade redogörelsen avslutas med följande beaktansvärda uttalande: »Vi veta, att man bland annat i Sverige elektrifierat stora delar av statsbanenätet och att detta arbete alltjämt pågår. Vad tiotusentals arbetare under daglig svett och möda åstadkomma här, det ernå ni genom att vrida på några knappar. Jag kan föreställa mig, att det förefallit eder, som om ni under några flyktiga minuter förflyttats tillbaka i tiden minst ett halvt sekel. Men om vi hade alla våra banor elektrifierade även här och med anledning därav hade tusentals arbetslösa — vore vårt land då lyckligare? Detta är den stora fråga, som numera ständigt återkommer, sedan

Ang. vedeldning å lokomotiv m. m. (Forts.)
 uppfinningarna icke mera som förr lätta arbetarens börda, utan befria honom från bördan, göra honom arbetslös — obehövlig för samhället.»

Det starka motstånd, som här i landet reses från järnvägsstyrelsens sida, är analogt med det motstånd, som från början restes mot vedeldning i stationära statliga och landstingens anläggningar. Det är endast den skillnaden, att järnvägsstyrelsens motstånd är intensivare och svårare att bryta, emedan det praktiska livets män hittills varit förhindrade att genom praktiska prov få bryta motståndet.

Hur var det männe, då vi började framställa krav på vedeldning i de stationära statsanläggningarna? Jo, gång efter annan fingo vi erfara, hur de s. k. sakkunniga, teoretiskt sakkunniga, både i tal och i skrift om den ena anläggningen före och den andra efter förklarade: »det går inte»; det blir en *årlig* ökad kostnad för ökad personal på exempelvis 10,000 kronor, det kostar 2, 3, 5, ja tiotals tusen kronor att ändra pannorna i anläggningen, och sådant »bevisades» på vanligt sätt med siffror och kalkyler, så att förslagsställaren till vedeldning blev ställd mot väggen av all dylik »sakkunskap». Men man fick håll på »blåsan» genom att begära regeringens tillåtelse till prov vid ett regemente, och man bearbetade de mer förstående landstingene. Det var lantbrukarna själva, som i förening med för saken intresserade praktiska män, som inte hade den ringaste inkomst utan bara utgifter för arbetet, som efter sju sorger och tio bedrövelser kunde genom praktiska prov bevisa, hur grundligt missledda vi varit av »sakkunskapen». De förutspådda väldiga kostnadsökningarna visade sig i de flesta fall vara fria fantasier av »sakkunskapen». Man eldade lika billigt och billigare med ved, och i de andra fallen kunde man komma fram med saken till en mycket lindrig merkostnad, utom i de fall då anläggningarna varit så byggda att något annat än importerat bränsle av tekniska skäl ej har kunnat komma till användning.

Anstaltsledningarna ha varit belättna med vedeldningen i de fall, där de blivit visade till rätta i bränslefrågan, och skogsägarna och de, som ha fått gå från arbetslöshet till en liten inkomst genom vedeldningen, äro *mycket* belättna, fastän fördelen att få sälja och tillverka vedbränsle kommer för få skogsägare och arbetare till del. Nöjd är däremot inte sakkunskapen, det har man sett åtskilliga tecken på. Avslöjandet av misstagen var alltför kraftigt, och man ägnar sig nu på det hållet med all iver åt att göra vedeldningen till en vetenskap, som skall vikas för kostbar byråkrati, som är vedeldningen till stor skada. Den får stöd av både riksdag och Kungl. Maj:t, som tycks totalt glömma, hur många hundratals miljoner kronor utan berättigande ha slungats ut ur landet tack vare denna »sakkunskap», och dessutom ha vissa större statliga anläggningar på senare tiden med stora kostnader gjorts omöjliga för vedeldning medelst inmonterande av även importerade maskiner. Det är, mina herrar, inte större vetenskap än om jag som lantman har någon slags lantbruksmaskin. Jag skaffar mig då insikt om hur den skall handhas, och den vinner jag snart. Det behövs icke så mycket teoretiserande eller utredningar om saken, och det är, såsom jag redan antytt, de praktiska männen, som i fortsättningen genomföra vedeldningen. Den är för övrigt redan genomförd, och det har gått punkt för punkt så att säga med våld.

Är det inte troligt, mina damer och herrar, att även lokomotiven i stor utsträckning skulle kunna drivas med ved, om god vilja finnes och under förutsättning, att praktiskt dugliga män finge komma i tillfälle att samarbeta med järnvägens tekniker bland annat för att förenkla anskaffningen och tillhandahållandet av veden till lokomotiven? Detta är en betydande organisationsfråga, vilket också framgår av ångpanneföreningens yttrande och förslag till utskottet. Ångpanneföreningens yttrande bygger på en vederhäftig sakkun-

Ang. vedeldning å lokomotiv m. m. (Forts.)

skap och är beaktansvärt, fastän det inte helt stöder motionärerna. Det föreslås från ångpanneföreningen en proveldning, och ingenjörsvetenskapsakademien understryker, att ett sådant prov ingalunda är helt utsiktslöst. Fullt eniga äro således de nämnda tekniska institutionerna om att ett prov bör komma till stånd, men utskottets majoritet har inte ansett sig kunna biträda detta.

Då det ej här har ifrågasatts vedeldning annat än där detta är utförbart inom en viss merkostnadsram och givetvis utan väsentligt eftergivande i fråga om tågens gångtid och lokens dragkraft och jag ej kan vara tillfreds, förrän det även för järnvägarnas vidkommande blir genom praktiska försök klarlagt, var gränsen går för ekonomiskt och tekniskt genomförbar vedeldning, så har jag begärt ordet för att försvara motionen och för att åtminstone söka få ett prov till stånd. Jag är själv bergfast övertygad om att ett prov, utfört i samverkan med skogsägarna, skall göra klart både för riksdagen och för järnvägsstyrelsen, att motionen har varit berättigad.

Hur skulle det manne gå, om vi nu, såsom tidigare hänt, ställdes utan möjlighet att importera kol? Skall järnvägsdriften nedläggas då eller kommer man då att kunna använda vedbränsle? Skall då åter en bränslekommission med orimligt dyr och verklighetsfrämmande organisation på nytt driva en förvirrad bränsleanskaffning för järnvägarna? Vore det inte bättre, att vi nu i fredstid, medan vi ha tid att allvarligt begrunda vilka vägar som äro de bästa för utnyttjandet av inhemskt bränsle, rustade oss för svårare tider, desto mer som vi därigenom skapa arbete och försörjning åt personer, som annars ej kunna få arbete. Hundratals familjer skola kunna hava sitt livsuppehälle av en sådan anordning, av att hugga upp den ved, som behövs för denna drift.

Tiden är sannerligen den bästa tänkbara för att gå denna viktiga fråga in på livet. Jag ber att få betona detta för alla, som grubbla på hur vi skola komma arbetslösheten och armodet till livs. Ingen blir kränkt av ett prov. Har järnvägsstyrelsen rätt, så skall jag öppet vara den förste att erkänna detta. Jag yrkar, herr talman, bifall till reservationen men vill därvid särskilt understryka reservanternas uttalande å sid. 3 i utlåtandet, där de säga: »Vid en sådan försöksdrift måste enligt utskottets mening samarbete äga rum mellan den tekniska ledningen och representanter för skogsägarintressena.» Jag har naturligtvis ingen utsikt att få det yrkandet bifallet, men jag hoppas, att här skall kunna bli en opinionsyttring, som dock bör visa, att det duger icke att i all framtid tillbakahålla ett yrkande, som är så berättigat som detta är. Jag ber som sagt, herr talman, att få yrka bifall till reservanternas förslag.

Med herr Nilsson i Antnäs förenade sig herrar *Aronson, Lithander, Bengtsson* i Kullen och *Aqvist*.

Herr **Hansson** i Vännäsby: Herr talman! Då jag och några medreservanter icke kunnat biträda utskottets flertal uti dess föreliggande utlåtande över motionen nr 504 i denna kammare, ber jag att få taga kammarens uppmärksamhet i anspråk, medan jag i korthet redogör för de motiv och skäl, som föreligga för den av oss avgivna reservationen.

I motionen framhålles förslag om ökad användning av vedbränsle vid statens järnvägar, och i dess slutkläm hemställles och yrkas, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhänga om utredning beträffande vedeldningsmöjligheterna å lokomotiv och stationära centralvärmearläggningar vid statens järnvägars banor i det skogrika inlandet och att Kungl. Maj:t skyndsamt måtte besluta om vedeldningsinförande vid alla sådana järnvägslinjer, där dylik möjlighet synes förefinnas inom en merkostnadsram av 20 procent, ändringsarbetena på lokomotiv och bränsleanordningar inberäknade.

Ang. vedeldning å lokomotiv m. m. (Forts.)

I motiveringen framhålles, att då av allt att döma den rådande svårartade arbetslösheten synes bli långvarig, det är av yttersta vikt, att de hjälpåtgärder, som anordnas, inriktas på sådana arbeten, som äro nyttigast för samhället och som kunna bestå för någon tid framåt, som äro billiga att anordna och som kräva minsta möjliga övervakning, samt sådana arbeten, som kräva en billig arbetsledning.

Jag förutsätter, att alla i denna kammare gilla och godkänna sådana synpunkter. Emellertid har riksdagen tidigare givit sitt stöd till övergång från fasta importerade bränslen till en ökad förbrukning av inhemskt vedbränsle, i vad det avser bränsle för stationär drift. Så t. ex. beviljade fjolårets riksdag väsentliga belopp till länestöd för ändring av värmeanläggningar från koleldning till ved, vidare till stöd för fortsatt experimenterande av träkol till träkolsbriketter. Ävenså beviljades ett väsentligt belopp, vilket ställdes till Kungl. Maj:ts förfogande för användning på skogshushållningens område.

Av denna riksdag har Kungl. Maj:t uti propositionen nr 163 begärt anse- nliga belopp till stöd åt skogshushållningen samt till en lånefond för kommuner m. fl., varav förmånliga lån skola utlämnas för övergång från kolförbrukning till inhemskt vedbränsle. Denna proposition är, såsom kammarens ledamöter känna till, redan bifallen.

Vidkommande användningen av vedbränsle vid stationära värmeanläggningar, har denna gren av ifrågavarande intresse numera arbetat sig fram från experimentets stadium till ett mera erkänt sådant, naturligtvis beroende på att vedeldningen, rätt anordnad och utförd, redan visat ett ekonomiskt tillfredsställande resultat. I det län, som jag närmast känner till, nämligen Västerbottens län, har man för täckande av kommunernas och landstingets behov övergått till detta system. Vid landstingets sjukvårdsanstalter, två stora lasarett, vid länets tuberkulosanstalt och vissa lokala sjukstugor är övergången genomförd från fast kolbränsle till vedeldning, och resultatet har visat sig tillfredsställande.

Herr förste vice talman! Angående vedeldningen vid stationära värmeanläggningar synes läget, trots de vedermoder och svårigheter, som förefunnits för att föra fram detta, ändå börja ljusna. Det uppges i motionen, att man har eldat billigare med ved än med koks, oaktat kokspriset i den kungl. huvudstaden och i landets större städer är lågt, under förutsättning att vedeldningen utföres på ett rationellt sätt och i därför lämpade pannor, som speciellt konstruerats för ändamålet.

Det måste utan tvivel anses rekommenderande, då, såsom kammarens ledamöter väl känna till, hälften av denna byggnad, riksdagshuset, uppvärms från en värmecentral, som drives med vedeldning och till en kostnad, som väl står sig vid en jämförelse med koleldning.

Av inhämtade yttranden över motionen vill jag i detta sammanhang omnämna, att det i järnvägsstyrelsens yttrande, i vad det berör stationära vedeldningsanläggningar, påpekas en glädjande övergång till vedeldning. Det heter nämligen där: »Under vintern 1933/1934 eldas 90 större och därtill lämpade centralvärmeledningar jämte 31 stationära ångcentraler med ved, varvid förbrukningen uppgår till cirka 12,300 kbm för den förra kategorien och 24,200 kbm för den senare eller sammanlagt 36,500 kbm ved.» Järnvägsstyrelsen säger vidare, att den har för avsikt att under denna sommar å ett flertal platser insätta speciella vedeldningspannor och att även i övrigt med stöd av nu vunna resultat vidtaga åtgärder för utökning av vedeldningen vid stationära anläggningar.

Herr talman! Så långt kan det synas gott och väl, ehuru väl det på samma gång står klart, att ett fortsatt stöd av statsmakterna åt denna gren av proble-

Ang. vedeldning å lokomotiv m. m. (Forts.)

met är icke blott behöfligt utan nödvändigt för att den övergång till vedeldning, som av ekonomiska hänsyn bör äga rum, med det snaraste kan genomföras.

Så kommer jag till huvuddelen i motionen, nämligen vedeldningen å lokomotiv å järnvägslinjer i det skogrika inlandet. Här i landet ha vi en färsk erfarenhet på området. Det enda vi känna till är det olycksaliga minnet från kristiden, den abnorma högkonjunkturen under världskriget, som icke förtjänar vitsord för ett omdöme i närvarande tid. Motionärerna tro likväl, att det kan ordnas inom en rimlig merkostnadsram, exempelvis 20 % av kolpriset, och hemställa, att vedeldningen å lok måtte på lämpliga bansträckor igångsättas. I detta avseende hänvisar järnvägsstyrelsen till de rön och erfarenheter vi ha från Finland och som ompännat tiden från 1929 till detta år. Det resultatet är icke heller gynnsamt. Det framgår därav, att vedeldningskostnaden översteg kostnaden vid eldning med stenkol, år 1929 med 69 %, år 1930 med 59 %, år 1931 med 106 %, år 1932 med 82 % och år 1933 med 45 %, och det beräknas, att under innevarande år kommer det att överstiga med 20 %. Järnvägsstyrelsen framhåller vidare kolets högre bränslevärde och följaktligen dess mindre volymutrymme jämfört med vedbränsle. En övergång till vedeldning föranleder även, att vissa kostnader måste nedläggas på lokomotiven. Järnvägsstyrelsen tror icke på att vedeldning kan genomföras å lokomotiv och får därför bestämt anhålla, att utskottet avstyrker motionerna.

Mellersta och norra Sveriges ångpanneförening och ingenjörsvetenskapsakademien anse att idén är betydelsefull och att vi böra anordna en försöksdrift.

Herr talman! Även utskottets flertal uttalar sig mycket välvilligt till syftemålet, men då de icke äro övertygade om att merkostnaderna stanna inom den i motionen angivna ramen, avstyrka de motionen. Jag förutser även, att här kommer att hållas fram ytterligare varjehanda olägenheter, såsom svårigheten att förändra lokomotiven m. m. Jag tror, att vissa ändringsarbeten kunna bli nödvändiga, men det är icke omöjligt att göra dem, och jag tror det kan ske för rimlig kostnad, och det arbete som uppstår kommer svenska arbetare till godo. Det kommer även att framhållas, att det blir ökad brandfara, om man övergår till vedeldning vid järnvägsdriften, men jag vill invända däremot redan nu, att det är icke någon fara för det, om man anordnar skorstenar som kunna förebygga denna olägenhet. Vidare kommer man att säga, att det blir svårigheter i trafikhänseende. Mot det vill jag invända att i motionen ifrågasättes vedeldning endast i landets mera avlägsna bandelar och i skogrika trakter, där icke några snälltåg rulla fram på järnvägarna, utan där det endast finnes blandade tåg och godståg. Dessa ha icke större hastighet än att man kan driva fram dem genom vedeldning. För övrigt säger man, att man skall icke övergå till illusioner. Är det illusioner att vidtaga anordningar för att anställa arbetstillfällen och skaffa möjlighet till att inhemska tillgångar, som kunna utnyttjas, bli använda, då kräver det knappast någon invändning.

Herr talman, ärade kammarledamöter! I närvarande läge synes det omöjligt att bestämt förutsäga, hur införandet av vedeldning på lämpliga järnvägslinjer skulle utfalla i ekonomiskt avseende. Men skulle man döma av de resultat, vartill man kommit vid vedeldning vid stationära värmeanläggningar, kan ett gynnsamt resultat icke vara alldeles uteslutet. Därför anse vi reservanter, att en provdrift bör igångsättas på lämpliga och i trafikhänseende lagom belastade bansträckor. Jag ber få betona, att provet bör utföras i gott och förtroendefullt samarbete mellan skogsägarna och den tekniska sakkunskapens representanter. Endast på det sättet kan man få ett tillförlitligt omdöme i denna fråga.

Ang. vedeldning å lokomotiv m. m. (Forts.)

Herr talman! Här i riksdagen föreligga ju många och stora frågor, som beröra den allmänna välfärden och som avse att lindra, hjälpa och stödja. Än är det till lindring för de arbetslösa, än till stöd för jordbruket och än till stöd för andra skilda grenar av näringslivet. På här ifrågasatt område föreligga krav, som icke böra av kammaren tillbakavisas. Frågan är av den utomordentliga betydelse, att en utredning i enlighet med reservanternas förslag bör komma till stånd. Blir resultatet tillfredsställande, vågar jag redan nu påstå, att genom vedeldning å lokomotiv vid järnvägsdrift i skogrika trakter av vårt land skulle rika arbetstillfällen skapas, att sådana sekunda virkestillgångar, som eljest icke komma till nytta, med fördel därigenom bliva tillvaratagna, att mera rationell skogsvård därigenom blir möjlig, så att även enskilda och småbönder därav kunna få nytta och skaffa sig en välbehörlig arbetsinkomst, och att kronan och skogsbolagen på sina domäner kunna anställa rätt så omfattande arbeten för skogskulturens främjande. En på god ekonomisk grund genomförd förändring kommer givetvis också att i viss mån stärka vår handelsbalans på samma gång som den skulle vinna åt vårt land förstärkt stöd ur försvarssynpunkt.

Frågan är faktiskt av den innebörd, att den bör beaktas av kammaren, och jag tillåter mig därför, herr talman, att yrka bifall till den av herr Larsson m. fl. avgivna, vid utskottets utlåtande fogade reservationen.

Under detta anförande hade herr talmannen uppkommit och övertagit ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr Ekman: Herr talman! Utskottets majoritet har icke i likhet med de talare, som här ha yttrat sig, och överhuvud taget motionärerna kunnat underkänna den sakkunskap, som uttalat sig beträffande den här föreliggande motionen. Det torde nog vara omöjligt att kunna förbigå järnvägsstyrelsens uttalande i denna fråga. Herr Nilsson i Antnäs yttrade här beträffande järnvägsstyrelsen, att den är icke att räkna med därför att den är så konservativ, att den icke lyssnar till nya uppslag (herr Nilsson i Antnäs inföll: Det sade jag inte), ja, något i den stilen sade han, jag fattade det i varje fall så. I motionen finnes det ett uttryck, att »järnvägsstyrelsen har en panisk ovilja mot utnyttjande av det utmärkta vedbränsle, som överflödar i de trakter de ifrågasatta bandelarna genomlöpa». På detta påstående svarar järnvägsstyrelsen — jag kan icke underlåta att citera det: »Järnvägsstyrelsen vill härmed inlägga en kraftig gensaga mot här relaterat uttalande och vill särskilt framhålla, att dess inställning till frågan om vedeldning icke är baserad på någon så att säga subjektiv ovilja mot vedeldning i och för sig utan endast därpå, att järnvägsstyrelsen sin plikt likmätigt måste reagera mot varje försök att för tillgodoseende av järnvägen ovidkommande intressen få införa driftformer eller få genomförda åtgärder, som äro till förfång för järnvägsdriftens rationella skötsel och motverka från olika håll och nu senast av Kungl. Maj:ts revisorer framförda krav på räntabel statsbanedrift.» Jag skall återkomma till järnvägsstyrelsens vidare uttalande här.

Vidare hava 1931 års skogssakkunniga haft frågan under behandling, men bestämt avstyrt ett experimenterande. De förklara bestämt, att det kan icke drivas sådan vedeldning inom den ram av 20 procents merkostnad, som motionärerna nämnt, utan de anse, att snarare den kostnaden går upp till väsentligt högre belopp, troligen i närheten av 40 procent. Vid ett sammanträde inom utskottet var jägmästaren Lund närvarande, vilken fungerat såsom sekreterare inom skogssakkunniga, och han deklarerade sin inställning för vedeldning över allt, där sådan kunde på ett ekonomiskt och rationellt sätt utföras,

Ang. vedeldning å lokomotiv m. m. (Forts.)

men han slutade: jag måste till mitt beklagande säga, att jag bestämt betvivlar, att för järnvägsdrift vedeldning är lämplig.

Järnvägsstyrelsen yttrar vidare beträffande Finland, att av de uppgifter, som inkommit, framgå, »att oaktat de erkänt låga arbetslönerna i Finland och oaktat man har en sedan årtal tillbaka fungerande organisation för vedanskaffning, vilken måste förutsättas vara lämpligt ordnad, vedeldning dock ställer sig betydligt dyrare än koleldning. Merkostnaden vid användning av ved, som utan hänsyn till kostnaden för särskilda vedeldare å loken, ändringar å loken m. m. nu antages hava nedgått till omkring 20 %, uppger här vara i stigande.»

Bland andra som yttrat sig är ångpanneföreningen och ingenjörsvetenskapsakademien.

Ångpanneföreningen tillstyrker en provkörning, men gör vissa anmärkningar eller erinringar mot järnvägsstyrelsens kalkyler. Bland annat anmärkes på den av järnvägsstyrelsen kalkylerade räntekostnaden under 1½ år, vilken tid skulle erfordras för vedens torkning, att föreningen anser, att ett halft års torkning skulle vara tillräcklig. Sedan utskottets utlåtande var skrivet, har en promemoria från järnvägsstyrelsen inkommit, som bemöter detta påstående. Där säges det följande: »I fråga om anmärkningen, att i järnvägsstyrelsens kalkyler räknas med 1½ års lagringstid för veden, må erinras om att finska statsjärnvägarna, vilka liksom de svenska ha att kämpa med stora ekonomiska svårigheter, använda en så lång lagringstid och med all säkerhet icke skulle göra detta, om det icke befunnits vara driftstekniskt och ekonomiskt fördelaktigt. Att veden skulle kunna bli alltför torr och för det tekniska bruket olämplig, strider mot all vid järnvägsdrift vunnen erfarenhet, som i stället bekräftar, att vedens torrhet vid eldning å lok spelar en avgjort större roll än vid stationär eldning.»

Beträffande ingenjörsvetenskapsakademiens uttalande så går det i den riktningen, att där säges: »Av det anförda torde framgå, att utsikterna för en ekonomisk vedeldning vid S. J. ej te sig särskilt lockande, ens om en merkostnad om 20 % tillåtes. Dock synes man komma så pass nära den ekonomiska gränsen, att en utredning ej kan betecknas som helt utsiktslös.»

Järnvägsstyrelsen yttrar emellertid vidare: »Enligt vad ovan anförts skulle vedeldning å lok ställa sig väsentligt mera än 20 % dyrare än koleldning och kommer härtill alla praktiska olägenheter, vilka finnas omnämnda i järnvägsstyrelsens av motionärerna angivna utredning av den 10 december 1932 och därför ej här behöva närmare beröras. Motionärernas yrkande om vedeldningsinförande vid linjer, där detta möjliggöres inom en merkostnadsram av 20 %, blir således ej tillämpligt vid Statens järnvägar.»

Inför dessa uttalanden kan man verkligen fråga sig, om ett tillräckligt vägande skäl föreligger för att man skall sätta i gång med en så kostsam och naturligtvis rätt så omfattande utredning, som en provkörning på våra banor innebär. En sådan provkörning måste för att fylla sitt syfte givetvis göras med den allra största noggrannhet under mycket sträng kontroll och under väl en tid av åtminstone tolv månader, d. v. s. att experimentet skulle vara under såväl vintertiden som sommartiden. Järnvägsstyrelsen har icke någon förutfattad mening mot användningen av ved överhuvud taget. Att använda ved i centrala värmeanordningar har man ju gått in för i mycket stor skala, sedan man fått klart för sig, att det var räntabelt. Så är icke förhållandet beträffande vedeldning på lokomotiv trots att även denna sak ägnats en ingående uppmärksamhet. Utskottsmajoriteten anser under sådana förhållanden — det säger jag ännu en gång — att tillräckliga skäl icke föreligga för dylika experiment med kostsam och besvärlig provkörning under ett år. Nog är det

Ang. vedeldning å lokomotiv m. m. (Forts.)

riktigt — det äro vi alla ense om — att det är synnerligen önskvärt, att skogsägare i de trakter, där bränsle finns i stor utsträckning, och där den projekterade driften skulle försiggå, finge möjlighet att på bästa möjliga sätt avyttra denna ved. Man undrar dock, huruvida icke staten skulle kunna på ett lämpligare sätt än genom att lägga ned pengar på ett ovissat experiment och på en drift, som vår främsta auktoritet på järnvägsdriftens område här i landet bestämt avstyrker, och ikläda sig en merkostnad på 20 % — en merkostnad som, såsom jag nyss sade, sannolikt kommer att betydligt överskridas — hjälpa dessa där uppe, t. ex. genom att med fraktnedsättningar bereda vederbörande större möjlighet att kunna få ut sina varor.

Herr talman, jag skall icke upptaga tiden längre utan ber att på grund av det anförda få yrka bifall till utskottets avstyrkande hemställan.

Herr Nilsson i Göteborg: Herr talman! Jag tycker, att man icke behöver spilla så många ord på detta problem. Från motionärernas sida överdriver man säkerligen betydelsen av de resultat, vartill man syftar i deras motion, ty varken ur ekonomisk synpunkt eller ur synpunkten av arbetslöshetens bekämpande komme man fram till några viktiga resultat genom att bifalla ifrågavarande motion. Man märker, vilken vikt reservanterna, när de försvara sin reservation, fästa vid den utredning och det yttrande, som kommit från Mellersta och norra Sveriges ångpanneförening, under det att man på samma sida helt undervärderat de yttranden, som kommit från det mest sakkunniga hållet, nämligen från järnvägsstyrelsen. Reservanterna föreslå här bland annat, att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om försöksdrift med vedeldning å lokomotiv å en för ändamålet lämplig bansträcka. Nu ha vi här i landet för några år tillbaka under kristiden haft vedeldning å våra lokomotiv, och man kan hämta erfarenhet därifrån för att se, vad man ansåg lämpligt vid den tidpunkten. Under krisåren, alltså under de tre år, som man eldade med ved vid järnvägarna skedde detta emellertid vid en i flera avseenden lämplig tidpunkt. Dels hade man en kortare körtid än man för närvarande har, dels hade rationaliseringen av järnvägsdriften icke fått den omfattning, den för närvarande har. När man alltså redan med den erfarenhet, som man har från den tidpunkten, kommer fram till det resultat, att det icke i flera avseenden skulle vara lämpligt, så är det i nuvarande tid ur flera synpunkter ännu mera oklokt att börja med en sådan försöksdrift.

Vi skola också observera, att järnvägarna för närvarande lida under en mördande konkurrens med andra kommunikationsmedel, och då vore det i högsta grad olyckligt, om man nu skulle minska järnvägarnas konkurrensduglighet genom att införa vedeldning för att därigenom söka få fram ett resultat, som ur många synpunkter icke vore lyckligt.

Jag skall icke uppehålla mig längre vid denna fråga utan ber endast att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Nyblom: Herr talman! Jag kan icke neka till att jag i viss mån är förvånad över det stora motstånd, som här möter från Göteborgskanten mot de försök med vedeldning, som reservanterna vilja ha till stånd. Det är väl i varje fall icke farligt, att försöken komma till stånd. Man har visserligen, såsom herr Nilsson i Göteborg anförde, redan under kristiden vedeldat på statens järnvägar, men, herr Nilsson, då var det på det sättet, att under den tiden behövde man icke iakttaga några ekonomiska hänsyn. Man behövde icke vara så sparsam och försiktig med bränslet som man under nuvarande förhållanden måste vara. Jag tror därför, att de försök, som gjordes under kristiden, på intet sätt äro utslagsgivande för bedömandet av denna vedeldning. Om man

Ang. vedeldning å lokomotiv m. m. (Forts.)

kunde få till stånd en sådan vedeldning, vore det alldeles givet av mycket stor betydelse för Norrland och överhuvud taget för de skogrika trakterna av vårt land, där det gäller att få avsättning för överskottsved och gallringsvirke. Det finns heller inte några som helst tekniska hinder för att få till stånd denna vedeldning. Det ha vi sett i Finland. Nu anför visserligen järnvägsstyrelsen att vedeldning skulle bli åtskilligt dyrare än koleldning. Ja, det är nog riktigt, men det är rätt märkligt, att den kalkyl, som järnvägsstyrelsen förebragte år 1931, visade, att vedeldningen skulle vara 83 % dyrare än koleldning, medan enligt den kalkyl, som järnvägsstyrelsen förelade oss i februari månad i år, vedeldning skulle vara endast 64 % dyrare. Alltså från 1931—1934 hade kalkylerna undergått en viss minskning nedåt. Det har i detta sammanhang påpekats att vedkostnaderna i följd vid statsjärnvägarna i Finland voro ungefär 45 % mera och beräknades att under 1934 bli 20 % mera. Det finns alltså möjlighet att med en praktisk tillämpning av vedeldning få ned merkostnaden för densamma. Jag kan icke tro annat än att man skulle här i landet kunna få fram vedeldning på lokomotiv till ett ganska hyggligt pris, även om kostnaderna också komme att överstiga koleldningen med ett par tre tiotals procent. Jag är också övertygad om att experimentet skulle kunna visa oss, att man kunde förenkla själva de arbetsuppgifter, som sammanhånga med vedeldning på lokomotiv. Jag tror också, att det vore möjligt att vid ett sådant experiment draga nytta av den erfarenhet, som man vunnit i Finland.

Jag är också övertygad om att man skulle kunna genom lämpligt samarbete med landets skogsägareföreningar, alltså med skogsägarna och deras organisationer, få fram sådana former för vedens framförande, vedens torkning samt för dess leverans kanske direkt på lokomotivet, att icke statens järnvägar allt för mycket skulle besväras av omkostnaderna med detta. Givet är också, att järnvägsstyrelsen borde hållas skadeslös för ifrågasatta experiment, så att järnvägsstyrelsen icke skulle få bekosta dem av sina egna medel. Jag tycker, att man i det fallet icke skulle sakna möjlighet från statsmakternas sida att ställa medel till förfogande. Det vore nog rätt bra använda kontantunderstödsmedel, om man toge något litet av de pengarna till just detta experiment. Jag tror också, att det kunde vara försvarbart om riksdagen använde något av de medel, som förra veckan ställdes till förfogande för vedeldningens främjande, för ett experiment av detta slag. I Finland har man lyckats med vedeldning och man har lyckats bra. Det har visat sig, att den kan ge ofantligt mycket arbete i skogstrakterna. Det skulle kunna lyckas även hos oss här i Sverige, åtminstone på de små bansträckorna. Vi ha dessa förbindelsebanor mellan statsbanan i Norrland och kustbanan, exempelvis mellan Söderhamn och Kilafors, mellan Hudiksvall och Ljusdal, mellan Sundsvall och Ånge samt mellan Härnösand och Sollefteå. Jag är alldeles säker på att man på dessa mindre tvärbanor skulle kunna elda med ved utan någon större olägenhet, då dessa banlinjer gå i skogrika trakter, där det finns gott om ved som man gärna vill ha avsättning för. Varför skall man icke då använda sig av dessa järnvägar till vedeldning och därigenom bereda ytterligare arbete för många, som nu icke ha något att syssla med?

I Finland förbrukade man under år 1932 1.240.000 kbm. ved vid järnvägarna. Det är en ofantligt stor kvantitet. Man skulle av denna ved kunna bygga en mur från Malmö till Stockholm, 1 meter bred och 1 meter hög, och göra den muren dubbel, och det skulle ändå bli ved över. Det ligger ofantligt mycket bakom denna stora vedkvantitet. Om vi endast ämnade använda tiondelen i vårt land, skulle det skapa många välkomna arbetsmöjligheter för de arbetslösa i skogrika delar av landet.

Jag tror icke, att det är farligt att följa reservanternas förslag och begära ett

Ang. vedeldning å lokomotiv m. m. (Forts.)

experiment. Jag hoppas, att icke damerna och herrarna missförstå mig, om jag vädjar till er att taga kol på det yrkande, som utskottet kommit till, och i stället gå på reservanternas linje.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till reservanternas hemställan.

Herr **Hansson** i Vännäsby, som nu erhöll ordet för kort gemäle, anförde: Herr talman! Endast några ord. I denna debatt har från utskottsmajoriteten framkommit den invändningen, att ifrågavarande förslag icke skulle ha någon egentlig betydelse ur arbetslöshetssynpunkt. Jag ber att få framhålla, att i ett annat utlåtande, som avgivits av järnvägsstyrelsen till 1931 års skogs-sakkunniga så sent som förra året, talas det om vissa linjer i det skogrika inlandet såsom Jörn—Arvidsjaur, Gällivare—Jokkmokk, Hällnäs—Stor-Uman och Forsmo—Hoting. Av denna redogörelse framgår, att dessa banlinjer skulle behöva en årlig vedkvantitet av 67,000 kbm och att denna vedmängd skulle kräva 40,000 dagsverken. Jag ifrågasätter, om icke sådana siffror ha en viss betydelse ur arbetslöshetssynpunkt. Det är också endast vissa banor, som detta system kan tillämpas på. Det finnes många flera, som ur skogstillgångssynpunkt ligga i ett mycket gott läge för att få den ved, som behövs för vedeldning.

Vidare har man talat om erfarenheterna från kristiden. Dem ha också reservanterna påtalat. Något så dåraktigt som försiggick under kristiden begära vi icke. Vi vilja blott ha ett prov under sunda och normala förhållanden, som kan ge oss ett resultat, som visar huru det ställer sig beträffande denna sak.

Man har vidare påtalat konkurrensen med motorfordonstrafiken. Såvitt det angår de omnämnda linjerna i dessa trakter vägar jag påstå inför kammaren, att det har rakt ingen betydelse, ty det gäller här en trakt, där det knappast finns några vägar, så att det har, som sagt, ingen som helst betydelse ur konkurrenssynpunkt.

Vidare yttrade:

Herr **Severin**: Herr talman! När statens järnvägars överrevisorer offentliggjorde sin berättelse för år 1932, gjordes det en stor sensation därav, att statens järnvägar hade en förlust på 17 miljoner kronor. Man räknade också ut, att förlusten utgjorde omkring 12 % av hela den statliga inkomst- och förmögenhetsskatten. Det är klart, att alla, som intressera sig för dessa frågor, måste på grund av ett sådant yttrande från ett vederhäftigt håll anse, att statens järnvägar sköttes så miserabelt, att de voro under all kritik. Självfallet är att vedeldningen såsom en ersättning för koleldningen skulle ytterligare öka dessa förluster och sålunda ge ytterligare anledning till samma slag av kritik mot statens järnvägars skötsel, som framkom i överrevisorernas yttrande beträffande 1932 års resultat. Järnvägsstyrelsen avgav på sin tid en mycket detaljerad utredning i denna fråga till 1931 års skogs-sakkunniga. Vedeldningen var visserligen icke, såsom herr Nyblom sade, 83 % dyrare men den var mer än 50 % dyrare. För att en vedeldning skulle kunna äga rum vid de linjer, som då voro på tal, skulle det krävas en investering av nytt kapital på 150,000 kronor, d. v. s. det är själva anläggningskostnaderna; de löpande kostnaderna för vedeldningen på dessa bansträckor skulle uppgå till 476,000 kronor. Mot dessa 476,000 kronor skulle man spara för 260,000 kronor kol, och förlusten på experimentet skulle sålunda uppgå till 216,000 kronor. Denna förlust kan man anse faktisk och den kan icke elimineras med några praktiska prov. Vi ha redan, såsom herr Nilsson i Göteborg anförde, en praktisk erfarenhet av denna vedeldning, och varken vedeldningens utsträckning till större

Ang. vedeldning å lokomotiv m. m. (Forts.)

delar av linjenätet eller dess begränsning till mindre delar kan ändra detta faktum. Det är helt enkelt ur ekonomiska synpunkter fördelaktigare att hugga ned denna ved, släpa ihop den och bränna upp den som Valborgsmässoeldar än att elda statens järnvägars lok därmed.

Jag är naturligtvis icke alls motståndare till att dessa skogsägare skola erhålla hjälp från staten i den mån, detta är nödvändigt, men att denna hjälp skall gå över statens järnvägars räkenskaper, och att statens järnvägar skall förvandlas till någon slags social hjälporganisation, som har att utbetala fattigvårdsunderstöd av ett eller annat slag, det måste man beteckna såsom i hög grad irrationellt. De 216,000 kronor, vartill statens järnvägar beräknat den förlust, som skulle uppkomma genom vedeldning på den nu omhandlade sträckan, är det mycket bättre, att riksdagen direkt anslår till skogsägarna, ty därigenom hade man undkommit en hel del andra olägenheter, som vedeldningen skulle medföra. Det är nämligen icke allenast den direkta förlusten, utan härtill kommer också att själva driften måste bli sämre, därför att tågastigheten måste sänkas, varigenom järnvägarnas förmåga att kunna konkurrera med motorfordonen ytterligare förminsкас. Det är också en massa andra olägenheter som skulle uppkomma. Dessutom får man naturligtvis antaga, att under förutsättning av andra priser på skogsprodukter skulle icke skogsägarna vara villiga att sälja ens till de priser, som man nu räknar med, varigenom förlusten ytterligare skulle förstöras. Det är just med hänsyn till att man så infamt passar på statens järnvägar, när bokföringsmässigt de råka förlora litet medel, som man måste reagera mot att, på grund därav att några grupper i samhället behöva hjälp, påföra statens järnvägar ytterligare förluster. Därför att man skall hjälpa skogsägarna med 200,000 kronor skola statens järnvägar förlora ett par tre hundratusen kronor. Det är som sagt irrationellt och kan under inga förhållanden tillstyrkas.

Jag skall därför, herr talman, be att få yrka bifall till utskottets utlåtande.

Herr Strindlund: Herr talman! Jag fäste mig vid ett uttalande som gjordes av herr Nilsson i Göteborg. Han sade bl. a., att det var omöjligt att förbigå järnvägsstyrelsens yttrande. Jag vill i alla fall peka på en del omständigheter, som kanske böra ihåggas just då man skall taga ståndpunkt till denna fråga. Vi bygga i viss utsträckning på erfarenheten och de siffror, som äro beräknade och som vi delvis fått ifrån Finland. Jag kan nog förstå, att järnvägsstyrelsen, om den skall yttra sig i en sådan här fråga, lägger enbart järnvägsekonomiska synpunkter på den, men det kan hända, att riksdagen jämväl måste se litet vidare på denna sak. Icke minst, såsom det framhållits ur arbetslöshetssynpunkt, anser jag denna fråga ha en stor betydelse. Jag kan ju även jag få taga Finland som exempel. De finska järnvägarna förbrukade år 1929 1,357,196 kbm ved. För att räkna ut vad detta kan betyda ur arbetslöshetssynpunkt, antar jag, att en huggare i genomsnitt kommer upp till 3 kbm ved per dag. Hur många dagsverken motsvarar då denna vedkonsumtion? Jo, det skulle ge ungefär 452,400 dagsverken bara för huggning i skogarna. Jag skulle med andra ord kunna säga, att jag får cirka 4,524 arbetare sysselsatta i 100 dagar, vilken tid något så när motsvarar säsongen för dylikt skogsarbete. Hårtill kommer, att man torde få räkna med nästan lika många dagsverken för körning och transport och bearbetning i övrigt av veden.

Hur ha nu förhållandena varit hos oss? Ja, jag vill nämna, att från 1920 till 1929 hade statens järnvägars upphandling av ved för vissa lokomotivtyper gått ned från 419,771 kbm till 4,915 kbm. Förbrukningen var alltså år 1929 icke mer än en hundradel av vad den var år 1920. Räknar jag jämväl om

Ang. vedeldning å lokomotiv m. m. (Forts.)

dessa kvantiteter i dagsverken efter samma beräkningsgrunder, finner jag, att denna minskade förbrukning av ved vid järnvägarna har gjort, att vi ha gått förlustiga ett antal dagsverken av 138,285. Man skulle alltså med andra ord i runt tal ha kunnat sysselsätta icke mindre än 1,400 arbetare under en tid av 100 dagar i skogarna, om järnvägarna hade haft samma vedförbrukning år 1929 och följande år som de hade år 1920.

Då man här nu har pekat på de finska förhållandena och anfört siffror därifrån, tycker jag, att herrarna också skulle ha talat om att trots den redan stora förbrukningen av ved fann den finska riksdagen år 1931 nödvändigt att skriva till regeringen och begära åtgärder för en ytterligare förbrukning av inhemskt bränsle. Det kan kanske ha sitt intresse att citera vad agrarutskottet skrev i sitt betänkande den 16 april 1931, vilket betänkande sedermera godkändes av riksdagen. Agrarutskottet anhöll, att »regeringen skyndsamt måtte vidtaga sådana åtgärder, att användandet av inhemskt bränsle vid statsjärnvägarna och i statens övriga inrättningar med det första bleve betydligt större än nu är fallet; och att regeringen måtte vidtaga åtgärder för åstadkommande av planmässiga undersökningar angående ökande av klen-virkets avsättningsmöjligheter, förbättrande av förarandet vid tillverkning av inhemskt bränsle samt utvecklande av eldningsanordningarna, så att de bleve så förmånliga som möjligt för inhemskt bränsle.» Jag menar, att detta den finska riksdagens beslut borde man väl observera, när man bygger sitt ställningstagande på järnvägsstyrelsens behandling av siffror, som man erhållit från den finska statistiken.

Vi få nog se på denna fråga ur litet större synpunkter här i riksdagen, exempelvis att även om vi skulle förlora en viss summa pengar genom den fördyring av järnvägsdriften, som eventuellt kan uppstå, ifall man överginge till inhemskt bränsle, så skulle man kanske göra en mångdubbelt större besparing på de arbetslöshetsanslag, som vi eljest skulle få lov att anvisa.

Vad beträffar frågan om möjligheten att få en järnvägsdrift med vedeldning ekonomisk, så är det ju ingen, som säkert kan gå i borgen för att experimentet skall lyckas, men jag skulle vilja fråga, vad ni tro det skulle ha blivit för svar, om någon för tio år sedan yrkat riktigt bestämt på att vi skulle börja elda med ved här i riksdagshuset. För min del tror jag, att herrarna skulle ha gått emot det med ungefär samma motivering, som ni nu använda mot detta uppslag att vid vissa järnvägslinjer börja använda vedbränsle. Nu skulle jag vilja säga, att vi skola naturligtvis icke se alltför optimistiskt på möjligheten att kunna tillgodogöra sig veden som bränsle vid järnvägarna, men jag tror dock, att vi med säkerhet ha vissa järnvägslinjer, där det mycket väl skulle kunna gå för sig. Framför allt gäller det givetvis att utvälja sådana linjer, där veden kan levereras direkt, alltså linjer som gå fram genom skogrika trakter.

Då man här talat om att man skulle kunna utvidga vedeldningen vid de fasta anläggningarna, vill jag peka på att just i sådana trakter, där vi ha sådana järnvägslinjer, som jag förutsätter skulle kunna komma i fråga för vedeldning, finnas regel inga fasta anläggningar, som skulle kunna konsumera vedkvantiteter av någon betydelse. Jag får också framhålla, att man givetvis icke på något som helst sätt skall eftersätta kravet på god kvalitet, då det gäller det inhemska bränslet.

Herr Ekman gick så pass långt, att han till och med sade, att tillräckligt bärande skäl för proveldning knappast föreligga. Jag skulle då verkligen vilja fråga herr Ekman vilka skäl han anser skola föreligga för att man skall våga sätta i gång med en undersökning av en så pass stor och betydelsefull fråga som denna. Icke skall man väl ändå behöva komma tillbaka till

Ang. vedeldning å lokomotiv m. m. (Forts.)

sådana förhållanden, som vi hade under krigsåren för att få med stadsborna på en sådan undersökning?

Det har också gjorts det uttalandet, att man skulle kunna tillgodose den befolkning, det här gäller, på många andra sätt, exempelvis genom fraktnedsättningar, varigenom den skulle få lättare att skicka i väg sina varor, som jag tror uttrycket föll från herr Ekmans sida. Jag skulle då vilja fråga honom vilka varor han tänkt sig, att den befolkning skulle skicka i väg, som bor i de trakter, där denna fråga är mest aktuell. Jag undrar, om man icke får anse, att vad dessa egentligen ha att sälja, det är, som man populärt brukar säga på visst håll, sin arbetskraft, och denna omsättes bl. a. just genom framställning av ved.

Jag skulle vilja säga, att man kan kalla denna fråga för en del av vårt folkförsörjningsproblem. Även om man kallar dessa skogsbor jordbrukare, kan man icke vänta, att de på sina små ställen skola kunna klara sig utan biinkomster. En biinkomst är givetvis att kunna få en viss arbetsförtjänst. Om denna inkomst sedan baseras på framställning av ved eller på annat skogsarbete har mindre betydelse, men hur skola herrarna, om ni ta bort sådana möjligheter, kunna skaffa dem dessa biinkomster?

Jag vill med det nu sagda ha framfört en del repliker och jag vill också säga till herr Severin, att så långt har väl ändå ingen gått, att man tänkt sig och yrkat på att järnvägsstyrelsen skulle bli någon fattigvårdsinrättning. Detta uttalande i och för sig tycker jag tyder på att man tar något för lätt på den fråga, som vi nu diskutera. Jag tror, att vi mycket väl kunna gå in för att göra den undersökning, som reservanterna ha föreslagit, och jag ber att varmt få tillstyrka densamma.

Herr Nilsson i Antnäs: Herr talman! Endast några ord. Efter herr Strindlunds senaste anförande har jag icke så värst mycket att tillägga. Jag vill dock säga, att det är icke riktigt att, som järnvägsstyrelsen och somliga av herrarna här göra, endast anlägga järnvägsekonomiska synpunkter på denna sak. Det är, som den siste ärade talaren framhöll, i mycket stor utsträckning en försörjningsfråga, det gäller.

Man har talat om Finland och pekat på de dåliga resultat, som man där har fått under tidigare år. Jag vill säga, att när man läser igenom det uttalande, som Norrbottens läns skogsägarförening fick från finska järnvägsstyrelsen sistlidne höst, så får man ett starkt intryck av att man icke handlat riktigt förnuftigt. Det intrycket har då i varje fall jag fått. Det gäller här en organisationsfråga av betydande mått. Finska järnvägsstyrelsen har, såvitt jag kan förstå, i egen regi handhaft vedens anskaffande från kontraktens uppgörande till dess den varit på tendern och i lokomotivet. Det skall naturligtvis icke ordnas på det sättet, utan vedleverantören skall sköta om det hela vägen från det veden står på rot i skogen och till det den levereras på tendern. Det säger sig självt, att det skall gå smidigare och bli mycket billigare.

Jag upprepar vad jag nyss sade, att detta är en organisationsfråga av betydande mått, och man kan icke åberopa erfarenheterna från kristiden, när allting gick så att säga huller om buller. Här måste vidtagas förberedelser månader, för att icke säga år i förväg, innan det skall kunna bli något gott ekonomiskt resultat.

Jag har sagt i min motion, att järnvägsstyrelsen synes ha en panisk ovilja mot detta, och jag vidhåller alltjämt detta mitt yttrande. Jag var i tillfälle upprepade gånger år 1929, tror jag det var, att tala med framstående män, med topparna i järnvägsstyrelsen, och då sade en av dem rent ut till mig, sista

Ang. vedeldning å lokomotiv m. m. (Forts.)

gången jag talade med dem, att »ja, om vi så finge veden gratis, är det icke sagt, att det ändå skulle gå ihop för oss». Är icke detta en panisk ovilja, det måste jag fråga. Nu talar man här om att den vederhäftigaste utredningen och de vederhäftigaste uttalandena komma från järnvägsstyrelsen. Jag tror det icke. Jag tror mera exempelvis på ångpanneföreningen. Den torde också i detta fall, när det gäller eldning i ångpannor, vara mera sakkunnig än vad järnvägsstyrelsen är, jag tillåter mig säga det.

Man säger, att det kommer att bli 45 å 50 procent dyrare enligt järnvägsstyrelsens yttrande. Jag frågar: Hur vet man det, när man icke har gjort något försök och icke vill tillåta, att vi få göra ett försök? Jag framhöll i mitt första anförande, att det var precis på samma sätt, när vi började framställa krav på att få elda med ved i stationära anläggningar. Det var ett alldeles analogt fall. Det är det praktiska livets män, som ha visat de så kallade sakkunniga, att det går i de stationära anläggningarna och går med glans. Jag tror, att det skulle bli på ungefär samma sätt, om vi finge göra ett allvarligt prov och försöka driva fram våra tåg med inhemskt bränsle. Herrarna ha icke som jag varit i tillfälle att åtskilliga gånger åka på svenska järnvägen utmed Torne älv, då man kan se finnarna köra på andra sidan om älven precis lika fort, fastän de elda med ved. För oss skall det emellertid icke gå att göra det ens på sådana banor, där det för övrigt icke är fråga om vare sig tåg hastighet eller tyngd.

Det var någon talare här, som sade, att det skulle vara bättre att anslå dessa pengar till vedhuggning i skogarna för att sedan sätta eld på veden och bränna upp den. Det är ju ett yttrande, som man icke ens kan behöva svara på.

Sedan var det någon, som nämnde brandfaran. Enligt finska järnvägsstyrelsens utredning är brandfaran föga större, när man eldar med vedbränsle än när man eldar med det vanliga kolbränslet.

Jag vidhåller, att det här bara är fråga om ovilja mot saken, och jag vidhåller mitt yrkande om att vi skola få göra ett försök, ty innan vi fått anställa praktiska prov, få vi icke hål på denna blåsa. Jag tror emellertid, att finge vi göra ett prov och göra det grundligt, så skulle järnvägsstyrelsen och de myndigheter och riksdagsmän, som gå emot detta, tvingas att vika undan tum för tum på samma sätt som man fått göra, när det gällt de stationära anläggningarna.

Herr Olofsson i Digernäs: Herr talman! Det är ju redan så mycket sagt i denna fråga, att man icke längre borde behöva uppehålla tiden, och jag skall icke heller bli mångordig. Jag vill endast säga, att det förefaller mig som lekman underligt, att järnvägsstyrelsen skall resa ett sådant motstånd i denna fråga. I fråga om de stationära anläggningarna har ju, som här redan sagts, vedbränslet gått fram med glans, och det är sant. Varför skall man icke då också kunna prova på det nu ifrågasatta området? Vi kunna ju ta sådana orter som Stensele och Storuman, som ligga minst 30 mil från havet och där skogen får ruttna ned. Man kan icke tillvarata annat än den allra bästa skogen, och vedskogen får ruttna ned. Man kan icke bygga någon trämassefabrik, ty frakterna äta upp förtjänsten. Man kan icke frakta annat än det bästa timret ned till havet, och den mindre skogen får som sagt ruttna ned. För lekmannen förefaller det då alldeles oförklarligt, att man skall frakta kol dit upp, där skogen icke kan tillvaratagas. Varför går det i Finland? Varför kan man där frakta mycket billigare än på de svenska järnvägarna? Det har inflytande på flera områden. Jag såg i en tidskrift, att hötransporterna kunna ske billigare i Finland, och att Finland under det gångna året fått sälja över 12 miljoner kilo hö till Norrbotten, under det att från Sverige endast

Ang. vedeldning å lokomotiv m. m. (Forts.)

kommit 1,343,000 kilo. Skola finnarna med sin vedeldning konkurrera bort höhandeln också?

Det är för mig fullkomligt obegripligt, att järnvägsstyrelsen skall kunna resa ett sådant motstånd, som den gör. Det är bara det, att man vill icke sätta i gång och organisera saken. Man pekar här på erfarenheterna från kristiden, då man använde vedbränsle, men det går icke att jämföra på det sättet, utan det skall som sagt ordnas på ett praktiskt sätt. Det var likadant, när det var tal om att elda med ved här i riksdagen och i andra stationära anläggningar. Alla förklarade, att det går icke att elda med ved i stället för med kol eller koks, ty det blir så arbetsamt och besvärligt på alla sätt. Jag frågade nu en av eldarna här och han sade, att han eldade hellre med ved än med koks, därför att det blivit ordnat på ett praktiskt sätt.

Det gäller här som sagt en organisationsfråga, och blir det organiserat väl, är jag övertygad om att det skall gå bra med vedbränsle, särskilt uppe i Norrland, exempelvis vid Inlandsbanan. Det är icke mera bråttom med tågen där än att man skulle kunna elda med ved, även om de skulle gå en smula långsammare. Det är då sannerligen ingen stor trafik att tala om. När man har skogen gratis och det endast gäller att lägga arbete på den, borde det kunna gå. Jag yrkar bifall till reservationen.

Herr Hage: Herr talman! Jag skall be att få göra den reflexionen, att under nu rådande kristid har här i riksdagen genomförts en hel del åtgärder, som nationalekonomiskt kunna diskuteras minst lika mycket som det förslag, som framlagts i motionen och i reservationen. Ty man tvingas under en sådan situation till en hel del saker, som vid första påseende kanske kunna betraktas såsom nationalekonomiskt orimliga. Men man måste taga dem likväl på grund av förhållandena, på grund av den svåra tiden och på grund av att man kanske på ett visst område vinner en del fördelar, även om man samtidigt förlorar en del på ett annat område.

Jag tror, att man kan lägga detta betraktelsesätt till grund för diskussionen här i dag. Det är utan tvivel på det sättet, att hur »järnvägsbetonad» man än är, kan man naturligtvis icke betrakta statens järnvägar som en nationalekonomisk enhet för sig. Statens järnvägar är endast ett organ i den större nationalekonomiska enheten Sverige. Alltså, låt vara, att det skulle uppstå förlust — och kanske en betydande förlust — inom den enhet, som heter statens järnvägar; men om man å den andra sidan för den större enheten vinner en hel del nationalekonomiska fördelar, så måste man se till, att man följer den väg, på vilken man vinner en större fördel för den större enheten.

Nu vill jag emellertid i detta sammanhang säga, att jag icke går så långt att jag tror, att man ens med de utgångspunkter jag härvidlag har kan införa vedeldning i någon större omfattning vid våra statsbanor. Den vedeldning, som kan ifrågasättas, kommer helt naturligt att inskränka sig till vissa delar av övre Norrland. Även där torde det endast kunna bli fråga om att sätta i gång med vedeldning vid vissa tertiärbanor, där behovet av att komma någorlunda fort fram icke anses vara så brännande, och där det i övrigt finns möjlighet att använda skogsprodukter för järnvägsdriften.

Jag vill för övrigt i detta sammanhang säga, att det är givet att vi, som sitta här på Norrlandsbänkarna, äro litet Thomasbetonade uti dessa saker, d. v. s. vi hoppas i det längsta, att det skall finnas någon möjlighet att göra något av det här föreliggande uppslaget.

Detta är icke, såsom herr Severin sade, enbart ett intresse för skogsägarna, utan det gäller här även ett intresse för skogsarbetarna. För övrigt vill jag säga, att jag tycker, att när det yrkande, som framstälts i reservationen, är

Ang. vedeldning å lokomotiv m. m. (Forts.)

så pass moderat som det i verkligheten är, det kan vara en ganska rimlig begäran, att riksdagen går med på detta. Det gäller ju här endast en försöksdrift vid en tertiärbana i Norrland under, låt oss säga, ett års tid. Detta kan naturligtvis icke i någon större utsträckning draga ned statens järnvägars finanser, ty det blir ju en mycket liten del av statens järnvägar, som kommer att beröras av denna försöksdrift.

Nu kan man visserligen peka på, att alla dessa ombyggnader, som nödvändiggöras av en försöksdrift, kosta pengar. Men gentemot detta vill jag göra gällande, att ett försök härvidlag kan vara värt sina pengar. Ty jag tror för min del, att det vore rimligt — vilken utgången än blir — att man på något sätt får bestämd klarhet i frågan, huruvida nationalekonomiskt sett — när man sammanställer å ena sidan plus och å andra sidan minus — fördelarna övertäga nackdelarna för landet i dess helhet. Finner man att detta är fallet — vilket man uppenbarligen funnit i Finland, då man där annars icke skulle fortsätta att elda lokomotiven med ved — är det anledning att utöka denna drift till en eller annan tertiärbana i övre Norrland. Längre kommer man antagligen icke i detta avseende, men det vore betydelsefullt nog i och för sig, då man därigenom skulle kunna åstadkomma en viss stadga i fråga om avsättningen av skogsprodukter i Norrland. Detta skulle givetvis vara till fördel. Ty det är visserligen sant, att det för närvarande råder en högkonjunktur för skogsprodukternas avsättning, men ingen vet, huru länge denna högkonjunktur kommer att vara. Om man talar med personer, som väl känna till dessa förhållanden, och om man frågar dem, om det var troligt, att denna högkonjunktur skulle bli bestående, så får man i allmänhet till svar, att man överhuvud taget icke vågar yttra sig om den saken. Kanske är den nuvarande högkonjunkturen endast en *tillfällig* företeelse. Om någon tid äro vi kanhända tillbaka i den gamla lågkonjunkturen. En viss stabilitet i avsättningen, en viss minimiavsättning, som man alltid skulle kunna räkna med för dessa skogsprodukter, vore i någon mån ett medel till stabilisering av de ekonomiska förhållandena särskilt i övre Norrland.

Herr talman! Då jag är alldeles övertygad om, att om nu detta förslag avslås, frågan ständigt och jämt kommer åter och blir föremål för diskussion både här i riksdagen och i tidningspressen, håller jag för min del före, att man bör göra en undersökning på detta område. Och då är det rimligt, att *staten*, den store företagaren, går in för detta. Jag tror alltså, att det hela är en nationalekonomisk fråga av så pass stor räckvidd att det kan vara rimligt, att staten tar initiativet till en undersökning sådan som den nu föreslagna.

Från dessa utgångspunkter skall jag, herr talman, be att få yrka bifall till reservationen.

Herr **Severin**: Herr talman! När jag sade, att man icke skulle göra statens järnvägar till ett understödsorgan, var det icke bara på vedeldningen jag tänkte. Man har nämligen även i andra avseenden anlagt liknande synpunkter som de nu framförda på statens järnvägars skötsel. Jag tror, att det var år 1930, som man av hänsyn till näringslivets intressen sänkte taxorna och därigenom minskade statens järnvägars inkomster med 10 miljoner kronor; och detta mot järnvägsstyrelsens yrkande, då järnvägsstyrelsen framhöll, att denna sänkning icke vore järnvägsekonomiskt motiverad. När emellertid denna sänkning, som ansågs motiverad ur andra synpunkter än statens järnvägars egna, genomfördes, åsamkades därmed statens järnvägar en minskad inkomst på ungefär 10 miljoner kronor. Resultatet blev sålunda, att statens järnvägar bokslutmässigt sett gick så och så mycket sämre eller, om man så vill säga, sköttes

Ang. vedeldning å lokomotiv m. m. (Forts.)

så mycket sämre. Det är omständigheter av denna beskaffenhet, som sedan ge anledning till så sensationella berättelser som statens järnvägars överrevisorerers berättelse för år 1932.

Nu kan jag hålla med om, att man naturligtvis inte skall på spörsmål av vare sig den ena eller andra arten anlägga uteslutande järnvägsekonomiska synpunkter. Statens järnvägar äro, som herr Hage mycket riktigt sade, ingen isolerad enhet i och för sig, icke en företeelse, som man kan betrakta såsom skild ifrån statens övriga intressen. Det har visserligen varit ganska vanligt, att statsmakterna gjort detta och vitt och brett talat om den s. k. affärsmässiga driften, en sak, som man emellertid aldrig tagit någon vidare hänsyn till, när det gällt att fatta ett beslut, som avsett att från statens järnvägar utvinna bidrag till det ena eller det andra området inom näringslivet. Jag är sålunda överens med herr Hage därom, att vi icke böra tala bara om den affärsmässiga driften och om statens järnvägar som ett ekonomiskt sett isolerat företag och sålunda icke anlägga järnvägsekonomiska synpunkter, utan att vi böra anlägga nationalekonomiska synpunkter härvidlag. Då blir frågan, om det i detta fall kan uppstå ett nationalekonomiskt plus på vedeldningen. Jag sade nyss litet tillspetsat, att det var billigare att samla ihop denna ved, att betala priset för den och göra majbräror av det hela och låta statens järnvägar bränna kol, då detta vore billigare än att låta statens järnvägar elda loken med ved. Jag tror inte, att detta påstående slår så mycket fel, om vi nämligen utgå från de beräkningar, som järnvägsstyrelsen uppgjort. Nationalekonomiskt sett skulle resultatet bli precis detsamma, om statens järnvägar köpte kol för 216,000 kronor, och staten direkt utdelade 216,000 till skogsarbetare och skogsägare. Jag erkänner naturligtvis, att det inte är bara skogsägarna, som ha intresse av detta utan att även skogsarbetarna kunna ha ett intresse av att 216,000 utdelas i understöd. Men resultatet skulle bli detsamma som det nyssnämnda. Under förutsättningen att man inte kan använda arbetskraften på ett fördelaktigare sätt än att låta den hugga den ved, som skulle åtgå för att elda statens järnvägars lokomotiv, kan vedeldningen vara ekonomiskt motiverad. Frågan är alltså, om vi icke kunna använda denna arbetskraft på ett bättre sätt än genom att skaffa ved åt statens järnvägar. Jag tror för min del, att det är möjligt att använda den på ett fördelaktigare sätt. Man skulle ju exempelvis kunna använda den till att förbättra de i allmänhet ganska dåliga bostäderna i Norrland. Denna utgift på 216,000 kronor kunde i bägge fallen göras, men i det senare alternativet med fördelaktigare resultat.

Herr Olofsson i Digernäs talade om, att man icke kunde använda skogen däruppe utan att man nödgades låta den ruttna ned. Det är intet ovanligt att det finns naturrikedomar, som icke kunna ekonomiskt utnyttjas och som det är ekonomiskt fördelaktigare att låta ligga oanvända, antingen det nu gäller skog, som får ruttna ned, eller det är fråga om mineralfyndigheter, som få ligga orörda i jorden, eller det är jord som är så dålig, att det icke löner sig att bruka den till åker. Det finns sådana naturrikedomar, och om det i någon del av vårt land finns så illa belägen skog, att det icke är ekonomiskt fördelaktigt att utdriva den, är det bättre att låta den stå där i stället för att offra stora summor på att bara utdriva den. Man kan använda arbetskraften på ett bättre sätt.

Herr Pehrsson i Bramstorp: Utskottet säger på sid. 2 i betänkandet följande: »Utskottet, som ägnat frågan om vedeldning å lokomotiv en ingående prövning, har för sin del kommit till den uppfattningen, att det åtminstone

Ang. vedeldning å lokomotiv m. m. (Forts.)
för närvarande icke låter sig göra att vid järnvägsdrift övergå till vedeldning utan att överskrida den kostnadsram, som motionärerna själva uppdragit i sitt yrkande.» Och så fortsätter utskottet: »Vid sådant förhållande kan utskottet redan av formella skäl icke tillstyrka motionen i vad den avser vedeldning å lokomotiv.» Nu skulle jag vilja, därest utskottet grundar sitt avstyrkande på järnvägsstyrelsens utlåtande, vilja erinra om, hurusom vi under en följd av år på grund av omständigheterna ute i världen nödgats göra experiment, som faktiskt avstyrkts utav alla myndigheter. Jag menar därför — med all respekt för sakkunskapen både i det ena och det andra fallet — att om riksdagen hade följt sakkunskapen, skulle vi i närvarande stund använda utländsk brödspannmål i ungefär samma utsträckning som vi gjorde före 1930. Sakkunskapen hade då en bestämd uppfattning. Nu är en del av sakkunskapen av den uppfattningen, att vi här borde kunna göra ett försök, medan den sakkunskap, som svarar för det rent järnvägstekniska, avstyrker det hela. Herr Severin kan i viss mån ha rätt uti sin uppfattning, att man inte bör göra några försök, men det synes mig som om man, när man söker med ljus och lykta efter medel att förbättra förhållandena inom landet och åstadkomma ökade arbetsmöjligheter, också skulle kunna försöka åstadkomma något för dem, som äga dessa stora skogsvidder. Kan man åstadkomma arbete och därmed inkomst för skogsägarna och skogsarbetarna, synes det mig, att ett försök i den riktning, som reservationen föreslår, är värt att göra. Det är ju här icke tal om att draga upp riktlinjer och säga, att statens järnvägar skola drivas på det eller det sättet, utan här gäller det ju att åstadkomma försök, och sedan får väl riksdagen fatta ståndpunkt i fråga om den utsträckning, i vilken man i fortsättningen skall använda ved för järnvägarnas drift. Vi fattade för några dagar sedan ett beslut, som man kan säga berör en sak, som är ganska oprövad, ett beslut, som emellertid hade till grund en önskan att finna alla de vägar, som äro möjliga för att skaffa människor utkomst och ge dem möjlighet att åtminstone få en nödortfigt bärgning. Det är arbetar- och småbrukarrörelsen jag härvidlag syftar på. Proposition föreligger också, som går ut på, att ytterligare nya vägar skola prövas med mindre arrendejordbruk. Det synes mig därför, som om man icke bör lämna oförsökt den åtgärd, som här föreslås av reservanterna, då man däri genom kan få ett medel att skaffa inkomst åt såväl skogsägarna som dem, vilka eventuellt få sysselsättning med att hugga denna ved. Av denna anledning skulle jag verkligen vilja vädja till kammaren att, då vi nu på allt sätt försöka åstadkomma lindring i det nu rådande svåra läget, biträda vad reservanterna här föreslagit, till vilket förslag jag, herr talman, ber att få yrka bifall.

Häruti instämde herr *Hansson* i Rubbestad.

Herr *Andersson* i Munkaljungby: Herr talman! Reservanterna bygga i stort sett sin argumentering därpå, att den sakkunskap, som förelegat för utskottet, icke skulle vara helt att lita på. Man påpekar sålunda, hurusom sakkunskapen under många år sagt, att det icke gick att med ekonomisk bärighet elda med ved i stationära anläggningar. Nu förhåller det sig väl ändå på det sättet, att, så länge man inte hade några speciellt för vedeldning byggda pannor, kunde man icke heller med ekonomisk fördel elda med ved i dessa stationära anläggningar.

En annan sak är att våra lokomotiv, sådana dessa nu äro byggda, icke gärna kunna ändras om till vedeldning. Våra nuvarande lokomotiv äro byggda att eldas med kol. Så snart man skall elda med ved i en ångpanna, det må nu vara

Ang. vedeldning å lokomotiv m. m. (Forts.)

pannan i ett lokomotiv eller i en stationär anläggning, som icke är specialbyggd, kan man icke tillgodogöra sig den effekt av bränslet, som är önskvärd, och som det varit möjligt med en specialbyggd panna. Detta är nu en sak.

Då man vidare talar om och därmed vill förringa den sakkunskap, som stått utskottet till buds, så kan man väl icke gärna tillvita 1932 års skogssakkunniga att på något sätt vara partiska i denna fråga. Dessa sakkunniga säga i sitt år 1933 avgivna betänkande, att de icke anse sig kunna förorda vedeldning på lokomotiv.

Vidare hava vi ju erfarenheter från krigsåren. Dessa erfarenheter tala ju alla för att icke vedeldningen var på något sätt förmånlig. De finska järnvägarnas resultat säger också, att man trots mångårig erfarenhet icke kunnat komma lägre än till 45 procent merkostnad. Merkostnaden har tidigare varit högre; den har under något föregående år varit uppe i ända till 160 procent. Finnes det någon förutsättning för att vi inom de närmaste åren skulle komma till bättre ekonomiskt resultat här i landet än vad man kunnat komma till efter mångåriga erfarenheter vid de finska järnvägarna? En annan sak är, att vi hava i Sverige vida större anspråk på järnvägarna än vad man har i Finland. Det bör även hava någon betydelse.

Då vi inom majoriteten i utskottet kommit att yrka avslag på motionen, beror det icke därpå, att vi icke skulle vilja främja dess syfte i och för sig. Vi vilja naturligtvis gärna hjälpa skogsnäringen i Norrland att få avyttra sitt vedbränsle. Det är alldeles tydligt, att sådana synpunkter, som att vi på något sätt skulle ställa oss avoga mot norrlänningarna, i detta fall icke förekommit inom utskottet. Vi hava inom utskottet sökt pröva frågan efter sakliga linjer. Men vi hava måst följa våra intryk från den sakkunskap, som föreläggat. Jag kan icke finna, att man har någon som helst orsak att undervärdera den sakkunskap, som stått till utskottets förfogande.

Jag tror alltså, att det ur alla synpunkter är lämpligast att bifalla utskottets förslag, och jag skall, herr talman, be att få yrka bifall till detsamma.

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Det förefaller mig, som om denna debatt skulle vara på något sätt felaktigt inriktad, därför att man icke tagit sikte på det väsentliga. Man har sysslat under ett par timmars tid snart med att diskutera om försök, som man vill skola göras vid statens järnvägar. De försöken hava gjorts flera gånger. Det finnes enskilda järnvägar också, som gjort försök. Ur den synpunkten är det ganska överflödigt att sätta i gång med *nya* försök.

Jag vill bara understryka, att här är det i alla fall så, att skall det bliva någon effekt får man sannolikt hava med sig en extra vagn. Det är säkerligen icke möjligt att konstruera ett lok så, att man får rum för de stora vedpartier, som gå åt på en någorlunda lång färd.

När jag säger, att debatten är felaktigt inriktad, är det därför, att denna fråga, sedd ur dess betydelsefullaste synpunkt, nämligen konsumtionen av ved, är alldeles avskräckande liten. Om skogsägarna i stället riktade in sig på att få alla fasta värmecentraler eldade med ved, skulle det vara åtskilligt att vinna. Här är det rent bagatellartat litet som står att vinna.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr **Strindlund**: Herr talman! Jag vill bara erinra om, att fasta värmecentraler icke finnas i skogsbygderna. Det är skogsbygdsbefolkningens arbetslöshet man i detta fallet vill försöka lindra något. Icke kan herr Anderson i Råstock vilja göra gällande, att ved kan fraktas från dessa trakter, här är

Ang. vedeldning å lokomotiv m. m. (Forts.)

i fråga, till orter, där det skulle kunna åstadkommas större konsumtion av ved i fasta anläggningar. Det är på grund av avstånden omöjligt.

Jag skulle haft lust att med herr Severin utbyta några tankar i anledning av hans nationalekonomiska lektion, som jag tyckte var ganska verklighetsfrämmande, men jag får avstå detta till ett annat tillfälle.

Herr Nilsson i Antnäs: Herr talman! Jag skall be att få göra kammaren uppmärksam på vad jag yttrade i mitt första anförande, att om vi få vedeldning införd vid alla fasta stationära anläggningar, går det endast åt några få procent av den vedtillgång, som finnes tillgänglig i landet. Dessutom pekade jag på, vad herr Strindlund nyss sade, att sådana finnas icke i de obygder och skogrika trakter, där järnvägarna gå fram och där det skulle kunna levereras bränsle för långa tider framåt.

Som jag också nämnde i mitt första anförande, är det så, att ju mera vi rensa och hugga och bränna från skogen, ju större blir skogskapitalet. Det är icke alltid, mina herrar, som man kan taga av en sak och den ändå växer till i värde. Men så är förhållandet här.

Herr Werner i Hultsfred: Herr talman! Jag hade icke tänkt begära ordet, men jag har anledning göra det, därför att jag är sakkunnig. Jag har i två perioder eldat med ved å lokomotiv. Jag kan intyga, att en mera oekonomisk användning av ved än på lokomotiv förekommer icke.

Herr Olofsson i Digernäs talade om, att i fråga om stationära anläggningar kunde eldningspersonalen säga, att de lika gärna eldade med ved som kol och till och med bättre. Det är ingen jämförelse. Den kvantitet bränsle, som går åt i riksdagshuset på ett dygn, hann brännas upp på loket på en timme eller kortare tid.

Man gör jämförelser med förhållandena i Finland. Det ligger naturligtvis en sanning i, att vedeldningen där användes och är av gammalt datum. Men i Finland har man specialbyggda lok med en ökad eldyta och en ökad rostytta samt speciella anordningar för gnistsläckning. Om vi här hemma, samtidigt som statens järnvägar finge uppställa 500—600 ånglok, som man icke har användning för på grund av elektrifieringen, skulle gå in för prov med den uppfattningen, att man skulle få samma resultat som i Finland, går det icke på annat sätt än med nybeställning av lok. Jag tror, att det icke är affär att göra det. Man har anledning att tro, att vedbränslet vid en ökad konsumtion av träkol kommer i ett prisläge, som gör, att vedeldningen blir ännu mera oekonomisk än för närvarande.

Det är möjligt, att norrlänningarna genom införande av vedeldning på loken kunde bli av med veden fortare än man tror. Man har vissa erfarenheter från vedeldningen där uppe tidigare. Skogen brann litet överallt. Det är kanske en fingervisning.

För min del är jag förvissad om, att ur ekonomisk synpunkt skulle vedeldningen vara för statens järnvägar som affärsdrivande verk olycklig. Det ligger en sanning i vad herr Severin sagt, att man måste taga hänsyn till, att ledningen för detta verk är ansvarig för att det skötes affärsmässigt. Jag tror, att för detta verk skulle det vara lika ekonomiskt att köpa upp motsvarande vedkvantitet, lägga upp den och tända på den och elda med kol på loken som att använda ved på loken. Loken äro ett kraftknippe, där på grund av att tyngden måste inskränkas till det minsta möjliga effekten jämfört med stationära anläggningar är oerhört stor. Det går icke att jämföra dem med de stationära anläggningar, som ångpanneföreningen talar om i sitt utlåtande. Jag frågar för resten, vad ångpanneföreningen för närvarande har

Ang. vedeldning å lokomotiv m. m. (Forts.)

för möjligheter att bedöma de ekonomiska förutsättningarna för vedeldning i järnvägsdrift.

När reservanterna säga, att järnvägsstyrelsens resultat är grundat på teoretiska kalkyler, kan man säga, att det enda i utlåtandet, som ger en fingervisning, nämligen ångpanneföreningens yttrande, är grundat på teoretiska kalkyler, medan däremot järnvägsstyrelsen har praktiska prov, som nödvändigheten framtvingat, visserligen under en svår period. Det var oekonomiskt då i högsta grad. Men stenkolen stodo då i ett prisläge, som var tio till tolv gånger högre än priset för stenkolen i år.

Jag tror, att vi kunna få bättre användning för arbetskraften, och jag tror, att träet från våra skogar kan få högre värde än vad det som järnvägsbränsle någonsin kan få.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr *Blomquist* instämde häruti.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Herr Hansson i Vännäsby begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller tredje tillfälliga utskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 5, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 4.

Föredrogos vart efter annat statsutskottets utlåtanden:

nr 95, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 9 december 1910 om reglering av prästerskapets avlöning samt om tillägg till samma lag m. m., i vad propositionen avser det ordinarie förslagsanslaget till ersättning för prästerskapets tionde;

nr 96, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsverkets övertagande av staden Kungsbackas förpliktelser beträffande två icke lagfarna rådmän, vilka vid rådhusrättens i staden upphörande komma att indragas;

nr 97, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag till luftfartslänefonden;

nr 98, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag till studielänefonden; samt

nr 99, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag till länefonden för ackordslån och förlagslån åt hantverkare.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 5.

Ang. överförande från Kreditkassan till riksgäldskontoret av vissa engagemang.

Härefter föredrogs bankoutskottets utlåtande, nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överförande från Aktiebolaget Kreditkassan av år 1922 till riksgäldskontoret av belåningar av vissa engagemang; och yttrade därvid:

Herr Lithander: Herr talman! När frågan rörande kreditkassan tidigare varit uppe, har jag haft anledning göra mina reflexioner i detta sammanhang. Nu föreslår man en överföring till riksgäldskontoret. Det synes, att det varit önskvärt, om i detta sammanhang man kunnat komma fram till en hel avveckling av spörsmålet. Här står på sidan 4 i betänkandet, att totalbeloppet av kassans vid nämnda tidpunkt bokförda förluster — det var den sista december förra året — var 50,796,587 kronor — jag kan ju bortse från de 79 örena. Men det visar ju, vart det leder hän för staten och därmed för skattebetalarna, när man ger sig in på dessa saker.

Jag skall i övrigt, herr talman, endast hänvisa till vad jag yttrade förra året, när denna fråga var före. Jag skall icke inför ett enhälligt bankoutskottsbetänkande nu gå ytterligare in på ämnet. Men vi äro inne på farliga vägar och enligt min mening oriktiga vägar i dessa frågor.

Herr Anderson i Råstock: Herr talman! Jag vill säga till min ärade vän herr Lithander, att han skulle räkna även på ett annat sätt: hur mycket hade det allmänna *riskerat* att förlora och *förlorat*, om icke staten trätt emellan och om icke kreditkassan funnits?

Herr Paulsen: Jag vill bara fråga herr Lithander, vad det är för farliga vägar vi kunde komma in på.

Herr Lithander: Herr talman! De farliga vägarna äro de vägar vi följa, då vi åsamka statsverket en förlust på över 50 miljoner kronor. Jag tror för min del, att det i allmänhet är bäst, om de enskilda företagen få själva stå sina risker och icke på statsverket överföra någon sådan kapitalförlust, såsom här har skett.

Herr Paulsen: Herr talman! När herr Lithander säger, att det är bäst, att de enskilda företagen få stå sina risker, vill jag erinra om, hur det var ställt, när vi övertogo dessa engagemang genom kreditkassan. Det gällde ju hela landskaps ekonomiska liv, som var färdigt att störta samman, om ingenting gjorts från statens sida. Hade vi icke haft att tillgå dessa medel från kreditkassan, hur hade det då varit ställt med det ekonomiska livet på alla dessa platser? Hur hade det varit, om icke dessa engagemang överförts på kreditkassan?

Jag tror, att herr Lithander skall vara glad åt att vi ordnat det så, som vi gjort.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 6.

Bankoutskottets utlåtande, nr 34, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om rätt för Konungen att medgiva undantag från vissa stadganden angående bankbolags inlåning föredrogs nu; och blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 7.

Därnäst i ordningen var å föredragningslistan uppfört bankoutskottets utlåtande, nr 35, i anledning av vissa framställningar rörande pensioner eller understöd åt efterlevande till vissa i statens tjänst anställda personer m. fl.

Punkterna 1—4.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 5, angående pension åt stiftssekreteraren Albert Elis Carlgrens efterlevande.

*Ang. pension
åt stiftssekreteraren A. E.
Carlgrens
efterlevande.*

I en den 9 februari 1934 dagtecknad proposition, nr 113, avseende ecklesiastikdepartementet, hade Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att till stiftssekreteraren Albert Elis Carlgrens änka Johanna Vilhelmina Carlgren, född Sundin, finge, räknat från och med den 1 augusti 1933, från allmänna indragningsstaten utgå pension med belopp, motsvarande skillnaden mellan henne från prästerskapets änke- och pupillkassa tillkommande pension och den pension, till vilken hon varit berättigad, om Carlgren varit i kassan delaktig för ett belopp av 9,540 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehaft en inom första kammaren av herr *Bergqvist* väckt motion, nr 129, vari föreslagits, att riksdagen ville av statsmedel bevilja änkan efter stiftssekreteraren Carlgren Johanna Vilhelmina Carlgren ävensom makarnas omyndiga dotter Gerd, tills hon fyllt 21 år, en tilläggspension motsvarande skillnaden mellan deras pension från prästerskapets änke- och pupillkassa och den pension, de skulle erhållit, därest Carlgren varit delaktig i civilstatens änke- och pupillkassa, att utgå från och med den 1 augusti 1933.

Utskottet hemställde, att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition och den i ämnet väckta motionen, måtte medgiva, att stiftssekreteraren Carlgrens änka Johanna Vilhelmina Carlgren, född Sundin, finge, räknat från och med den 1 augusti 1933, under sin återstående livstid, så länge hon förbleve änka — utöver henne från prästerskapets änke- och pupillkassa tillkommande pension — å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av 600 kronor.

Vid denna punkt hade reservationer avgivits

av herrar *Lovén* och *Andersson* i Falkenberg, vilka hemställt, att riksdagen måtte, med avslag å ovanberörda motion, i vad den skilde sig från Kungl. Maj:ts förslag, bifalla Kungl. Maj:ts förevarande proposition; samt

av herr *Paulsen*, som yrkat, att riksdagen måtte avslå såväl Kungl. Maj:ts förevarande proposition som den i ämnet väckta motionen.

Sedan punkten föredragits, anförde:

Herr **Andersson** i Falkenberg: Herr talman! Bankoutskottet har här gått utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit i fråga om pension till änkan Carlgren. Departementschefen säger här i sitt förslag, att han finner, att han måste, om ock med tvekan, förorda, att det blir någon ökning av den utgående pensionen, och han förordar att stanna vid 350 kronor. Utskottet har höjt detta av departementschefen föreslagna belopp till 600 kronor. Jag ber att få erinra om, att till änkan Carlgren och hennes dotter utgå efter nu gällande bestämmelser, såvitt framgår av utskottets betänkande, 1,028 kronor, av vilka 788 kronor kom-

Ang. pension åt stiftssekreteraren A. E. Carlgrens efterlevande. (Forts.)
 ma på änkan Carlgren. Med det av departementschefen föreslagna tillägget av 350 kronor skulle på änkan komma 1,138 kronor. Räkna man härtill dyrtidstillägget, kommer man upp till 1,274 kronor. Vi få komma ihåg, att här finnes en behållning i boet på cirka 30,000 kronor. Arvingarna äro änkan jämte en dotter på 20—21 år. Jag har för min del tillsammans med herr Lovén funnit, att det förslag, som föreligger från departementschefen om en tilläggs-pension på 350 kronor, täcker det föreliggande behovet. Det har varit anledningen till att vi reserverat oss mot det förslag, vartill utskottet kommit.

Det kan i och för sig icke hava särdeles stor betydelse, om riksdagen i detta fall skulle gå på utskottets förslag. Men det skapar prejudikat, som sedan läggas till grund för kommande beslut.

Men det är icke enbart detta, som för mig är avgörande, utan det avgörande är, att det är så ofta det föreligger frågor om pensioner till änkor efter avlidna befattningshavare, där man bort få ett belopp på 300—500 kronor men där det prutas ner. Här föreligger en behållning på 30,000 kronor och en pension med dyrtidstillägg, som går upp till nära 1,300 kronor. Det förefaller som om Kungl. Maj:ts förslag vore skäligt.

Jag hemställer, herr talman, om bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Herr Paulsen: Herr talman! Jag har för min del reserverat mig för avslag å både Kungl. Maj:ts proposition och motionen. Jag anser nämligen, att änkan Carlgren har i pension i det närmaste 800 kronor. Hon har dyrtidstillägg bortåt 100 kronor. Det gör alltså tillsammans omkring 900 kronor. Hon har hälften av en förmögenhet på 30,000 kronor. Hon har enligt min mening tillräckligt att leva av utan att behöva den tilläggs-pension, som Kungl. Maj:ts föreslagit.

Emellertid säger domkapitlet om henne, att det är uppenbart, att hon, som har svag hälsa och är nära 60 år gammal, omöjligen kan få sin nödtorftiga bärgning därav. Ja, så där låter det denna gång, men när det gäller andra *fattiga* änkor, som hava betydligt mindre att leva av, då får man sannerligen icke sådana utlåtanden från det hållet. Det vore önskligt, om man komme med sådana utlåtanden litet oftare än man gör. Man vill emellertid icke ge denna ökade pension åt denna änka för den tjänst hennes man haft, utan man vill ge denna tilläggs-pension för det arbete, som han gjort utanför tjänsten. Utskottet säger också härom: »Med hänsyn till den betydande insats, Carlgren i sin verksamhet inom landets nordligaste län gjort särskilt för främjandet av utvecklingen av Norrbottens arbetsstugor, finner utskottet sig emellertid böra föreslå, att tilläggs-pensionen åt änkefru Carlgren — närmast såsom ett uttryck av erkännande för mannens verksamhet —.» Det är nog icke i vanlig ordning, att man beviljar änkepension för den verksamhet, som mannen under livstiden haft på andra områden än där han har haft sin tjänst, och jag tror icke det är skäl att slå in på den vägen, ty då kan det hända, att pensionerna komma att bli helt andra och vida större än de för närvarande äro.

Jag ber sålunda för min del att få yrka avslag både på Kungl. Maj:ts proposition och motionen, alltså även avslag på utskottets hemställan.

Herr Leffler: Herr talman! Jag skall till en början något beröra det anförande, som herr Andersson i Falkenberg höll. Han uttalade betänkligheter emot att ett beslut i enlighet med utskottets förslag skulle vara prejudicerande för framtiden. Jag ber att få fästa uppmärksamheten vid, att man knappast kan behöva befara något sådant. Det gäller här en stiftssekreterare, och sådana hava vi icke många i landet, jag tror högst fyra eller fem stycken, och kam-maren gör sig dessutom icke skyldig till något avsteg från vad riksdagen tidi-

Ang. pension åt stiftssekreteraren A. E. Carlgrens efterlevande. (Forts.)
gare har beslutat, om kammaren nu följer utskottet, därför att riksdagen för ett par år sedan beviljade en liknande förhöjd pension efter en stiftssekreterare i Göteborgs stift. Herr Andersson i Falkenberg nämnde sedan, att hennes förmögenhet utgjorde 30,000 kronor. Det är ju sant, att så är förhållandet, men i dessa 30,000 ingår en stor del av hennes bo, och man kan väl knappast leva av räntorna på vad ett bo kan avkasta, man får i så fall realisera detta, och då vet man, vilka summor man brukar få ut för sådant. Som jag nämnde, ändrar icke riksdagen nu på något sätt sin inställning till hithörande frågor, om riksdagen går med på bankoutskottets förslag på denna punkt, och det är så mycket större anledning att göra så, som en stiftssekreterare icke har möjlighet i sin egenskap av sådan att få ut den pension, som nu utgår till med honom jämförbara tjänstemän, men vilka äro medlemmar i civilstatens änke- och pupillkassa, och det har varit just den omständigheten som tidigare föranlett riksdagen att bevilja förhöjd pension. Det gäller här en summa av 250 kronors ökning, och utskottet har velat taga hänsyn till den motion, som framburits av biskop Bergqvist m. fl., däri de mycket starkt framhålla de tjänster, som stiftssekreterare Carlgren har gjort vårt land och vårt folk uppe i nordligaste Norrland genom inrättande av arbetsstugor m. m., som han gått in för med stort intresse, och varigenom han tillfört vårt folk där uppe stora värden av såväl social som etisk betydelse. Man kan då tycka, att ett bifall till utskottets förslag så till vida att man höjer den av Kungl. Maj:t föreslagna pensionen till 600 kronor kunde anses vara ganska rimligt, och jag tillåter mig därför, herr talman, att hemställa om, att andra kammaren ville biträda utskottets förslag.

Herr Andersson i Falkenberg: Herr talman! Utskottets vice ordförande framhöll, att detta icke kunde vara av prejudicerande beskaffenhet med anledning av att det endast finns fyra eller fem stycken liknande befattningshavare. Men vad vet man om, huruvida det icke finns andra tjänstemän i statens tjänst, som icke heta stiftssekreterare men stå i samma ställning eller som gjort det, och för vilka det måste bli ett prejudikat, därest riksdagen följer utskottets förslag? Sedan vill jag för min del framhålla, att det synes mig, att Kungl. Maj:t har väl lika god möjlighet att pröva en skälig ersättning, som en enskild motionär eller utskottet har, och om man lägger märke till detta förhållande, att Kungl. Maj:t säger, att det är med en viss tvekan som den föreslagna pensionen förordas, frågar jag, om det kan finnas någon särskild anledning att här träda in för en höjning av den av Kungl. Maj:t föreslagna pensionen. Det har jag för min del icke kunnat finna några sakliga skäl för, varför jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Bäcklund: Herr talman! Man bör i detta sammanhang säga något om, att detta ärende har samband med att en lönereglring skedde 1928, när dessa stiftssekreterare fingo sin tjänsteställning ändrad. Det var konsistorie-notarierna, som fingo sina befattningar ändrade till stiftssekreterare. När denna lönereglring skedde och föredragande chefen för ecklesiastikdepartementet anmälde detta ärende för Kungl. Maj:t, då pensioneringen icke kunde förändras i samband med denna lönereglring, anförde departementschefen: »Å andra sidan kunde det — särskilt i de fall, då vid en stiftssekreterares frånfälle ömmande omständigheter förelåge — icke anses försvarligt, att pensionerna för de efterlevande finge förbliva på samma nivå som före lönereglringen. Någon annan utväg till förbättrande av pensionerna syntes emellertid icke förefinnas än att det i sådant fall finge tagas under övervägande, huruvida icke tilläggspensioner av statsmedel till lämpligt avvägda belopp kunde beviljas.»

Ang. pension åt stiftssekreteraren A. E. Carlgrens efterlevande. (Forts.)

Här har alltså redan 1928 ifrågasatts, att så skulle kunna ske. Nu kan man säga, att här föreligga icke de där ömmande omständigheterna, som den föredragande departementschefen då talade om, därför att det finns ett visst kapital i boet. Men här ligger det så till, att alla myndigheter, som blivit hörda, hava yrkat på en avsevärt högre pension, så att tilläggs pensionen i detta fallet skulle gått upp till ungefär 1,000 kronor. Nu har utskottet icke velat vara med på denna motion, men har ansett, att vissa förhållanden gjorde, att man skulle kunna sträcka sig något längre än Kungl. Maj:t utan att gå till dessa 1,000 kronor, och på så sätt har det blivit en kompromiss, kan jag säga, i utskottet om 600 kronor. Och jag finner för min del, att det är ingenting orimligt efter alla de upplysningar, som man fått i utskottet och även av den i ärendet väckta motionen om stiftssekreterare Carlgrens gärning där uppe i Norrland, och äro dessa upplysningar om hans stora verksamhet där uppe riktiga, speciellt när det gällt arbetsstugeområdet, så kan det ju också vara riktigt, att riksdagen något värdesätter detta och lämnar några kronor mera till hans efterlevande. Det är detta som gjort, att utskottet kommit till det resultatet att i tilläggs pension föreslå 600 kronor i stället för, som Kungl. Maj:t föreslagit, 350 kronor. Därmed äro ingalunda motionens krav tillgodosedda, då de voro avsevärt större.

Jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, 2:o) bifall till den av herrar Lovén och Andersson i Falkenberg avgivna, vid punkten fogade reservationen samt 3:o) bifall till den reservation, som avgivits av herr Paulsen; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl av herr Andersson i Falkenberg, varför herr talmannen för bestämmande av kontrapositionen ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna nu antogs till kontraposition. I överensstämmelse härmed blev efter given varsel följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den, som vill, att kammaren bifaller bankoutskottets hemställan i punkten 5 av utskottets förevarande utlåtande nr 35, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den av herrar Lovén och Andersson i Falkenberg avgivna, vid punkten fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för nej-propositionen, vadan kammaren bifallit den av herrar Lovén och Andersson i Falkenberg avgivna, vid punkten fogade reservationen.

Punkterna 6 och 7.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang. årligt understöd åt avlidne läroverksadjunkten E. N. Vätterbergs fränskilda hustru.

Punkten 8, angående årligt understöd åt avlidne läroverksadjunkten Erik Natanael Vätterbergs fränskilda hustru.

I en inom andra kammaren väckt motion, nr 438, hade herr *Lundqvist* föreslagit, att riksdagen måtte tillerkänna avlidne läroverksadjunkten Erik Natanael Vätterbergs fränskilda hustru ett årligt understöd av 500 kronor.

*Ang. årligt understöd åt avlidne läroverksadjunkten E. N. Vätterbergs från-
skilda hustru. (Forts.)*

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Efter föredragning av punkten yttrade:

Herr Lundqvist: Herr talman! Vi komma här till en av de många motioner, som hava blivit av bankoutskottet helt avstyrkta. Det är man ju ganska van vid. Emellertid är det så, herr talman, att denna motion i ett visst avseende står i en särklass, och det gör, att jag trots det enhälliga utskottsutlåtandet ändock gärna vill hava sagt ett par ord, innan vi definitivt avfärda denna motion.

Det gäller, som kammarens ärade ledamöter torde finna, frågan om ett understöd till hustrun i första giftet till en avliden befattningshavare. Utskottet säger, att, såvitt utskottet har sig bekant, någon liknande framställning icke tidigare legat på riksdagens bord, och det torde väl, herr talman, vara mycket möjligt. Jag vill icke alls på något sätt bestrida detta, men det är ju så, att tiderna och förhållandena ändrats åtskilligt. Förr i världen var det regel med ganska sällan förekommande undantag, att äktenskapen ingingos på livstid. Numera har ju en bestämd omsvängning kunnat konstateras på detta område. Undantagen förekomma nu ganska ofta, och bara detta torde väl få anses utgöra tillräcklig anledning till att man från det allmännas sida bör ägna någon liten tanke åt hur de gällande pensionsbestämmelserna verka. Jag ber att i allra största korthet få erinra om, huru det fall ligger till, som jag uppehållit mig vid i motionen.

Den här ifrågavarande befattningshavaren var läroverksadjunkt, han gifte sig mycket ung, innan han ännu ens hunnit avsluta sina studier, gifte sig med en duktig kvinna, som genom sitt arbete gjorde det möjligt för honom att avsluta sina studier och ta sin examen. De levde sedan i ett lyckligt äktenskap i tjugu år. Av orsak, som jag här icke behöver gå in på, upplöstes sedan äktenskapet. Efter fem månader gifte mannen om sig, efter ytterligare elva månader dog han utan föregående sjukdom. Hustrun i det första giftet lever för närvarande under synnerligen brydsamma ekonomiska förhållanden, har att dragas med utomordentligt stora svårigheter. Hon har ingen pension. Den andra hustrun, som var gift med mannen endast i elva månader, har hela änkepensionen, och hon har dessutom sin ordinarie lön från fast statstjänst i Falun, en lön som jag misstänker håller sig mellan, för att icke taga till för mycket, 4 å 5,000 kronor.

Det förefaller åtminstone mig rent principiellt sett vara något ganska orimligt med en sådan ordning. Jag erkänner mycket gärna, att det kan vara svårt att finna en lösning, som skipar rättvisa på detta område, men jag tror icke, att det finns någon i denna kammare, som anser, att det är riktigt, att den, som sitter med sin ordinarie lön på 5,000 kronor, också skall hava hela änkepensionen efter den avlidne mannen, på samma gång som den, som har varit gift med mannen i över tjugu år och icke har något att leva på, går helt och hållet miste om pension. Jag hade därför verkligen vågat hysa en, jag medger det, visserligen mycket, mycket svag förhoppning om, att bankoutskottet, med beaktande av de faktiska förhållandena i det föreliggande fallet, skulle ha velat gå med på ett blygsamt understöd åt den första hustrun. Och om icke bankoutskottet hade ansett sig kunna göra det — jag känner ju så väl till de principiella skälen och hänsynen till konsekvenserna — så tänkte jag åtminstone, att bankoutskottet hade velat i sin motivering säga ifrån, att det nog ändock ligger något i den tanke, som här kastats fram, nämligen att man bör söka få till stånd en sådan reglering av pensionsbestämmelserna, som

Ang. årligt understöd åt avlidne läroverksadjunkten E. N. Vätterbergs fränskilda hustru. (Forts.)

skipar litet mera rättvisa än vad de nuvarande bestämmelserna göra. Det har nu icke bankoutskottet velat göra, jag beklagar det.

Jag har emellertid icke velat låta detta ärende falla utan att säga ett ord. Jag är nämligen av den uppfattningen, att man på detta område, även om det är svårt, bör försöka få till stånd en ändring, och jag skall i det avseendet också vid nästa års riksdag återkomma med en motion, då lagd på bredare bas. Men med tanke på det har jag redan nu velat på något sätt säga ifrån, att jag icke tycker, att den nuvarande ordningen, vilken alltså av bankoutskottet utan någon som helst erinran godtages, är rimlig eller rättvis. Och för att understryka min mening, herr talman, tillåter jag mig att yrka bifall till min motion.

Herr Bäcklund: Herr talman! Det är ju så, att änke- och pupillpensioner från kassor äro sådana pensioner, som befattningshavarna själva betala. Här gäller det ju civilstatens änke- och pupillkassa, och där betalar staten, om jag minns rätt, icke mer än 25,000 kronor om året till administrationen. I övrigt är det befattningshavarnas egna avgifter, av vilka pensionerna utgå, och då kan man icke precis säga, att det är staten, som skall ha inflytande över kassan, utan det bör naturligtvis vara respektive fullmäktige med Kungl. Maj:ts godkännande av deras åtgärder.

Om det över huvud finns någon framkomlig väg att klara det spörsmål, som den ärade motionären här rullat upp, så tror jag icke, det går an att göra det så, att alla kvinnor, som en tjänsteman under livstiden råkar vara gift med, skola vara försäkrade i pensionsinrättningen och vara berättigade till änkepensioner. Jag tror det blir ganska svårt att ordna den saken; i varje fall blir det för befattningshavaren ganska ekonomiskt betungande. Och om det är en eller annan, som haft mer än en hustru, så blir det väl litet svårt att, såsom den ärade motionären velat ha det, få staten att träda till och betala den första hustruns pension, under det kassan betalar den andras. Jag kan heller icke tro, att den senaste av dessa hustrur, som fått änkepensionen, kan vara vidare glad över att bliva framdragen på detta sätt i en motion. Men det får den ärade motionären stå för. I varje fall få barnen i det föregående äktenskapet vad som författningen enligt kan utgå från änke- och pupillkassan. Och denna kassas bestämmelser äro i övrigt sådana, att den, som blivit änka efter mannen, skall åtnjuta änkepensionen. Detta kan icke riksdagen taga ifrån henne. Men riksdagen kan naturligtvis ge en statspension till den första hustrun, det är icke tu tal om det. Men jag tror knappast, att riksdagen vill vara med om att ge statspension till den hustru, som blivit fränskild och därigenom mist rätten att uppbära pension efter mannen.

Jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Herr Leffler: Herr talman! Jag vill bara åberopa vad den ärade motionären själv i detta fall relaterat. Sedan kan jag begränsa mig till att med åberopande av herr Bäcklunds anförande fråga kammaren, om man kunnat förvänta någonting annat av bankoutskottet rörande denna fråga, än vad bankoutskottet här föreslagit. Man kommer ju in på någonting fullkomligt omöjligt, om man skulle tillmötesgå denna motion.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 9—16.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 17, angående årligt understöd åt förre byggnadskamreraren vid statens järnvägsbyggnader Carl Johan Lindegréns änka.

Ang. årligt understöd åt f. byggnadskamreraren C. J. Lindegréns änka.

I en inom andra kammaren väckt motion, nr 21, hade herr *Arnemark* föreslagit, att riksdagen måtte bevilja förre byggnadskamreraren Carl Johan Lindegréns änka Anna Adelaide Lindegrén, född Öqvist, ett årligt understöd av 500 kronor.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Uti en vid denna punkt avgiven reservation hade herrar *Bäcklund* och *Laurén* hemställt, att riksdagen, i anledning av förevarande motion, måtte medgiva, att änkan Lindegrén finge från och med den 1 januari 1934 under sin återstående livstid så länge hon förbleve änka, å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av 492 kronor.

Punkten föredrogs. Därvid anförde:

Herr **Bäcklund**: Herr talman! Jag har tillsammans med herr Laurén vid denna punkt fogat en reservation, däri vi hemställa om en pension på 492 kronor till ifrågavarande änka. Utskottet har däremot yrkat avslag på herr Arnemarks motion. Och utskottet har nog gjort detta på den grund, att efterlevande till dem, som varit anställda vid statens järnvägsbyggnader, i allmänhet icke fått någon änkepension från riksdagen. Utskottet har tidigare motiverat denna ståndpunkt — jag känner ju mycket väl till den saken — och det är motiverat därmed, att dessa befattningshavare i allmänhet haft en lön, som med 8—10 % överstigit den lön, som andra motsvarande tjänstemän haft, varför det ansetts, att de med denna högre lön själva skulle sörja för sina efterlevande.

Men i det här fallet ligger det icke riktigt så till. Denne man har under sin livstid enligt ett intyg, som jag har här i handen, av järnvägsstyrelsen stämplat och utfärdat den 10 februari 1934, icke åtnjutit så högt tillägg, som dessa 8—10 %, som motsvarande tjänstemän i allmänhet haft, utan endast 4.1 % högre lön än enligt motsvarande löneklass vid statens järnvägar. Då så är förhållandet, har jag ansett, att det i det här fallet icke förelåg samma omständigheter som i tidigare fall, vilka vi behandlat här i riksdagen, där lönesättningen varit avsevärt högre. Därför har jag ansett det vara rätt och billigt i detta fall att till änkan, som är 69 år gammal, utbetala en pension någorlunda likvärdig med den, som motionären hemställt om. Bouppteckningen efter mannen utvisade också en behållning av endast 2,873 kronor. Motionären har hemställt om ett årligt understöd av 500 kronor till denna änka. Som han icke tagit hänsyn till att beloppet borde vara jämnt delbart med 12, hava vi i reservationen yrkat på en pension av 492 kronor.

Jag ber med dessa ord, herr talman, att få yrka bifall till den vid punkten fogade reservationen.

Häruti instämde herr *Laurén*.

Herr **Arnemark**: Herr talman! Då jag dristat mig begära ordet vid denna punkt, ehuru mitt förslag är så gott som enhälligt avstyrkt, så är det därför, att jag tyckt mig finna, att bankoutskottet svävat en liten smula på målet i

Ang. årligt understöd åt f. byggnadskamreraren C. J. Lindegréns änka.
(Forts.)

fråga om detta ärende. När jag säger detta, stöder jag mig på det förhållandet, att till punkten är fogad en reservation av tvenne ledamöter av bankoutskottet, som i stort sett vilja tillstyrka motionen. Därjämte stöder jag mig på ett uttalande i utskottets utlåtande. Sedan utskottet angivit såsom skäl för sitt avstyrkande det förhållandet, att 1930 års riksdag fastställt regler i detta hänseende, som utslöto just dessa befattningshavare vid statens järnvägsbyggnader från denna förmån för sina änkor, så säger i alla fall utskottet följande: »Enligt utskottets mening bör undantag från nu angivna regel endast ske för sådana fall, där alldeles särskilda omständigheter äro för handen.» Och utskottet tillfogar: »Några sådana omständigheter torde icke kunna sägas föreligga i nu förevarande fall.» Det är detta »torde», som jag vill inlägga en smula tveksamhet i.

Jag skall, herr talman, utöver vad den föregående ärade talaren anförde be att få yttra några ord om detta ärende och de närmare förhållanden, som änkan Lindegrén lever i. Det framgår ju av handlingarna, att det gäller understöd åt änkan efter en tjänsteman vid statens järnvägsbyggnader, som i olika befattningar tjänstgjort där under närmare 38 år. Han började sin bana som schaktmästare vid statens järnvägsbyggnader i Långsele år 1887 och slutade som byggnadskamrer 1929. Han dog 1930, och boet utvisade, som redan här anförts, en behållning av endast cirka 2,900 kronor. Som tjänsteman vid statens järnvägsbyggnader var han icke berättigad att bliva medlem av statens järnvägars änke- och pupillkassa för att på det sättet ordna för sina efterlevande.

Den änka, som han efterlämnat, är nu 73 år gammal. Jag får rätta en uppgift, som lämnats om att hon vore 69 år; hon är på det sjuttiotredje året för närvarande och kan icke förtjäna något nämnvärt för sitt uppehälle. Det är endast genom att hyra ut ett par rum och tack vare att hennes dotter, som själv är invalid, men dock har en liten kontoristbefattning, av sin lilla lön kan bidra en smula med att hjälpa modern, som de båda damerna hittills kunnat hålla det gemensamma hemmet tillsammans, fastän det naturligtvis skett med utomordentliga ansträngningar. Och beträffande den hjälp, som denna änka fått av sin dotter, måste jag konstatera, att det är en hjälp, som egentligen sträcker sig över dotterns förmåga. Men, som sagt, hittills hava de kunnat hålla det hela ihop något så när. Fru Lindegrén har en liten folkpension på 216 kronor och erhåller i övrigt bidrag från en välgörenhetsförening vid järnvägen, som heter »Gör gott». Varför jag anför detta om bidraget från föreningen »Gör gott» är emedan det verifierar, att här föreligger ett verkligt behov. Det förhåller sig nämligen så, att föreningen »Gör gott» är överlupen av ansökningar och har mycket små resurser. Föreningen delar därför ut sina bidrag endast till sökande, beträffande vilka ett verkligt starkt behov är konstaterat. Änkan har efter mannens död årligen fått 150 kronor i bidrag från denna välgörenhetsförening.

Det ligger naturligtvis i sakens natur, att i den höga ålder denna änka för närvarande är, blir hon så småningom orkeslösare, varigenom hon icke längre kan bidra till sitt uppehälle genom att syssla med sin rumsuthyrning. Det måste då bliva dotterns sak helt och hållet sörja för henne, och det är någonting, som jag räknar med kommer att överstiga hennes förmåga helt och hållet. Det ligger därför så till, att om icke detta bidrag lämnas henne, skulle jag tro, att hon måste komma det allmänna till last. Då gör åtminstone jag mig den frågan, om det icke är riktigast av riksdagen att under sådana förhållanden inskrida.

Den regel, som riksdagen en gång stipulerat, förutsatte ju vissa undantag

Ang. årligt understöd åt f. byggnadskamreraren C. J. Lindegréns änka.

(Forts.)

från regeln. Och de undantag, som hittills gjorts, hava gjorts med hänsyn till de ekonomiska förhållandena för vederbörande och med hänsyn till mannens långvariga tjänstgöring.

Här hava vi en tjänstgöring för mannens vidkommande på icke mindre än i det närmaste 38 års väl vitsordad tjänst. Och för ankans vidkommande måste man konstatera, när man närmare tränger in i saken, att det föreligger en sådan ekonomisk situation, som den som förelåg i fjol, då bankoutskottet just beträffande en annan efterlevande till en vid statens järnvägsbyggnader anställd person gick med på ett understöd av 600 kronor.

Herr talman! Jag skall icke längre uppehålla tiden, då det fordras, att vi här koncentrera oss. Här föreligga ju icke endast omständigheter, som göra, att riksdagen genom ett bifall till motionen skulle göra en god gärning, utan här skulle man även med ett dylikt beslut skipa rättvisa. För min del tror jag icke, att de konsekvenser, som bankoutskottet här skjutit i förgrunden, äro av den betänkliga grad, att det bör ställa sig svårt för kammaren att bifalla det yrkande, som reservanterna här gjort. Jag tar mig därför friheten vädja till kammaren att bifalla reservanternas yrkande och hemställer, herr talman, om bifall till detsamma.

Herr Paulsen: Alltid hittar en motionär skäl för sin motion, och den siste motionären, som nyss talat för sin motion, har icke lyckats sämre än andra. Han har ganska bra lyckats motivera, varför vi just böra ge denna änka en änkepension. Men den här ifrågavarande tjänstemannen har dock haft en högre avlöning för att kunna försäkra sig och därigenom skydda sina efterlevande. Visserligen har herr Bäcklund, som velat vara med om att hjälpa motionären, sagt, att han icke haft så mycket högre lön som andra liknande tjänstemän. Det har han icke heller haft. Han har haft 4 % högre lön än liknande tjänstemän, under det att andra haft 8 % högre lön. Men det beror på, att han haft sin tjänstgöring i Stockholm, under det att andra liknande befattningshavare fått tjänstgöra ute vid byggnaderna landet runt; det är däri skillnaden ligger. Han har haft samma möjlighet att försäkra sig och därigenom skydda sin familj som andra, och det finns enligt min mening icke någon anledning att gå ifrån utskottets yrkande, till vilket jag ber att få ansluta mig.

Herr Arnemark: Herr talman! Endast ett par ord med anledning av herr Paulsens påstående, att denne tjänsteman hela tiden tjänstgjort i Stockholm. Alldeles riktigt är väl ändå icke detta, ty han tjänstgjorde åren 1887—1891 som schaktmästare vid statsbanebygget Långsele—Vännäs och 1892—1902 i olika befattningar vid statsbanebyggnaden Boden—Morjärv.

Herr Bäcklund: Herr talman! Jag vill gent emot herr Paulsen säga, att konsekvenserna av ett beslut i enlighet med reservationen kunna icke bliva farliga av den anledningen, att järnvägsbyggnaderna hava tagit så gott som slut. Det anställs inga sådana här tjänstemän vidare, så att både järnvägsbyggnadet och tjänsteställningarna taga snart slut. Och då kan man knappast, menar jag, såsom utskottet här åberopa konsekvenserna, ty de finnas åtminstone i mycket, mycket ringa grad.

Vidare yttrades ej. Efter av herr talmannen givna propositioner å de under överläggningen förekomna yrkandena blev utskottets hemställan i förevarande punkt av kammaren bifallen.

Punkterna 18—20.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 8.

Vid härefter punktvis skedd föredragning av bankoutskottets utlåtande, nr 36, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tilläggs pension åt vissa i statens tjänst anställda personer biföll kammaren vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

§ 9.

Ang. understöd från Vadstena krigsmanshuskassa åt visst f. d. indelt manskap m. m.

Till avgörande företogs nu bankoutskottets utlåtande, nr 37, i anledning av väckta motioner rörande understöd från Vadstena krigsmanshuskassa åt visst f. d. indelt manskap m. m.

*Punkten 1:o.**Mom. 1).*

I en inom första kammaren väckt motion, nr 127, hade herr *John A. Gustavson* föreslagit, att riksdagen måtte besluta, att f. d. soldaten *Karl Oskar Östberg* måtte under sin återstående livstid från och med den 1 juli 1934 beviljas en årlig pension ur Vadstena krigsmanshuskassa enligt samma grunder, som om han varit i tjänst i minst 20 år.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

I fråga om detta — ävensom två nedan omförmälda — moment hade reservation avgivits av herrar *Bäcklund*, *Laurén* och *Paulsen*, vilka i avseende å förevarande moment hemställt, att riksdagen, i anledning av ovanberörda motion, måtte medgiva, att förre soldaten *Östberg* finge från och med den 1 juli 1934 från Vadstena krigsmanshuskassa tilldelas underhåll enligt samma grunder, som om han tjänat för underhålls erhållande föreskriven tid.

Sedan momentet föredragits, yttrade:

Herr **Bäcklund**: Herr talman! Alla ledamöter i kammaren hava väl någon gång kommit att träffa en eller annan av de gamla soldaterna. Vi veta ju under vilka förhållanden de flesta av dem leva. De leva i regel i knappa omständigheter, äro ålderstigna och i många fall sjuka. Riksdagen har ju försökt att förbättra deras möjligheter till erhållande av understöd från Vadstena krigsmanshuskassa. Riksdagen föreskrev, när vi behandlade denna sak, propositionen nr 13 vid 1931 års riksdag, en fordran på 15 tjänsteår och 600 dagars tjänstetid för att avskedad indelt soldat skulle få komma i åtnjutande av understöd från Vadstena krigsmanshuskassa. I överensstämmelse med riksdagens beslut utfärdade Kungl. Maj:t den 13 mars 1931 kungörelse i ämnet, men sedermera har Kungl. Maj:t genom brev den 19 juni 1931, utan riksdagens beslut, förklarat, att såsom tjänstgöringstid för erhållande av underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa icke finge beräknas tid, varunder indelt soldat undergått rekryt- och underbefälsutbildning. Den av dåvarande försvarsmministern, utan riksdagens beslut, utfärdade förordningen har ju gjort, att en väldig massa av de gamla indelta soldaterna, som sökt underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa, till sin besvikenhets icke fått något sådant underhåll, på grund av att man räknat bort tiden för rekryt- och skolutbildningen. Jag har för min del ansett, att detta icke är ett rättvist förfarande, och det före-

Ang. understöd från Vadstena krigsmanshuskassa åt visst f. d. indelt manskap m. m. (Forts.)

kommer inte på något annat ställe i statsförvaltningen, mig veterligt, att utbildnings- och skoltid icke räknas fullt till godo såsom tjänstetid. Här räknar man, som sagt, bort detta, och det gör, att soldaterna i allmänhet få ett par hundra dagar mindre och en hel del av dem kunna alltså icke redovisa 600 dagars tjänstetid, även om de ha 15 tjänsteår och däröver. På det sättet blir det en hel del personer, som bliva utan det här underhållet, som de från min synpunkt sett skulle vara förtjänta av. När det icke heller stämmer med riksdagens beslut, så finns det ju anledning att försöka få någon rubbning på dessa bestämmelser.

Jag har tillsammans med herrar Laurén och Paulsen avgivit en reservation, som gäller mom. 1, 8 och 10. Den gäller alltså tre indelta soldater, som ha över 400 dagars tjänstetid förutom den tid, som åtgått för rekryt- och skolutbildning. Detta antal dagar anse vi bör läggas till grund för underhålls erhållande. Jag anser det vore en gärd av rättvisa av riksdagen att bifalla reservationen alldenstund riksdagen, när år 1931 anordningen med förbättrade möjligheter för sådana soldater att erhålla understöd träffades, icke alls hade talat om, att något av deras tjänstetid skulle räknas bort, utan allt skulle få ingå i de 600 dagarna.

Herr talman, på de grunder, jag här angivit, ha vi alltså i reservationen hemställt, att de, som äro upptagna i mom. 1, 8 och 10, alltså tre personer utöver utskottets förslag, skulle tilldeles underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa enligt samma grunder som om de tjänat för underhålls erhållande föreskriven tid. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den i ämnet avgivna reservationen.

Herr Leffler: Herr talman! Denna fråga har ju varit föremål för riksdagens överläggningar nästan varje år under de senaste åren, och från utskottets sida har ju alltid gjorts gällande — i likhet med vad Kungl. Maj:t hävdad — att denna rekryt- och underbefälsutbildning icke skulle medräknas i de 600 dagarna. Det har ju blivit en ekonomisk fråga, och det gäller ju en summa här, som belöper sig till c:a 787,500 kronor. Inför en sådan summa har riksdagen vägrat att gå med på vad reservanterna även i år begärt.

Herr Bäcklund nämner, att det icke förekommer något liknande inom andra områden. Jag skall tillåta mig framhålla, att det inom lärarkåren förekommer, att provår, som en lärare får undergå, icke medräknas i hans tjänsteårsförteckning. Det är alltså ingenting nytt, som här tillämpas beträffande dessa soldater.

Som jag nyss nämnde, har denna fråga varit uppe nästan varje år under de senaste åren, och samma motivering har anförts både för och emot. Grundtanken har varit, att det är en ekonomisk fråga av första rang, och riksdagen har av den anledningen följt utskottets förslag. Jag hoppas, att riksdagen även i år följer utskottet. Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag i nu berörda punkter.

Herr Laurén: Herr talman! Jag har varit med på reservationen och ber att få instämma i vad herr Bäcklund anfört i ärendet.

Dessutom vill jag fästa kammarens ärade ledamöters uppmärksamhet på tabellerna på sid. 3 och 4. Nu har den, som haft 18 tjänsteår, fått pension, men de finnas, som ha 15, 16, 17 tjänsteår och flera tjänstgöringsdagar än den, som haft 18 år. Den frågan, om en gammal soldat har 18 tjänsteår eller 17, spelar väl i själva verket icke så stor roll. Jag tycker, och har alltid tyckt, att de, som icke kommit upp just till 18 år, varit orättvist behandlade. Det

Ang. understöd från Vadstena krigsmanshuskassa åt visst f. d. indelt manskap m. m. (Forts.)

är förresten en ganska godtycklig gräns, som av riksdagen före år 1931 vid prövning i varje särskilt fall tillämpats.

Håller man sig endast till tjänstgöringsdagarna, blir det naturligtvis icke mycket, och det finns ju personer, som slagit ut antalet tjänstgöringsdagar på de år soldaterna tjänat och sagt, att med så liten tjänstgöring per år, som då fås fram, skola de icke få pension. Men i och med att de tagit lega som soldater, ha de ju förbundit sig att tjäna kronan under visst antal år. Även om de icke haft tjänstgöring på mötesplatsen, ha de varit bundna vid sin rote-tjänstgöring i ganska hög grad.

Det belopp, som bankoutskottets vice ordförande nämnde, kan jag icke kontrollera, men jag vill fästa uppmärksamheten vid att om kostnaden nu kan vara så stor som den angivna, den dock med varje år som går minskas, allt efter som de gamla knektarna falla undan; det kommer ju inga nya. Det vore blott en gärd av rättvisa mot dessa gamla soldater, om riksdagen nu bifölle reservationen.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr Paulsen: Herr talman! Även jag är inställd på att man skulle taga antalet tjänstgöringsdagar som norm vid bedömandet av de gamla soldaternas rätt till pension, så att de skulle få underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa efter 400 tjänstgöringsdagar. Utöver den motivering, som framlagts av herrar Bäcklund och Laurén, vill jag säga, att ingen av soldaterna får pension utan att med intyg av trovärdiga personer i orten styrkes, att han är i behövan-de omständigheter. Det är ju så med alla dessa, som få sådana intyg, att de, om de icke få denna hjälp från Vadstena krigsmanshuskassa, hamna på fattigvården i sin hemort. Jag tycker icke, att det är riktigt, att gamla trotjänare hos staten skola kastas över på fattigvården.

Av dessa skäl, herr talman, ber jag få yrka bifall till reservationen.

Herr Leffler: Herr talman! Jag skall med anledning av herr Lauréns yttrande om att antalet av dessa soldater undan för undan kommer att minskas — vilket är fullt riktigt — dock be att få meddela kammaren, att det belopp, som för närvarande utgår till dessa, belöper sig till 2,700,000 kronor. Det är ju alltså en ganska avsevärd summa, som är anslagen för detta ändamål.

Och när herr Paulsen säger, att de riskera komma på fattigvården, undrar jag, om icke herr Paulsen ändå gör sig skyldig till en viss överdrift, ty varje indelt soldat har ju dock en pension på 400 kronor om året, och det är ju i alla fall en summa, som åtminstone i någon mån bör skydda mot risk att komma på fattighuset.

Herr talman, jag ber att få vidhålla mitt yrkande om bifall till utskottets förslag.

Herr Andersson i Falkenberg: Herr talman! Jag kan icke, när det blir tal om de gamla soldaterna här i landet, värja mig för det intrycket, att det vilar en viss romantik över dem. Det är, som om dessa personer skulle inta en alldeles särskild ställning gentemot alla övriga invånare i vårt land.

Som av utskottets utlåtande framgår, verkställdes ju för något år sedan en utredning, och denna utredning gav, som herr Leffler har meddelat, till resultat, att, om vi skulle gå in för den princip, som av reseranterna förordas, att rekryt- och skolutbildningen skulle räknas in, det skulle föra med sig en merutgift på 787,000 kronor.

För övrigt vill jag för min del säga, att jag tycker det är oriktigt, att en per-

Ang. understöd från Vadstena krigsmanshuskassa åt visst f. d. indelt manskap m. m. (Forts.)

son, som utbildas till ett yrke eller för en tjänst, skall ha rätt att räkna in utbildningstiden i tjänstetiden. Det förekommer väl för övrigt icke att någon, som skall lära sig ett yrke eller utbilda sig för en anställning, får räkna sig den tid, under vilken han utbildar sig för anställningen, till godo som tjänstetid. Om vi nu skulle bifalla reservationen, skulle den sista korta meningens på sid. 13 i utskottets betänkande, i vilken reservanterna säga: »På grund härav förorda vi en sänkning av det antal tjänstgöringsdagar, som må tillgodoräknas för erhållande av underhåll till 400», som konsekvens föra med sig en årlig utgift — låt vara att denna utgift minskas i mån av inträffade dödsfall — på 700,000 à 800,000 kronor. Det förefaller mig vara alldeles orimligt, att riksdagen i anledning av några reservanters yrkande på ett par tre rader skulle vara mogen att fatta ett beslut av denna innebörd.

Herr talman, jag hemställer för min del om bifall till utskottets förslag.

Herr Paulsen: Herr talman! Herr Leffler säger, att soldaterna visst icke behöva lida nöd, då varje soldat har en pension på 420 kronor om året. Det där uttalandet tror jag ju att herr Leffler rättar till i ett nytt anförande, ty soldaterna ha icke ett enda öre i pension. Det där var väl bara missägning, skulle jag tro.

Herr Andersson i Falkenberg säger, att det är oriktigt att räkna pension på utbildningstiden. Ja, han kan visst ha rätt uti detta sitt påstående, men detta är icke heller meningen här, utan meningen är ju, att soldaterna skola ha 400 dagar, rekryt- och underbefälsutbildning däri ej medräknad. Det är inte meningen att bereda dem pension på utbildningstiden utan blott på den verkliga soldattjänstgöringen, något som jag för min del tycker är riktigt.

Herr Leffler: Herr talman! Om jag gjort mig skyldig till en missägning, så har herr Paulsen också gjort sig skyldig till samma sak. Jag sade nämligen icke 420 kronor utan 400 kronor.

Jag kanske hade bort uttrycka mig något tydligare i mitt förra anförande. Jag ville med mitt yttrande framhålla, att för den händelse soldaterna uppfylla vissa villkor, äro de berättigade till en pension på 400 kronor om året, nämligen dels om de uppnått 67 års ålder och dels i övrigt uppfylla de utav utskottet omnämnda villkoren beträffande tjänsteår och tjänstgöringsdagar.

Herr Bäcklund: Herr talman! Till herr Andersson i Falkenberg vill jag säga, att det inte är så märkvärdigt, att man får räkna sig hela sin tjänstetid till godo. Jag har själv i 35 år tillhört ett verk, där jag fått tillgodoräkna mig hela min anställningstid såsom tjänstetid. Jag har också deltagit i utbildningskurser på verkets bekostnad och även fått räkna mig denna tid till godo såsom tjänstgöringstid. För statens vidkommande är det sålunda ingenting märkvärdigt, att man får räkna hela tiden såsom tjänstetid. Jag kan inte förstå att den som tagit anställning som soldat för en rote inte skall anses anställd från och med den dag han trädde i tjänst. En sådan ståndpunkt tycker jag är orimlig, och jag har för min del aldrig kunnat begripa den.

Sedan är det ju fråga om vad riksdagen beslöt år 1931. Ja, riksdagen beslöt då, att för erhållande av underhåll skulle erfordras minst 15 tjänsteår, omfattande sammanlagt minst 600 tjänstedagar. Dåvarande försvarsministern, Carl Gustaf Ekman, behagade, någon månad efter detta besluts fattande, skicka ut ett brev, däri han drog ifrån de dagar, varunder den indelte soldaten deltagit i rekryt- och underbefälsutbildning. Detta var väl i alla fall icke i överensstämmelse med riksdagens beslut och var heller aldrig underställt riksdagen.

Ang. understöd från Vadstena krigsmanshuskassa åt visst f. d. indelt manskap m. m. (Forts.)

gens prövning. Under sådana förhållanden menar jag, att det icke är rättvist att frånräkna för dessa soldater denna tid, och jag har därför ansett det riktigt, att i de tre fall, varom här är fråga, där alla tre soldaterna ha en tjänstetid på över 400 dagar, sedan rekryt- och skoltiden frånräknats, underhåll borde utgå. Jag kan inte kontrollera uppgiften om vad det skulle kosta, om alla de soldater, som ha 400 tjänstgöringsdagar, finge ett årligt underhåll. Jag kan inte säga, att den lämnade uppgiften är felaktig, men jag kan heller inte bestyrka densamma, då vi icke inom utskottet haft denna fråga uppe till behandling i år. För närvarande gäller ju saken dock icke fler än tre soldater, vilka alla äro i behövande omständigheter, och som alla skulle ha varit berättigade till pension, därest de icke fallit på bestämmelsen, att rekryt- och skoltiden skulle frånräknas. Vid sådant förhållande ha jag och mina medreservanter ansett, att dessa tre soldater borde kunna få underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa, då de ha 15 tjänsteår och över 400 tjänstgöringsdagar utöver rekryt- och skoltid.

Det är ett eventuellt underhåll åt dessa tre soldater saken nu gäller och icke ett belopp om vare sig 700,000 eller 800,000 kronor. Under sådana omständigheter kan jag icke yttra mig i denna fråga på samma sätt som de bägge herrar, vilka här fört utskottets talan. Jag har nu en varm känsla för dessa gamla hederliga soldater, som vi ha ute på landsbygden; det kan inte hjälpas. De voro en prydnad för Sveriges försvar dessa gamla hederliga gubbar, så länge de voro i tjänst, och jag beklagar mycket, att de icke fingo fortsätta. Men det fingo de ju inte på grund av riksdagens beslut. Nu är flertalet av dem som fullgjort sin tjänstgöring gamla och orkeslösa samt i många fall sjuka. Skulle det inte då vara en gård av rättvisa att ge dessa kronans gamla karlar en slant på ålderns dagar, så att de icke behöva lida nöd. Jag tycker, herr talmän, att allt vad riksdagen tidigare sagt och gjort i hithörande frågor talar för, att de tre mennar, som det här är fråga om, böra få sitt underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa.

Med herr Bäcklund förenade sig herr *Gustafsson* i Lekåsa.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande moment, dels ock på avslag därå samt bifall till den i avseende å detta moment vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Herr Bäcklund begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bankoutskottets hemställan i punkten 1:o mom. 1) av utskottets förevarande utlåtande nr 37, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den i avseende å detta moment vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för nej-propositionen, vadan kammaren, med avslag å utskottets hemställan i förevarande moment, bifallit den i avseende å momentet vid utlåtandet fogade reservationen.

Ang. understöd från Vadstena krigsmanshuskassa åt visst f. d. indelt manskap m. m. (Forts.)

Mom. 2)—7).

Vad utskottet hemställt bifölls.

Härpå föredrogs *mom. 8)*; och yttrade därvid:

Herr Bäcklund: Herr talman! Jag ber att i anslutning till det beslut, som kammaren nyss har fattat, få yrka bifall till den under detta moment avgivna reservationen.

Herr Leffler: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad samt herr talmannen framställt propositioner å de därunder förekomna yrkandena avslög kammaren utskottets i förevarande moment gjorda hemställan samt biföll i stället den beträffande momentet vid utlåtandet fogade reservationen.

Mom. 9).

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 10) föredrogs nu. Därvid anförde:

Herr Bäcklund: Herr talman! Jag hemställer om bifall till reservationen.

Herr Leffler: Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Vidare yttrades ej. Efter av herr talmannen givna propositioner å de yrkanden, som under överläggningen förekommit, avslög kammaren utskottets hemställan i förevarande moment och biföll i stället den i fråga om momentet vid utlåtandet fogade reservationen.

Mom. 11)—14).

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 2:o.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 10.

Slutligen föredrogs andra lagutskottets utlåtande, nr 26, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om sterilisering av vissa sennesjuka, sinnesslöa eller andra som lida av rubbad själsverksamhet, dels ock en i ämnet väckt motion; och blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 11.

Anmäldes och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 215, till Konungen, i anledning av vissa motioner, avseende ändringar i gällande tulltaxa.

§ 12.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtande, nr 102, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag till väg- och vattenbyggnadsstyrelsen samt till vägväsendet m. m.;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 32, i anledning av väckta motioner om tull å zinkvitt;

nr 33, i anledning av väckt motion om införande av tullskydd för råvara eller halvfabrikat av ek och bok;

nr 34, i anledning av väckt motion om viss ändring i skatteuppbörden för motorfordon;

nr 35, i anledning av väckt motion om viss ändring i 55 § 2 mom. rusdrycksförsäljningsförrordningen;

nr 36, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående upphörande av särskilda avgifter och tjänstbarheter till städer för vissa staten tillhöriga fastigheter jämte en i ämnet väckt motion;

nr 37, i anledning av väckt motion angående höjning av stämpelavgiften på fondpapper;

nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändring i gällande bestämmelser rörande lokal postförsändelse jämte en i ämnet väckt motion;

nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändring i vissa postavgifter; och

nr 40, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående postverkets ansvarighet för försändelser och medel, som mottagits till postbefordran;

bankoutskottets memorial, nr 38, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande punkten 1 av bankoutskottets utlåtande nr 26, angående avlöning till den hos riksdagen tillfälligt anställda personalen;

andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 7, i anledning av väckt motion, II: 372, angående pastorats befrielse för visst fall från skyldigheten att lämna redovisning för avkastningen av präst-löneboställe; och

nr 8, i anledning av väckt motion, II: 373, angående upphävande av bestämmelserna om tillsättande av allmänna ombud i fråga rörande uppskattningen av ecklesiastika löneboställenas årliga normalavkastning; samt

andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 6, i anledning av väckt motion angående förbättrande av landskommunernas räkenskapsväsen; och

nr 7, i anledning av väckt motion angående främlingskontrollens rationella ordnande.

§ 13.

Justerades protokollsutdrag.

§ 14.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades:

herr <i>Hansson</i> i Rubbestad	under	5 dagar	fr. o. m. den	5 maj,
› <i>Landgren</i>	›	2	›	› 2
› <i>Hillgård</i>	›	7	›	› 3
› förste vice talmannen <i>Bengtsson</i>	›	2	›	› 3

herr <i>Björck</i> i Kristianstad	under	4	dagar	fr. o. m.	den	5	maj,	
» <i>Andersson</i> i Löbbo	»	4	»	»	»	3	»	
» <i>Herou</i>	»	5	»	»	»	3	»	
» <i>Falk</i>	»	6	»	»	»	5	»	
» <i>Johansson</i> i Silingeborg	»	6	»	»	»	5	»	och
» <i>Jacobsson</i>	»	4	»	»	»	5	»	.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 12.4 på natten.

In fidem

Per Cronvall.
